# Allan Dulles



# Arta informaţiilor

## P R E F A Ț A

In anul 1961, după ce timp de aproape 10 ani a condus C.I.A. (Agenția centrală de informații), Allan Dulles a părăsit funcția de director al principalului organ executiv de spionaj al S.U.A., lăsînd în urma sa o intensă activitate pusă în slujba politicii expansioniste a imperialismului american.

In întreaga sa activitate ca director al C.I.A., Allan Dulles a inițiat și organizat numeroase acțiuni de spionaj, subminare și provocare împotriva țărilor socialiste, el fiind unul dintre cei mai zeloși anticomuniști dintre politicienii americani postbelici. Concomitent însă, Allan Dulles a folosit aparatul ce-l conducea și pentru amestecul grosolan în politica internă a altor state din America Latină, Africa și Asia unde a pus la cale putchuri, lovituri de stat, a înlăturat sau a numit guverne — toate aceste acțiuni săvîrșindu-le în numele unei așa-zise riposte față de „infiltrația comunistă".

In conduita și activitatea lui, Allan Dulles l-a avut ca mentor pe fratele său, John Foster Dulles, cunoscut ca dușman inveterat al comunismului, om politic deosebit de reacționar, fost secretar al Departamentului de Stat al S.U.A. Sprijinind C.I.A. și pe fratele său, John Foster Dulles a folosit totodată activitatea de spionaj desfășurată de organul respectiv pentru a da o orientare tot mai agresivă politicii externe a Statelor Unite.

Menționînd faptul că și alți membri ai familiei lui Allan Dulles au jucat un rol activ în viața politică și mai ales în activitatea diplomatică a S.U.A., avem o imagine mai clară asupra mediului în care s-a format și a factorilor care au contribuit la perfecționarea lui în meseria respectivă.

Totuși, tocmai zelul pus — pînă la depășirea limitelor rațiunii — în reprezentarea intereselor imperialismului american a determinat sfîrșitul oficial al carierei sale. Acesta s-a produs în condițiile eșecului acțiunilor contrarevoluționare inițiate de C.I.A. împotriva Cubei, acțiuni care au angajat și afectat în mod direct politica externă a S.U.A., ducînd la adîncirea procesului de discreditare a ei pe plan internațional.

Ne-am referit la sfîrșitul carierei oficiale a lui Allan Dulles, deoarece el a devenit ulterior consultant special particular al președintelui S.U.A. în probleme de informații, recunoscîndu-i-se astfel aportul adus la realizarea politicii americane. De altfel, cu ocazia înlocuirii sale din funcție, Allan Dulles a primit aprecieri laudative făcute în fața aparatului C.I.A. de însuși președintele S.U.A., care a spus referindu-se la activitatea acestui organ: „Succesele dv. rămîn pentru majoritatea oamenilor necunoscute, în timp ce insuccesele sînt larg trîmbițate. Aceasta pentru că dv. nu puteți vorbi despre treburile care merg bine, iar cele care nu merg bine, în general, vorbesc ele singure".

După înlocuirea sa din funcția de director al C.I.A., Allan Dulles a scris o lucrare pe care a publicat-o în anul 1963, în care își sintetizează experiența acumulată în cei aproape 50 de ani de activitate în domeniul diplomației, al dreptului și, mai ales, al spionajului.

In această lucrare, intitulată „The craft of intelligence" („Arta informațiilor"), autorul face mai întîi un istoric al muncii de informații și contrainformații, în general, și al celei desfășurate de C.I.A., în special.

Lucrarea cuprinde date atît cu privire la concepția de ansamblu, obiectivele, mijloacele și metodele activității informative și contrainformative a S.U.A. în etapa actuală cît și referiri la principalele organe de informații și contrainformații ale S.U.A.



Un viu interes prezintă și faptul că autorul își ilustrează considerațiile sale cu privire la modul de acțiune a serviciilor de informații și contrainformații cu un număr mare de cazuri atît din activitatea organelor de informații ale S.U.A. și altor țări capitaliste, cît și din cea a unor țări socialiste.

In cuprinsul acestei lucrări autorul caută nu numai să prezinte unele aspecte ale tehnicii muncii de informații și contrainformații, ci și să justifice politica agresivă a imperialismului și să calomnieze țările socialiste. Pasajele care conțineau insulte și instigări la adresa comunismului în general, și a statelor socialiste, în special, au fost eliminate din lucrare.

Studierea lucrării este utilă pregătirii profesionale de ansamblu a ofițerilor de securitate, fiind de natură să îmbogățească cultura de specialitate a lucrătorilor aparatului nostru.

O serie de principii de muncă, de mijloace și metode ale aparatului de informații și contrainformații al S.U.A. la care Allan Dulles face referiri sînt folosite din plin și în prezent, întrucît în această lucrare el vorbește nu numai despre sistemul de muncă din trecut, ci și de felul cum se lucrează la ora cînd el nu mai este director al C.I.A.

De altfel, faptul că înlocuirea lui Allan Dulles nu a determinat și schimbări esențiale în activitatea și orientarea C.I.A., o dovedesc numeroasele cazuri de spionaj și de imixtiune în treburile altor state petrecute în ultimii ani, în care rolul de inițiator și organizator l-a avut acest organ.

Pe tot parcursul lucrării va trebui însă să se țină seama de interesele ce le reprezintă și încearcă să le apere autorul, de platforma ideologică de pe care analizează evenimentele și acțiunile, fapt ce impune necesitatea unui discernămînt critic din punct de vedere politic și profesional în însușirea unora dintre învățămintele ce rezultă din problemele tratate.

Maior MATEESCU LUCIAN
și
lt. maj. HASNAȘ ALEXANDRU,
redactori în Direcția Invățămînt

## NOTE AUTOBIOGRAFICE

Interesul meu pentru afacerile externe a început să se manifeste foarte devreme, aș putea spune încă din zilele copilăriei. Am fost adesea fermecat de istorioarele bunicului meu despre călătoria lui de 131 zile într-un vas cu pînze, de la Boston la Madras (India), unde era misionar. In tinerețe am fost adeseori la Washington cu bunicii mei (din partea mamei), iar zilele petrecute cu ei au lăsat o amprentă adîncă în educația mea. Bunicul, John W. Foster, fusese secretar de stat în 1892 sub președintele Harrison. După participarea sa la războiul civil, devenise general, apoi, mai tîrziu, trimisul nostru în Mexic, Rusia și Spania. Mama, de asemenea, și-a petrecut mulți ani din tinerețe în capitalele acestor țări, iar tatăl meu studiase în străinătate. In felul acesta, am fost crescut în atmosfera unor permanente dezbateri familiale asupra a tot ce se petrecea în lume.

Primele mele preocupări pe linia afacerilor externe se legau de războaiele spaniolilor și burilor. In 1901, la vîrsta de 8 ani, ascultam cu aviditate discuțiile dintre bunicul meu și nepotul lui, Robert Lansing, care avea să devină ulterior secretar de stat sub președinția lui Woodrow Wilson. Aceste discuții aprinse despre cauzele și meritele englezilor sau ale burilor au contribuit încă de atunci la formarea părerilor și concepțiilor mele. Mai tîrziu am descris și eu propriile mele

puncte de vedere în această problemă, care, fiind descoperite de educatorii mei, au fost publicate într-o mică broșură; această broșură a devenit una din cele mai căutate în districtul Washington în acea vreme.

După absolvirea colegiului, cu cîteva luni înainte de izbucnirea primului război mondial, condamnînd ignoranța generală cu care erau tratate evenimentele dramatice ce aveau să vină, mi-am început peregrinările în lume, studiind în India, apoi în China și călătorind prin țările Orientului îndepărtat.

Am venit în S.U.A. în 1915 și, cu un an înainte de intrarea noastră în război, am devenit membru al serviciului diplomatic.

In decursul următorilor zece ani, mi-am desfășurat activitatea într-o serie de posturi interesante: la început în Austro-Ungaria, unde în 1916—1917 am văzut începuturile destrămării monarhiei habsburgice, apoi în Elveția, unde, în timp ce războiul se desfășura din plin, culegeam informații despre tot ce se petrecea în spatele frontului în Germania, Austro-Ungaria și în Balcani. De fapt, încă de atunci am fost mai mult lucrător de informații decît diplomat.

Fiind delegat la Conferința de Pace de la Paris în 1919, am participat la elaborarea Tratatului de la Versailles, am ajutat la trasarea granițelor noii Cehoslovacii și am lucrat în diverse probleme privind revoluția rusă și restabilirea păcii în Europa centrală.

După încheierea lucrărilor conferinței am fost unul dintre cei care au deschis prima noastră misiune diplomatică de după război, la Berlin în 1920, apoi, după o călătorie oficială la Constantinopol, am lucrat timp de patru ani ca șef al Diviziunii pentru Orientul Apropiat din cadrul Departamentului de Stat.

Prin 1926, deși încă nu mi-am epuizat interesul și curiozitatea în problemele de politică externă, am început să pun în practică studiile mele de drept în cadrul unei societăți de avocați din New York, condusă de fratele meu.

Această practică a fost întreruptă numai pentru perioada



de serviciu guvernamental, cînd, în calitate de consilier oficial pe lîngă delegația noastră, participam la conferințele Ligii Națiunilor, în problema limitării înarmărilor.

Cu aceste ocazii, i-am întîlnit și cunoscut pe Hitler, Mussolini, Litvinov, precum și o serie de alți conducători politici și oameni de stat din Franța și Marea Britanie.

Referitor la relațiile pe care le aveam cu fratele meu, John Foster Dulles, pot spune că nu i-am fost numai un asociat apropiat în problemele profesionale de drept, ci, cu toate că era cu cinci ani mai mare decît mine, am fost și foarte buni prieteni, petrecîndu-ne o mare parte din tinerețe împreună.

In timpul verilor anilor de la începutul secolului nostru și chiar și mai tîrziu, ori de cîte ori munca ne permitea, Foster și cu mine eram împreună la vila familială rustică de la Henderson Harbour, de pe malul de sud-est al lacului Ontario.

John W. Foster a început să se retragă aici încă înainte de 1900, mai mult pentru pasiunea de a putea pescui, față de care nici eu nu eram indiferent.

El se întîlnea aici cu părinții mei și cu cei cinci copii ai lor, dintre care Foster era cel mai mare, iar ginerele domnului Foster, Robert Lansing și mătușa mea — doamna Eleonor Foster Lansing — completau contingentul generației vîrstnicilor.

Aici, într-un splendid cadru natural, ne-am delectat zilnic nu numai cu pescuitul, canotajul și tenisul, ci și cu discuții interminabile despre marile probleme ale lumii, în rezolvarea cărora avea să-și spună mai tîrziu cuvîntul și țara noastră. Aceste discuții căpătau, desigur, o oarecare greutate și autoritate prin vocea fostului secretar de stat (bunicul meu) și a celui ce urma să devină secretar de stat (fratele meu). Noi, copiii, eram la început cei care ascultam și învățam; mai tîrziu însă, o dată cu trecerea anilor, am devenit și noi participanți activi la aceste dezbateri internaționale. Adeseori, Foster Dulles își asuma în asemenea ocazii rolul de purtător de cuvînt al tinerei generații.

In 1908—1909 am fost împreună la Paris, unde Foster își desăvîrșea studiile la Sorbona, iar eu mă pregăteam pentru Institutul Alsacian.

Din 1914 pînă în 1919 drumurile noastre au fost despărţite, eu călătorind prin lume, apoi mai tîrziu lucrînd într-un post diplomatic la Viena. Ne-am întîlnit din nou în 1919 la Conferinţa de Pace de la Paris. Sarcinile noastre erau diferite aici. El lucra în probleme privind laturile economice şi financiare ale păcii, iar eu în cele referitoare la laturile politice şi diplomatice. Această perioadă de asociaţie a fost foarte valoroasă pentru mine şi am continuat să colaborăm şi în decursul anilor următori.

Mai tîrziu am lucrat iarăşi împreună, începînd din 1953 cînd el devenise secretar de stat al preşedintelui Eisenhower, iar eu am fost promovat din funcţia de director adjunct în care am lucrat sub preşedinţia lui Truman, la cea de director al Agenţiei centrale de informaţii.

Pe deplin conştient de problemele cele mai arzătoare ale zilelor noastre, de tragedia celor două războaie între cele mai dezvoltate ţări ale lumii, Foster prevedea noul pericol grav pentru noi, reprezentat de filozofia şi politica comunistă. El a devenit un suporter convins al muncii C.I.A. Ca secretar de stat, el prefera unei simple analize externe, faptice, a problemelor ce aveau de înfruntat preşedintele şi secretarul de stat, o opinie proprie, bazată pe cunoaşterea realităţii.

Datorită practicii lui îndelungate în probleme de drept, era obişnuit să aprecieze sub toate aspectele puterea unui argument. El nu voia să facă o politică externă cu ochii legaţi; de aceea şi acorda o mare atenţie informaţiilor.

Foster şi cu mine, în cursul primilor noştri ani de practică în domeniul dreptului, diplomaţiei şi al muncii de relaţii internaţionale, am fost profund influenţaţi de principiile lui Woodrow Wilson. Am fost impresionaţi de propunerile lui mărete în timpul negocierilor la Conferinţa de Pace de la Paris, unde primul şi principalul său obiectiv a fost crearea Ligii Naţiunilor, ca instrument important de menţinerea păcii. Am trăit însă şi frumuseţile negocierilor de la Versailles care, cu toate eforturile depuse de preşedintele Wilson, au rămas departe de a putea constitui o bază reală pentru pace. Fratele meu, ca şi colegii lui, de altfel, din delegaţia pentru Conferinţa de Pace, a luptat cu tot elanul împotriva clauzelor irealiste ale tratatului, în special a acelora referitoare la obligaţiile părţilor privind plata daunelor de război. In această vreme eu lucram la probleme cel puţin la fel de nesatisfăcător rezolvate, privind deciziile teritoriale, aşa cum învingătorii le impuneau participanţilor la tratat.

Toate acestea, aşa cum se putea prevedea încă de pe atunci, deşi numai foarte vag, au făcut mai tîrziu să apară toate premisele pentru a aduce un Hitler la putere şi a duce în mod inevitabil Europa la război, în 1939.

In 1941, cînd războiul bătea şi la uşa noastră, preşedintele Franklin D. Roosevelt a făcut apel la colonelul (mai tîrziu generalul maior) William J. Donovan, pentru constituirea unui serviciu de informaţii unitar american. Ca organizator şi director al oficiului serviciilor strategice în timpul celui de-al doilea război mondial, cred că Bill Donovan poate fi, pe drept cuvînt, considerat părintele serviciului de informaţii american modern. După Pearl Harbour, m-a rugat să lucrez în O.S.S. (Oficiul serviciilor strategice — N.T.), unde am activat împreună pînă la terminarea războiului cu Germania şi Japonia.

In timpul acestor patru ani, eu am lucrat în Elveţia, apoi, după încheierea armistiţiului cu Germania, la Berlin. Convingerea mea, în general, este că experienţa constituie cea mai bună metodă pentru a învăţa o meserie, iar aici am avut într-adevăr ocazia să culeg o experienţă după alta. De altfel, pentru a ilustra anumite puncte de vedere, am să uzez mai departe de unele cazuri care mi-au oferit aceste experienţe şi învăţăminte.

După încheierea armistiţiului cu Japonia, m-am întors la New York şi, totodată, la practicarea dreptului. Aceasta, deoarece nu m-a prevenit nimeni că într-un viitor destul de apropiat voi juca un rol activ în legătură cu reformularea legii din 1947 privind instituirea C.I.A.

In anul următor, preşedintele Truman m-a însărcinat cu conducerea unui comitet format din trei membri, ceilalţi doi fiind William H. Jackson, care în timpul războiului a lucrat în serviciul de informaţii militare, şi Mathias F. Correa, ad-

junct special pe lîngă secretarul Departamentului Marinei — James Forrestal. Comitetul nostru avea sarcina de a întocmi pentru președinte un raport privind eficacitatea C.I.A., organizată în conformitate cu legea din 1947, precum și asupra relațiilor dintre activitatea C.I.A. și activitatea celorlalte organe de informații guvernamentale.

Raportul nostru a fost înmînat președintelui Truman tocmai în perioada realegerii lui, iar după îndeplinirea acestei misiuni eu m-am întors din nou la problemele mele de drept, convins fiind că de această dată voi reuși să rămîn cu ele timp mai îndelungat.

Dar întocmirea de rapoarte către guvern poate avea uneori consecințe neașteptate. Astfel, poți să fii foarte bine solicitat să ajuți la punerea în practică a propunerilor pe care le-ai făcut. Exact acest lucru mi s-a întîmplat și mie. Raportul nostru a sugerat cîteva schimbări esențiale și chiar drastice în organizarea C.I.A., și în special în organizarea procesului de prelucrare-evaluare.

Generalul maior Walter Bedell Smith, care în 1950 devenise directorul C.I.A. și îl avea deja pe Jackson ca adjunct al său, m-a invitat să discut cu el propunerile din raport. Am plecat deci la Washington cu intenția de a rămîne maximum șase săptămîni. Pînă la urmă am rămas cu C.I.A. timp de unsprezece ani, din care nouă ani ca director al acestei instituții.

Pînă la reîntoarcerea mea la viața particulară, în noiembrie 1961, cu greu mi-aș fi putut închipui că cineva — fiind acesta chiar și un avocat convins — ar putea găsi ceva de povestit din ceea ce se poate povesti despre un serviciu de informații, mai ales cînd acest serviciu constituie un element vital în structura guvernului nostru în această eră modernă.

Scriind această carte în calitate de cetățean particular, aș dori ca de la început să se înțeleagă clar că ideile și punctele de vedere expuse aici îmi aparțin ca idei și puncte de vedere ale unui cetățean particular și, ca atare, ele nu sînt autorizate de C.I.A. sau de vreun alt organ guvernamental.



După părerea mea, nu există o profesie mai puțin înțeleasă și mai fals reprezentată decît munca de informații. Un argument convingător în acest sens a fost exprimat de președintele Kennedy, cînd, la 28 noiembrie 1961, a participat la inaugurarea noii clădiri a conducerii C.I.A. și pentru a-și lua, cu această ocazie, rămas bun de la mine ca director al C.I.A. Cu acest prilej, el a remarcat: „Succesele dv. rămîn pentru majoritatea oamenilor necunoscute, în timp ce insuccesele sînt larg trîmbițate. Aceasta pentru că dv. nu puteți vorbi despre treburile care merg bine, iar cele care nu merg bine, în general, vorbesc ele singure".

Apoi președintele a adăugat cîteva cuvinte de încurajare adresate celor cîteva mii de lucrători — bărbați și femei — ai C.I.A.: .....sînt convins că dv. înțelegeți cît este de importantă munca dv., cît de esențială este ea la scrierea istoriei zilelor noastre, cît de apreciate vor fi eforturile dv., așa că eu aș vrea să-mi exprim acum aprecierile mele personale pentru munca dv. și, totodată, îmi exprim convingerea că și în viitor veți merita pe deplin aprecierea țării noastre, așa cum ați meritat-o în trecut..."

Este foarte greu să te aștepți la o înțelegere și susținere reală a activității de informații în această țară în condițiile cînd doar cîțiva oameni din domeniul executiv sau legislativ al țării cunosc cîte ceva despre C.I.A. Ceilalți continuă să-și creeze reprezentările lor proprii pe baza descrierilor unor autori, „cunoscători în materie", care însă n-au văzut niciodată cum arată în interior C.I.A.

Există desigur argumente serioase pentru a nu divulga secretele activității de informații. Este bine să nu uităm că tot ce se spune publicului, în mod implicit se spune și inamicului. Cu toate acestea, sînt o serie de elemente ca disciplina culegerii de informații și tehnica folosită în acest scop, ceea ce noi obișnuim să denumim „stil de muncă", care sînt cunoscute de toate serviciile de informații, indiferent de apartenența lor națională. Ceea ce nu trebuie însă divulgat și ceea ce nu va fi divulgat în această carte, este unde, cînd și cum acest stil de muncă a fost sau va fi folosit, făcînd excepție, binein-

țeles, operațiunile care au devenit deja cunoscute, cum ar fi, de exemplu, cazul U-2.

C.I.A. nu este o organizație subversivă. Ca să te lămurești în acest sens, nu trebuie să faci altceva decît să citești legea din 1947 referitoare la înființarea C.I.A., scopul și sarcinile acesteia. Există fără îndoială și unele laturi secrete ale legii, dar legislația noastră generală permite ca Consiliul securității naționale, care de fapt îl reprezintă pe președinte, să atribuie C.I.A. și alte sarcini sau funcțiuni pe linie de informații, în afara celor enumerate în legea de bază.

De asemenea, C.I.A. nu este singurul organ de stat unde secretul joacă un rol important. Departamentul de Stat sau Departamentul Apărării, de asemenea, păstrează cu maximum de grijă secretele lor.

Unul dintre principiile mele călăuzitoare în munca informativă, în timpul cît am fost director al C.I.A., era de a folosi toate forțele și posibilitățile umane pentru a păstra secretul și securitatea tuturor acelor activități și numai a acelora unde acest lucru este esențial, fără a învălui în mister probleme și preocupări ce puteau fi sau erau chiar cunoscute.

La puțin timp după ce devenisem director, am avut prilejul să mă conving de inutilitatea și chiar ridicolul eforturilor de a menține în secret unele amănunte arhicunoscute. Dr. Milton Eisenhower, fratele președintelui, dorea să mă întîlnească pentru a discuta cu mine o anumită problemă. Președintele, care însoțea pe fratele său, și-a exprimat dorința să-i primesc la sediul meu. (Eu nu lucram în incinta serviciilor secrete). Ei au plecat, însă a fost imposibil să-mi găsească oficiul pînă cînd, printr-un telefon, nu mi-au cerut îndrumări precise. Această întîmplare mi-a pus problema: oare de ce acest secret exagerat?

În această perioadă, la intrarea în clădirea unde se afla conducerea C.I.A. (statul major), atîrna următoarea inscripție: „Government Printing Office" (Editura guvernamentală — N.T.). Cu toate acestea, conducătorii autobuzelor cu turiști care făceau turul Washington-ului, își făcuseră obiceiul să oprească în fața clădirii noastre, iar ghizii anunțau turiștilor în



fraze pompoase și pline de mister că în spatele gardului de fier ce au în față se află cel mai secret și cel mai bine păzit loc din Washington — statul major al organizației americane de spionaj — C.I.A.

De asemenea, personal m-am convins că toți șoferii de taximetre din Washington cunoșteau bine această clădire și destinația ei.

Imediat ce am pus la intrare o inscripție proprie, tot misterul și toată taina au dispărut ca prin farmec. Am încetat să mai fim priviți de către vizitatorii Capitalei ca niște oameni siniștri și misterioși; am devenit un oficiu guvernamental ca oricare altul.

Prea mult secret poate duce la efectul contrar celui urmărit, ca și prea multă vorbărie, care poate fi periculoasă.

Odată mi s-a întîmplat ca o anumită publicitate să-mi fie chiar folositoare pentru culegerea de informații. Asta s-a petrecut în timpul celui de-al doilea război mondial, în noiembrie 1942, cînd am fost trimis de către generalul Donovan și O.S.S. în Elveția, cu poziția oficială de consilier al ministrului din legația noastră.

La un moment dat, unul din ziarele elvețiene, de altfel un ziar cu mare tiraj și considerat destul de serios, a publicat un articol bazat pe imaginația și prezumția redactorilor, conform căruia eu aș fi sosit în Elveția ca trimis special secret al președintelui Franklin D. Roosevelt. Fără îndoială, oricare ar fi crezut că această știre negîndită va putea produce încurcături și greutăți în munca mea. În realitate însă, s-a produs tocmai efectul contrar. Cu toate că a doua zi am făcut o dezmințire modestă, dar sinceră, în presă, știrea, în general, a fost crezută.

Drept rezultat, la rețeaua mea au început să curgă informațiile, unele din ele simple bluff-uri, ce-i drept, dar și unele deosebit de valoroase. Dacă n-aș fi fost în stare să separ diamantele de nisip (bineînțeles, în limita erorilor admisibile), ar fi însemnat că nu eram calificat pentru munca mea, pentru că abilitatea de a cunoaște, aprecia și, pe această bază, a judeca

pe oameni și evenimente, este una dintre primele calități ale unui lucrător de informații.

Ori de cîte ori încercam să facem un mister din tot ce se referea la munca de informații, riscam să diluăm eforturile noastre în detrimentul menținerii secretului acelor acțiuni unde secretul este într-adevăr esențial pentru obținerea succeselor. Fiecare situație în parte era judecată în funcție de elementele faptice concrete, ținînd cont de necesitatea de a împiedica scurgerea spre inamic a unor informații utile despre acțiunile operative, sau personalul angajat în acestea.

In acest sens, consider că cele spuse de George Washington în scrisoarea sa către colonelul Elias Dayton, din 26 iulie 1777, sînt încă perfect aplicabile și în zilele noastre în toate acțiunile informative:

„Necesitatea de a procura informații valoroase este evidentă și nu cere nici un fel de comentarii. Tot ce rămîne să mai adaug este că dv. trebuie să țineți întreaga problemă cît se poate de secretă, dar în special problemele privind acțiunile întreprinse, modul de acțiune și scopul urmărit".

Fără aceasta, acțiunile sînt în general sortite eșecului, oricît de bine ar fi ele pregătite și cu toate perspectivele favorabile ce se întrevăd.

In general, americanii au tendința de a vorbi prea mult despre probleme ce ar putea constitui secrete. Am convingerea că noi înșine divulgăm prea mult din secretele noastre, în special în domeniul concepțiilor militare și al armamentului; deseori neglijăm să facem o distincție netă între categoriile de acțiuni ce ar putea fi secrete și cele care, prin natura lor, nu sînt și nu pot fi ținute secret.

Există pericol cînd presa noastră manifestă un zel extraordinar în dezvăluirea scopurilor unor acțiuni viitoare cu caracter militar, politic sau diplomatic. Noi am învățat importanța asigurării secretului în timpul războiului, cu toate că chiar și după această perioadă am mai comis încă serioase indiscreții.

Este bine să știm cu toții că în războiul rece adversarul nostru înregistrează tot ce divulgăm sau facem accesibil publicității.

Sînt convins că în forma noastră de guvernămînt — în interesul publicului și al presei —, nu poți să ridici un zid în jurul problemei privind activitatea noastră informativă și nici nu sugerez să se facă acest lucru. De altfel, nici Congresul sau organele executive n-au intenționat așa ceva cînd a fost elaborată legea din 1947. Dimpotrivă, orice informații privind activitatea noastră trebuie puse la dispoziția publicului, dacă acestea pot duce la întărirea autorității organelor de informații și la înțelegerea și aprecierea justă a misiunii lucrătorilor de informații.

Cel mai important însă dintre toate este necesitatea ca toți cei din interiorul țării, atît lucrătorii de informații cît și publicul, să fie ferm convinși că această activitate poate și trebuie să ajute din plin protejarea națiunii.

## ISTORICUL PROBLEMEI

In secolul al V-lea inaintea erei noastre, învăţatul chinez Sun-Tzu scria că „prevederea este călăuza care va conduce pe prinţul luminat şi generalii săi înţelepţi la victoria asupra inamicului, oriunde s-ar afla acesta".

In 1955, în raportul către guvern, întocmit de Comisia Herbert Hoover despre sarcinile organizaţiilor şi activităţilor de informaţii, se arată că „activitatea informativă se referă la toate lucrurile ce pot fi cunoscute în vederea iniţierii unei acţiuni".

Ambele formulări, deşi despărţite în timp de mai mult de două milenii, au ca trăsătură comună definirea informaţiilor ca element necesar în vederea unei acţiuni.

Dorinţa de a avea informaţii oportune izvorăşte fără îndoială din instinctul de conservare. Omul de afaceri se întreabă : Ce se va întîmpla în viitor ? Cum vor prospera afacerile mele ? Ce măsuri aş putea lua sau ce acţiuni aş putea întreprinde ? Cît de puternici sînt adversarii mei şi ce plănuiesc ei împotriva mea ? De la începutul istoriei scrise observăm că asemenea întrebări şi-au pus nu numai indivizii izolaţi, ci şi grupurile de oameni din ce în ce mai mari, triburile, regatele, naţiunile.

Primele surse de informaţii, în era cînd domina credinţa

în intervenția forțelor supranaturale în afacerile omului, erau preoții, profeții, vrăjitorii, oracolii și astrologii. Atîta vreme cît zeii știau ce se va întîmpla în viitor, avînd și ei un oarecare amestec în aceste treburi, era logică și justificată dorința de a afla intențiile divine din prezicerile oracolilor, din stele și, adeseori, din vise.

Mitologia și istoria religiilor conțin nenumărate exemple de revelații privind intențiile divine cu privire la oameni, solicitate sau nesolicitate de oamenii în cauză. Și, unii din aceștia aveau de-a face în mod practic cu treburi de stat, cu desfășurarea unor acțiuni militare sau alte acțiuni de acest gen.

Iată cîteva exemple, demne de remarcat ca prime acțiuni descrise privind „culegerea de informații".

Saul, în ajunul ultimei sale bătălii, „cuprins de frică a fost și inima într-însul tare bătea", cînd a văzut oștile nesfîrșite ale filistinilor. „Și cînd Saul s-a rugat la Domnul, Domnul nu i-a răspuns nici prin vis, nici prin Urim, nici prin profeți" (I. Sam. 28). Rămas fără „surse" și preocupat totuși de soarta bătăliei ce urma s-o susțină, Saul a apelat la spiritul lui Samuel, de la care a aflat că va pierde bătălia și va pieri și el. Intr-un capitol următor al cărții lui Samuel îl găsim pe David chestionîndu-l în mod direct pe Dumnezeu și cerîndu-i sfaturi cu caracter militar, obținînd cu această ocazie exact informațiile ce-l interesau. „Voi urmări oștile lui? Le voi învinge?" Iar Dumnezeu i-a răspuns: „urmărește-le și le vei învinge cu siguranță".

Intr-o altă acțiune informativă, descrisă în biblie, de data aceasta o acțiune de alt gen, Dumnezeu sugerează ca oamenii înșiși să obțină informațiile necesare.

In timpul peregrinărilor lui Moise cu copiii Izraelului, el a fost sfătuit de Dumnezeu să trimită cîte un conducător din fiecare trib al Izraelului pentru a spiona pămîntul Canaanului, pe care Domnul l-a desemnat ca patria lor viitoare. In consecință, Moise a dat instrucțiunile cuvenite la doisprezece șefi de trib de a vedea teritoriul, poporul care îl locuiește, dacă adversarii sînt slabi ori puternici, dacă sînt puțini sau mulți etc. Aceștia s-au întors din misiunea lor după patruzeci de zile raportînd lui Moise și Aron următoarele: „Pe acest pămînt, lapte și miere curg, și portocale, și curmale, și smochine sînt fructele lui". Insă zece din cei doisprezece care au participat la această misiune informativă, cu excepția lui Ioshua și Caleb, au raportat că poporul era mult mai puternic decît oamenii Izraelului. Ei erau oameni „înalți de statură, iar orașele erau mari și zidite împrejur" și „copiii Izraelului murmurat-au împotriva lui Moise și Aron". Drept pedeapsă pentru lipsa lor de încredere în Moise, Dumnezeu a hotărît atunci: „hoinări-va acest popor timp de patruzeci de ani în deșert", cîte un an pentru fiecare zi petrecută de spioni în țara din care au adus știrile răzvrătitoare.

Această acțiune informativă de un fel deosebit spune însă mai mult decît se pare la prima vedere. In primul rînd, dacă cineva dorea să obțină o cît mai exactă și imparțială imagine a naturii pămîntului Canaanului și a poporului care îl ocupa, apoi în nici un caz nu trimitea conducători politici într-o asemenea misiune informativă. In locul acestora se puteau trimite tehnicieni simpli (meseriași) și bineînțeles nu în număr de doisprezece, ci doi sau trei. Mai departe, Moise și Aron nu aveau nevoie de informații despre pămîntul făgăduinței, întrucît ei credeau în Dumnezeu. Adevăratul scop al acestei misiuni a fost de fapt nu de a stabili ce fel de pămînt era Canaanul, ci de a stabili ce fel de oameni — cît de puternici și sinceri — erau acești conducători ai diverselor triburi din Izrael, de a stabili deci loialitatea și tăria lor de caracter. Cînd numai doi dintre aceștia au reușit să treacă proba în fața Domnului, ceilalți conducători și popoarele lor au fost condamnați să hoinărească în deșert pînă la ridicarea unei generații noi, mai puternice.

Acesta constituie un exemplu din istorie cînd adevăratul scop al informațiilor, chiar dacă în aparență este foarte clar, poate fi pierdut din vedere sau chiar nici nu poate fi bănuit.

Cassandra, fiica lui Priam din Troia, care a fost iubită de Apollo, a fost înzestrată de acesta cu darul profeției. Insă, așa cum ne arată mitologia, îndată ce a intrat în posesia acestui dar, femeia necredincioasă a încetat să mai răspundă la

dragostea lui Apollo. Apollo nu-şi putea retrage darul oferit, dar îi putea adăuga calificarea ca profeţiile ei să nu fie niciodată crezute. Şi, bineînţeles, Apollo a şi făcut această rectificare. Astfel se întîmplă ca prezicerile Cassandrei despre răpirea Elenei şi urmările care vor duce la ruinarea Troiei, precum şi profeţiile ei în legătură cu faimosul cal troian — una dintre primele acţiuni de inducere în eroare descrise, — să fie desconsiderate.

Grecii, cu vederile lor pesimiste despre relaţiile dintre oameni şi zei, se pare că intrau în panică chiar şi cînd aveau informaţii din partea zeilor, deoarece aceste informaţii erau atît de mult îmbrăcate în pilde şi contradicţii, încît erau ori de neînţeles, ori foarte îndoielnice. Povestirile despre „informaţiile" furnizate de zei, elemente cu care este întreţesută întreaga mitologie greacă, ilustrează cît se poate de clar convingerea conform căreia căile zeilor şi ale destinului sînt de necunoscut pentru oameni.

Herodot ne povesteşte că lacaedemonienilor, care consultaseră oracolul din Delfi pentru a afla care va fi desnodămîntul campaniei militare plănuite împotriva Arcadiei, acesta le-a răspuns că vor dansa în Tegea (o parte a Arcadiei) cu „paşi zgomotoşi". Lacaedemonienii au interpretat spusele oracolului în sensul că îşi vor sărbători victoria la Tegea cu dans şi petrecere. Ei au invadat Tegea, ducînd cu ei lanţuri pentru viitorii sclavi tegeeni. Au pierdut însă bătălia, fiind ei înşişi făcuţi sclavi şi legaţi cu lanţurile aduse de ei, apoi puşi la munca cîmpului, purtînd lanţurile grele la picioare. In timp ce se deplasau pe cîmp, lanţurile făceau să aibă paşi zgomotoşi, aşa cum prezisese oracolul.

De-a lungul veacurilor, oracolul din Delfi a evoluat printr-o serie de stadii intermediare, de la un fenomen „supranatural" ajungînd să ia forma unei instituţii cu caracter omenesc.

In primele zile ale acestei instituţii, scena consta dintr-o stîncă pe care stătea o virgină, iar de pe stîncă se ridica către cer un fum toxic, colorat. Virgina, în transă din cauza intoxicaţiei, primea răspunsurile lui Apollo la întrebările puse, iar un preot tălmăcea cuvintele misterioase pronunţate de „mediumul" nefericit. Posibilitatea erorilor şi a prejudiciilor din această cauză trebuie să fi fost mare. Mai tîrziu, virginele au fost înlocuite de femei în vîrstă de peste cincizeci de ani, deoarece se pare că vistiernicii oracolului au început să tulbure activitatea zeilor printr-un interes mult prea mare şi mult prea pămîntesc manifestat faţă de aceste virgine.

Această schimbare însă nu a afectat cu nimic natura divină a revelaţiilor date. Ceea ce a făcut din acest oracol o instituţie seculară a fost, după cum ştim astăzi, faptul că preoţii aveau foarte extinse reţele de informaţii pe teritoriul Greciei şi astfel cunoşteau o serie de evenimente şi stări de lucruri particulare mult mai bine decît oamenii care veneau pentru a consulta oracolul. Intr-o perioadă ulterioară se pare că, datorită corupţiei, au început să joace un rol din ce în ce mai mare mărturisirile secrete făcute preoţilor de către vizitatorii oracolului. Astfel, un om cu rang înalt sau suficient de bogat, care era favorizat de preoţi sau pur şi simplu avea cum să-i răsplătească, putea obţine informaţii preţioase despre rivalii sau adversarii săi, informaţii divulgate anterior preoţilor de către alţi vizitatori.

In perioadele lui cele mai productive, oracolul a furnizat adesea asemenea sfaturi practice.

In adevărata artă a spionajului, Estul a luat-o înaintea Vestului în anii 400 î.e.n.

Sun-Tzu, recunoscînd utilitatea profeţilor în epocile premergătoare istoriei chineze, avea în această problemă vederile sale mult mai practice: „Ceea ce se numeşte prevedere nu poate fi obţinută de la zei sau spirite, nici prin analogie cu evenimente petrecute şi nici prin calcule. Aceasta trebuie realizată cu ajutorul oamenilor care cunosc situaţia inamicului".

Intr-un capitol al cărţii sale „Arta războiului", intitulat „Folosirea agenţilor secreţi", Sun-Tzu punea bazele spionajului, aşa cum acesta era practicat în anii 400 î.e.n. de către chinezi, şi aşa cum multe din aceste principii sînt aplicate şi astăzi.

El arăta că există cinci categorii de agenţi: nativi, interiori, dubli, de sacrificiu şi vii.

Agenţii „nativi" şi „interiori" sînt similari cu ceea ce noi numim astăzi „agenţi pe loc". „Dublu" este un termen utilizat şi astăzi şi care desemnează un agent inamic capturat, prelucrat şi recrutat, apoi retrimis în ţara sa ca un agent al celor ce l-au capturat. „Agent de sacrificiu" este o noţiune proprie chinezească despre care vom mai vorbi la tehnica inducerii în eroare a inamicului. El este un agent prin care se furnizează informaţii false inamicului, realizînd, pe această cale, dezinformarea lui. Pentru Sun-Tzu el este „de sacrificiu" pentru că, probabil, inamicul îl va executa cînd va afla că informaţiile furnizate au fost false.

Agenţii „vii" pentru Sun-Tzu sînt „agenţii de penetrare" de mai tîrziu. Aceştia ajung la inamic, culeg informaţiile necesare, apoi caută să se înapoieze vii.

Lui Sun-Tzu îi aparţine meritul nu numai pentru această primă şi remarcabilă analiză a căilor de spionaj, ci şi pentru primele recomandări cu privire la organizarea unui serviciu de informaţii. El arată că un conducător de informaţii trebuie să folosească simultan toate cele cinci categorii de agenţi, ceea ce el denumeşte „Divine Five". Ca analogie, Sun-Tzu arată o plasă de pescuit constînd dintr-o serie de fire laterale, care toate se unesc într-un singur nod, susţinut de un singur fir central. Şi cu aceasta însă contribuţia lui Sun-Tzu nu se epuizează. El se ocupă, de asemenea, cu alte probleme majore, cum sînt: contrainformaţiile, războiul psihologic, dezinformarea inamicului, securitatea etc. Pe scurt, se ocupă cu toate aspectele şi laturile sitei spionajului.

Nu este deci de mirare că această carte constituie lectura favorită a lui Mao Tze-dun şi este călduros recomandată pentru tacticienii comunişti chinezi.

În conduita lor în campaniile militare şi în culegerea de informaţii, chinezii pun în practică, în mod evident, învăţăturile lui Sun-Tzu.

Spionajul recomandat de Sun-Tzu — care să nu depindă de spirite şi zei — a fost fără îndoială practicat şi în Vest încă din antichitate, însă nu cu acelaşi grad de organizare ca în Est. Aici nu există acelaşi scop bine definit al informaţiilor



sau un cod de reguli şi principii care să permită crearea unei generaţii anumite pe baza experienţei generaţiei anterioare. Cele mai multe cazuri descrise nu ţinteau mai departe de ceea ce numim noi astăzi „recunoaştere". Aşa s-a întîmplat, de exemplu, şi în cazul celei de-a doua şi mai fructuoase acţiuni de recunoaştere a „Pămîntului făgăduinţei" de către izraelieni.

Ioshua a trimis doi oameni în Ierichon pentru a spiona şi ei au fost primiţi în casa lui Rahab din Marlat (Iosh 2.). Acesta, după cum cred eu, este primul exemplu scris referitor la folosirea a ceea ce numim noi astăzi în procesul activităţii informative „casă conspirativă". Rahab i-a găzduit pe spioni şi apoi i-a scos din oraş în siguranţă cu informaţiile lor. Izraelienii au cucerit Ierichonul „şi l-au făcut egal cu pămîntul şi pe locuitorii oraşului asemenea, dar i-au lăsat viaţa lui Rahab şi familiei acestuia".

Prin aceasta s-a stabilit tradiţia ca cei care ajută în procesul activităţii informative să fie recompensaţi.

În scrierile sale, Herodot arată că înainte de marea invazie din 480 î.e.n., grecii au trimis în Persia un număr de trei spioni pentru a stabili cît sînt de mari forţele pe care Xerxes le-a adunat. Cei trei spioni au fost prinşi în exerciţiul funcţiunii şi tocmai trebuiau să fie executaţi cînd lui Xerxes i-a venit o altă idee. El a oprit execuţia şi, spre marea surprindere a consilierilor săi, i-a condus pe spioni prin toată tabăra persană, arătîndu-le „toate forţele sale pedestre şi caii, lăsîndu-i să vadă tot ce le-a dorit inima", apoi i-a trimis acasă.

Ideea lui Xerxes a fost să-i intimideze pe greci şi să-i determine să nu se angajeze în luptă, oferindu-le în acest scop informaţii concrete şi exacte asupra oştirilor sale. După cum ştim însă, grecii nu s-au lăsat intimidaţi şi astfel plănuita lovitură psihologică a lui Xerxes a suferit un eşec. Eu personal cred că Sun-Tzu l-ar fi sfătuit să procedeze tocmai invers. El ar fi recomandat ca Xerxes să-i cumpere pe spioni şi să-i trimită acasă unde să raporteze că armata sa este mult mai mică şi mai slabă decît era în realitate. Apoi, după declanşarea invaziei de către greci, Sun-Tzu i-ar fi aşteptat pe cei trei

oameni și i-ar fi interogat asupra a ceea ce se petrece în tabăra greacă.

Inainte de bătălia de la Termophile, însuși Xerxes a trimis un spion în tabăra grecilor pentru a cunoaște activitatea acestora. Fără îndoială, această acțiune nu trecea de limitele unei acțiuni de recunoaștere, informațiile culese însă i-au fost lui Xerxes foarte folositoare. Astfel, spionul întors din misiune i-a raportat, printre altele, că a văzut oameni care făceau exerciții, iar alții își pieptănau părul lor lung.

Aceste date au constituit „informații brute", așa cum am spune noi astăzi, deoarece necesitau să fie analizate și apoi interpretate. In consecință, Xerxes a chemat pe unul din sfetnicii lui care cunoștea foarte bine obiceiurile grecilor și care i-a explicat că probabil aceștia vor trimite o solie de pace, întrucît grecii aveau obiceiul ca, înaintea acțiunilor în care își hazardau viața, să-și aranjeze părul cu multă grijă.

Xerxes însă nu a acordat prea multă importanță acestei informații și și-a decimat trupele în ciocniri repetate cu trupele grecești de sub conducerea lui Leonida.

In general, în țările antice din Vest, gradul de folosire a spionajului era determinat, în primul rînd, de concepțiile politice și ambițiile personale ale regilor și cuceritorilor, de capacitatea lor strategică, de dorința lor de putere și necesitățile impuse de securitatea țărilor lor.

Atena, în zilele democrației antice, și Roma, în perioada republicii, nu prezentau un climat favorabil pentru spionaj. Guvernul conducea prin metode deschise, politica de asemenea era o activitate deschisă, și, de cele mai multe ori, chiar și războaiele erau pregătite și începute în mod deschis. Cu excepția unor situații speciale de război, cînd în anumite momente importante, mai ales înainte de angajarea trupelor într-o bătălie, ar fi fost necesare și utile informațiile despre adversar, în general, nu se simțea nevoia unor informații specifice și deosebite.

Insă pentru marii cuceritori ca Alexandru sau Hannibal, creatorii parveniți ai unor imperii — ce-i drept, de scurtă existență — situația era cu totul alta.



Popoarele subjugate din aceste imperii adesea așteptau doar un semnal pentru a da glas și viață revoluției lor. Campaniile furtunoase, care adesea implicau mari riscuri, erau mai fructuoase și mai sigure cînd se dispunea de anumite cunoștințe prealabile despre puterea și bogăția „țintei" vizate, despre moralul conducătorilor și starea de spirit a populației. Istoria demonstrează că marii făuritori de imperii ca Alexandru cel Mare, regele din Pont, Mithridates și Hannibal foloseau pe o scară mult mai largă informațiile decît precursorii sau contemporanii lor.

Este bine cunoscut faptul că Hannibal, marele maestru al strategiei, își aduna înainte de campaniile sale informații nu numai cu caracter militar, ci și cu privire la condițiile economice, bogățiile țării și moralul populației civile. Astfel, Plutarch menționează despre existența în posesia lui Hannibal a unor informații secrete, obținute prin trimiterea de spioni în tabăra inamicului.

Se pare totuși că Hannibal era mult mai slab în cunoștințele lingvistice decît în cele de strategie. In această idee, Plutarch ne povestește că Hannibal, aflîndu-se în Italia de sud, a cerut ghizilor săi să fie condus spre Cîmpia Cassinoului (Cassino-ul cunoscut din cel de-al doilea război mondial). Aceștia, datorită exprimării greșite în italiană, l-au înțeles greșit și l-au dus pe Hannibal și armata sa lîngă orașul Cassilina. Aici terenul era de așa natură, încît Hannibal era cît pe ce să cadă într-o capcană. Neavînd încotro, el a întors spatele inamicului, nu înainte însă de a se socoti cu ghizii care l-au adus în această situație periculoasă. Drept pedeapsă, Hannibal a împodobit cu ghizii lui cîte un copac din preajma orașului. Această istorioară este și astăzi adesea relatată în școlile de informații pentru a impresiona pe tinerii ofițeri și a-i îndemna la precizie și acuratețe în muncă.

Mithridates a reușit să imobilizeze puterea Romei în Asia Mică și datorită faptului că el însuși devenise un ofițer de informații în toată regula. Spre deosebire de Hannibal, el vorbea douăzeci și două de limbi sau dialecte și cunoștea tribu-

rile locale și obiceiurile acestora cu mult mai bine decît romanii înșiși.

De-a lungul evului mediu, datorită atît situației politice instabile cît și greutăților în transporturi, aprovizionare și mobilizare, era imposibil a se realiza surpriza în timpul campaniilor militare.

Injghebarea unei armate lua, în general, săptămîni sau uneori chiar luni, iar cînd forțele erau adunate, acestea nu puteau fi deplasate cu o viteză mai mare de cîteva mile pe zi.

Expedițiile pe mare se puteau organiza și desfășura mult mai rapid, însă aici intervenea dificultatea realizării în secret a unei forțe masate de vase de război. De exemplu, în 1066 regele Harold al Angliei poseda toate informațiile necesare cu mult înainte ca Wilhelm cuceritorul să realizeze debarcarea la Hastings. Regele Harold fusese el însuși în Normandia și văzînd armata în plină agitație și-a dat seama că Wilhelm îl va ataca, iar prin calitățile sale de bun analist a apreciat aproape exact data și locul unde va avea loc debarcarea. Judecînd după mărimea forțelor concentrate, se poate, de asemenea, presupune că el a calculat just tăria forțelor cu care va ataca Wilhelm.

Greșelile lui nu au constat deci în lipsa informațiilor strategice valoroase. El a pierdut bătălia datorită capacității de luptă reduse a trupelor sale. Harold tocmai bătuse în ajun pe danezi la Stamford Bridge, luptă care i-a cauzat anumite pierderi. De asemenea, trupele sale au fost epuizate și datorită marșului forțat lung, executat înainte de bătălie.

Cea mai mare greșeală politică săvîrșită de Vest față de Est în evul mediu a constat în mare parte într-o defectuoasă culegere și evaluare a informațiilor. Conducătorii țărilor europene slăbeau în mod continuu Bizanțul, în loc să-l întărească și să-l folosească ca un avanpost puternic împotriva invaziilor. Ei n-au reușit să înțeleagă în această perioadă nici pericolul și nici situația favorabilă ce o creau ei înșiși conducătorilor mongoli din Est, a căror intenție de a se îndrepta spre Europa era evidentă. Ei au subestimat și amenințarea otomană în perioada cînd turcii își consolidau puterea lor.



Datorită însă prejudecăților lor, acești conducători puteau să greșească la fel de bine chiar dacă aveau o bună bază informativă. Fără aceasta însă, ei erau aproape în situația de a nu avea nici o bază pentru luarea unor hotărîri corespunzătoare.

Ei nu erau prea bine informați despre Imperiul Bizantin și nici despre slavii din Est; bineînțeles, cu atît mai puțin aveau cunoștință despre lumea musulmană. Ei ignorau aproape complet orice știre venită din Asia Centrală și Est. Împăratul Friedrich II (1212—1250) a încercat să realizeze și să mențină contacte cu conducătorii musulmani, trimițînd în acest scop emisari la mongoli, însă a fost excomunicat ca eretic de către biserica catolică pentru aceste „crime". O soartă asemănătoare a avut și Ludovic al IX-lea al Franței (1226—1270) care a săvîrșit aceeași „crimă".

Vestita carte a lui Marco Polo despre China conținea suficient material informativ util pentru a fi folosit în scopuri strategice, însă nimeni nu a răsfoit în acest scop cartea.

Comercianții italieni din evul mediu au reușit (fără intenție) să obțină informații valoroase și interesante despre Est; din nefericire însă, aceștia rareori aveau șansa de a le transmite oamenilor care determinau politica Europei în Orient. Papii desconsiderau pe comercianții care aveau de-a face cu „dușmanii religiei", iar regii aveau prea puține contacte cu ei.

In secolul al XV-lea, orașele - state italiene au adus o contribuție importantă la cauza culegerii de informații prin înființarea de ambasade permanente în străinătate. In special împuterniciții diplomați ai Veneției aveau și sarcina de a culege informații strategice. Multe din rapoartele lor erau de calitate excepțională, conținînd observații valoroase și concluzii perspicace. In acest scop însă era folosit nu numai personalul diplomatic, ci și rețele întregi de informații, create de diplomați.

Incepînd din secolul XVI, multe guverne europene au început să urmeze orașele - state italiene.

Întrucît în această perioadă tehnologia cartografică era foarte puţin dezvoltată şi astfel folosirea hărţilor era aproape inexistentă, o mare pondere în activitatea oficiilor diplomatice o ocupa culegerea informaţiilor privind geografia locală a ţării cercetate. Cunoaşterea unor cursuri de apă, de exemplu, într-o anumită situaţie permitea unei armate întregi să iasă dintr-o încercuire; determinarea precisă a trecătorilor prin munţi permitea infiltrarea trupelor în interiorul ţării, evitînd poziţiile întărite ale adversarului. Adeseori populaţia locală putea fi determinată să furnizeze asemenea informaţii. Astfel, în istorie se arată că Ludovic al IX-lea a acordat o recompensă considerabilă unui beduin care i-a arătat un loc de trecere peste un braţ al Nilului, care le permitea francezilor să dezlănţuie un atac prin surprindere asupra armatelor musulmane. Fiul aceluiaşi Ludovic a reuşit să ocolească o puternică poziţie de apărare în Pirinei, cumpărînd informaţii despre un drum de munte puţin cunoscut.

Mai bine este cunoscută în istorie campania Crecy, în cursul căreia Edward al III-lea era aproape complet încercuit de o numeroasă armată franceză. În această situaţie disperată, Edward a fost salvat de către un cioban, care i-a arătat un loc de trecere peste Somme şi astfel Edward nu numai că a scăpat din încercuire, dar a reuşit chiar să obţină o poziţie de apărare suficient de puternică de pe care a putut să respingă ofensiva francezilor.

O dată cu dezvoltarea naţionalismului şi răspîndirea luptelor religioase, în secolele XVI-XVII, pe scena statelor europene au început să apară mari specialişti ai activităţii informative în persoana unor miniştri şi secretari de cabinet, care şi-au consacrat o mare parte din cariera lor organizării unor servicii secrete de informaţii.

Datorită disensiunilor şi luptelor interne frecvente, în această perioadă asistăm la începuturile separării informaţiilor externe de problemele securităţii interne.

Bineînţeles, este încă prea devreme ca să putem vorbi de existenţa a două servicii distincte, cu responsabilităţi bine delimitate — aşa cum acestea vor apărea mai tîrziu — însă în această perioadă se acorda aceeaşi atenţie informaţiilor interne ca şi celor dinafara graniţelor, ambele categorii fiind conduse de o singură mînă.

Unul dintre maeştrii ambelor arte a fost Sir Francis Walsingham, care şi-a dedicat cea mai mare parte a vieţii sale carierei de secretar de stat şi şef al activităţii de spionaj în serviciul reginei Elisabeta.

Mîna lui Walsingham poate fi descoperită în spatele celor mai mari maşinaţiuni întreprinse sub domnia reginei Elisabeta. El prepara terenul, culegea informaţiile necesare, pregătea conspiraţii, apoi le exploata în folosul reginei. Cu greu se pot închipui astăzi metode de spionaj pe care Walsingham să nu le fi folosit în meseria lui.

Datorită lui Walsingham, conspiraţia Babington, atît de prost concepută şi slab organizată, care urmărea aducerea pe tronul Angliei a reginei Mary a Scoţiei, a luat asemenea proporţii, încît i-a putut oferi reginei Elisabeta în faţa lumii întregi pretextul pentru a semna sentinţa de condamnare la moarte a lui Mary.

Absolvenţii cei mai dotaţi ai institutelor de la Oxford şi Cambridge erau luaţi în evidenţă de către Walsingham şi trimişi să-şi continue studiile în Franţa, avînd în acelaşi timp şi misiunea de a pătrunde la Curtea franceză şi de a afla planurile urzite aici împotriva Angliei. Se pare că şi Cristopher Marlowe era unul dintre aceştia, iar moartea lui prematură în cursul unei încăierări în tavernele din Deptford atestă parcă un rezultat nefericit al unui complot pus la cale de Walsingham.

Cea mai mare lovitură a lui Walsingham a fost, fără îndoială, operaţia dibace prin care a procurat informaţii navale importante, pe care se baza, de altfel, organizarea apărării Angliei împotriva Spaniei. În loc să încerce a acţiona direct către ţintă — curtea lui Filip al II-lea al Spaniei — şi renunţînd la tactica operaţiunilor de recunoaştere directe, care de atîtea ori au suferit eşecuri chiar de la început, Walsingham a acţionat de pe teritoriul unui al treilea stat, care îi oferea condiţii mai bune şi acces în Spania. În acest scop el a

trimis o tînără pereche engleză în Italia, care avea excelente legături la curtea Toscană. (In toate operațiunile lui Walsingham găsim elemente legate de cercurile bisericești, indiferent de natura lor, catolice, protestante etc. care jucau un rol important în desfășurarea acțiunilor). Unul dintre englezi, Anthony Standen, a reușit să se apropie atît de mult de ambasadorul toscan în Spania, încît acesta a consimțit să plaseze pe cîțiva din agenții lui în Spania. Astfel, Walsingham a reușit să infiltreze în toate porturile spaniole agenți de încredere, care însă nu erau englezi și astfel nu trezeau nici un fel de suspiciuni în fața autorităților spaniole.

Mai mult decît atît, ambasadorul de Tosca în Spania i-a oferit chiar lui Standen posibilitatea să folosească curierul lui diplomatic pentru a putea comunica prin scrisori personale cu „prietenii" săi.

In timpul lui Walsingham se statornicise la curtea reginei și obiceiul de a se intercepta corespondența internă și externă pentru a fi exploatată și trimisă apoi la destinatar. Walsingham avea în serviciul său un expert, anume Thomas Philipps, care îndeplinea atît rolul de criptograf cît și cel de criptanalist. Acesta a elaborat pentru uzul lui Walsingham un cod secret și în același timp tot el descifra codurile și cifrurile întîlnite în scrisorile interceptate. Același Philipps a fost cel care a descifrat cu regularitate mesajele secrete ale reginei Mary a Scoției în timpul conspirației lui Babington.

Pe scurt, Walsingham a creat primul serviciu de informații pe deplin acoperit și cu un net caracter profesional. El a fost după scurt timp rivalizat de Richelieu, însă în secolul XVIII nu s-a mai găsit nici un alt conducător de informații care să-l egaleze.

O altă figură interesantă a fost șeful serviciului de informații al lui Cromwell, John Thurloe, însă, privit din perspectiva istoriei, eu personal nu găsesc că el ar fi dovedit aceeași ingeniozitate, inventivitate și îndrăzneală care l-au caracterizat pe Walsingham. Cheia succeselor lui Thurloe a constat în imensele fonduri pe care le avea la dispoziție. Astfel, cronicile notează că serviciul lui înghițea anual peste 70.000 lire.



Această cifră ar putea fi exagerată, dar rămîne neîndoielnic faptul că el plătea agenților săi sume extraordinare pentru informațiile aduse și de aceea nici nu avea prea mari dificultăți în recrutarea lor. Spre deosebire însă de Thurloe, Walsingham lucra cu cel mai strîmt buget posibil, în serviciul unei regine de o zgîrcenie proverbială, și nu rareori își plătea agenții din propriul său buzunar, ce-i drept, cu sume destul de mici.

Thurloe, ca și Walsingham, avea titlul de secretar de stat, însă în această perioadă oficiul său devenise cunoscut sub denumirea de „Departament al informațiilor", prima denumire oficială în limba engleză a organului de informații ca un oficiu guvernamental.

Perioada în care a trăit Thurloe a fost, de asemenea, foarte agitată și caracterizată prin multe conspirații. De aceea, Thurloe — ca și Walsingham la timpul său — a folosit în egală măsură atît un serviciu de informații externe, cît și un sistem de securitate internă, bine puse la punct.

Pentru informații externe, Thurloe folosea consulii și diplomații englezi din străinătate, completînd însă informațiile furnizate de aceștia cu acelea ale unor agenți secreți.

Sub aspectul cenzurii poștale, Thurloe a realizat chiar mai mult decît Walsingham și se pare că avea un sistem de organizare a oficiilor poștale deosebit de eficient din punct de vedere contrainformativ.

In spatele calmului aparent și chiar al monotoniei în care Thurloe își îndeplinea sarcinile de culegere sistematică a informațiilor, el a fost direct implicat în mașinațiunile înaltelor personalități de la curte. Iată unul din multiplele exemple în acest sens. La îndemnul lui Cromwell, Thurloe pusese la cale un complot care avea ca scop asasinarea lui Carol împreună cu frații lui, ducele de York și ducele de Gloucester. Această acțiune făcea parte din măsurile de represalii ale lui Cromwell pentru complotul regalist îndreptat împotriva lui și pe care Thurloe l-a descoperit la timp.

Planul lui Thurloe, în esență, era următorul: să-i momească din Franța pe cei trei frați monarhi în Anglia, unde, chipurile, ar fi așteptați de trupe înarmate, dispuse să înceapă

o insurecție militară împotriva lui Cromwell. Bineînțeles, întreaga combinație era prea transparentă ca să poată avea succes.

De altfel, Carol nu a căzut în cursă și datorită faptului că unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai lui Thurloe — secretarul său, Morland — l-a informat pe Carol asupra complotului.

Documentele istorice arată că la numai cinci zile după urcarea pe tron a lui Carol, Morland a fost găsit înjunghiat, iar regele a explicat în mod deschis că Morland a fost asasinat pentru că a fost în serviciul lui tot timpul cît lucrase cu Thurloe.

Un alt exemplu interesant privind desfășurarea activității informative în secolul XVII este furnizat de Suedia, care și-a menținut poziția de mare putere și datorită faptului că avea un sistem de informații foarte meticulos pus la punct și astfel și foarte eficient. Un ministru rus contemporan admitea că „suedezii știu mai mult despre noi decît noi înșine". Ei au exploatat din plin relațiile lor cu protestanții, relații stabilite în timpul războaielor religioase. Suedezii, în general, întrețineau agenți de altă naționalitate, de exemplu hughenoți francezi, și astfel nu ajungeau niciodată să fie implicați direct, chiar în cazul căderii agenților. Exemplul suedezilor, și mai tîrziu cel al olandezilor, ilustrează cum o țară mică poate compensa o serie de dezavantaje și dificultăți cu un sistem informativ superior, combinat cu ingeniozitate organizatorică și tehnică.

Către sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea se accentuează din ce în ce mai mult separarea — de această dată și organizatorică — a sistemelor de securitate internă, de serviciile de informații cu cîmp de acțiune extern.

În principalele țări se creează organe speciale independente sub conducerea unor experți specializați în latura respectivă, organe care își aveau sarcinile lor proprii bine definite.

Fără îndoială, cauza acestor transformări rezidă în situația internă foarte instabilă a tuturor țărilor mai dezvoltate.



Dezbinările interne, precum și pericolul revoluțiilor din interior amenințau stabilitatea și chiar existența sistemelor autocratice și imperiale ale secolului al XIX-lea. Toate acestea impuneau organizarea și menținerea unui puternic aparat polițienesc de stat.

În această perioadă s-a remarcat în special infamul Joseph Fouché, un produs al conspirațiilor turbulente ale Revoluției Franceze, iar mai tîrziu colonelul Savary, ambii miniștri de justiție și șefi ai unor organizații de poliție secrete cu caracter pur politic și de contraspionaj.

Sarcina culegerii de informații militare externe îi revenea alsacianului Karl Schulmeister, care, deși aparent depindea de Savary, desfășura o serie de acțiuni complet autonome, al căror scop principal viza, în primul rînd, armata austriacă.

Treptat, dezvoltarea unor armate agresive de-a lungul secolului al XIX-lea a făcut ca ponderea întregii activități informative să fie acordată aspectelor militare și astfel, în mod implicit, și responsabilitatea asupra organizării culegerii de informații a fost preluată de armată.

În perioada pînă la izbucnirea primului război mondial, în cele mai multe țări din Europa s-au dezvoltat, sub egida statelor majore generale, organe de informații militare, care au devenit apoi principalele organe informative din țările respective.

Aceste organe erau conduse, în general, de către militari, mai rar de către civili sau cabinetele de miniștri. Culegerea informațiilor cu caracter politic a fost lăsată pe seama diplomaților aparținînd ministerelor de externe.

Această linie de dezvoltare a fost generală și uniform valabilă pentru toate țările europene. Singura excepție a constituit-o doar Prusia, unde ghiftuitul Wilhelm Steiber, veșnic avid de putere, a menținut în mîinile sale ambițioase pînă în 1871 atît hățurile serviciului prusac de informații militare, cît și sforile care acționau poliția secretă prusacă.

Acestui Steiber îi aparținea metoda prusacă de a împînzi teritoriul statului cu un număr enorm de agenți, care să-i poa-

tă furniza informații detaliate asupra tuturor aspectelor militare și politice din țara vizată. Aceste rețele constituiau totodată și un fel de a cincea coloană, care aveau și sarcina de a acționa asupra moralului populației civile, semănînd groaza și panica față de invadatorii care urmau să vină.

In alegerea oamenilor, Steiber nu era prea pretențios. El folosea cele mai diferite categorii de oameni în rețelele sale: fermieri, mici comercianți, ospătari și cameriste.

El a folosit aceste metode, în special, în pregătirea invaziei împotriva Austriei, în 1866 și împotriva Franței, în 1870.

Sub dominația unei conduceri autocratice, represive, poliția secretă va înflori: această forță parazită, instrument al terorarei, va avea de lucru din plin, supraveghind întreaga populație și scenă națională.

Pentru o reprezentare cît mai fidelă asupra unei asemenea organizații, să ne întoarcem în Rusia secolului al XIX-lea, unde un sistem politic retrograd ținea în cea mai cruntă teroare propria sa populație, pe conducătorii liberali ai acestor mase, precum și exponenții unor idei sau influențe periculoase din țările vecine.

Această stare de lucruri însă nu a fost o invenție a secolului trecut. In istoria Rusiei se arată că din cele mai vechi timpuri tătarii și alte popoare de stepă aveau obiceiul să-și trimită oamenii în vizită în garnizoanele rusești pentru a stabili puterea acestora și a cunoaște întăriturile de zid care înconjurau aceste garnizoane. Drept rezultat, rușii au devenit suspicioși față de oricine era admis în spatele zidurilor lor, temîndu-se că adevăratul scop al vizitatorului este de fapt spionajul împotriva lor. Tradiția acordării unui „pristav" vizitatorilor străini pentru ca aceștia să poată fi recunoscuți de către oricine, își avea rădăcina în obiceiurile din secolul al XVI-lea.

In secolul al XVI-lea, cînd rușii au început să-și trimită oameni la studii în străinătate, ei obișnuiau să trimită și cîte un om de încredere care să supravegheze activitatea fiecărui grup de studenți și să raporteze în detaliu superiorilor lor. De asemenea, obiceiul de a include în componența delegațiilor la diverse conferințe internaționale și cîte un reprezentant al poliției secrete, are antecedente seculare.



Primul organ de poliție politică, ca element al aparatului de stat rus, a apărut în 1826, sub domnia țarului Nicolae I. Acest organ purta denumirea de „Secțiunea a III-a a justiției imperiale a majestății sale — țarul".

In 1878, Secțiunea a III-a a fost dizolvată, iar sarcinile ei preluate de Ohrana — o secțiune specială a Ministerului de Interne.

Scopul Ohranei țariste era de a proteja familia imperială și regimul politic țarist. Pentru realizarea scopului propus, Ohrana supraveghea populația Rusiei cu ajutorul unei armate de informatori. Venerabilul Lev Tolstoi, chiar și după ce ajunsese bine cunoscut în lumea întreagă, pentru Ohrana a continuat să rămînă un simplu locotenent în retragere cu mențiunea „suspect".

Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, cînd numărul revoluționarilor, al studenților cu idei radicale și al emigranților în afara granițelor Rusiei a crescut enorm, Ohrana nu mai putea spera să suprime vocea revoluției în interior, așa că a fost nevoită să-și creeze o rețea foarte largă de informatori și în exterior. Cînd, în anul 1912, Lenin era la Praga, a fost și el „dotat" cu un asemenea informator, în persoana menajerei sale.

Unul dintre cele mai mari servicii de informații ale secolului al XIX-lea nu aparținea vreunui guvern, ci unei firme particulare. Este vorba de serviciul organizat și finanțat de către casa Rotschild. De fapt, în istoria spionajului nu este pentru prima dată cînd o casă particulară întreține un asemenea serviciu. Precedentul a fost creat de către familia Fuggers din Augsburg, familie de bancheri ca și cea a lui Rotschild. Casa Fuggers a reușit să creeze în secolul al XVI-lea un adevărat imperiu financiar, ajungînd să aibă înscriși pe lista clienților suverani, împărați și guverne care, la nevoie, apelau la casa Fuggers. Faptul că Fuggers nu a dat greș niciodată în afacerile lui se datorește în mare măsură și serviciului său de informații, care determina cu precizie gradul de solvabilitate al clientului, chiar dacă acesta purta titluri din cele mai înalte.

Familia Rotschild a reeditat metoda lui Fuggers, s-ar putea spune că a dezvoltat-o chiar, atît în folosul ei propriu cît și în folosul clienților.

Avînd o rețea de agentură cu care a împînzit toată Europa, cu centrale la Frankfurt pe Main, Londra, Paris, Viena, Neapole etc., Rotschild adeseori reușea să obțină informații deosebit de valoroase înaintea guvernului. In 1815, cînd Europa aștepta vești despre bătălia de la Waterloo, Nathan Rotschild, la Londra, cunoștea deja victoria englezilor. Pentru a folosi această informație în montarea unei lovituri financiare, Rotschild a început să vîndă acțiunile guvernului britanic. Acționarii, care, în general, urmăreau fiecare mișcare a lui, și-au aruncat și ei imediat pe piață, la un preț derizoriu, toate acțiunile guvernamentale pe care le posedau. Acestea au fost însă cumpărate de Rotschild prin intermediarii săi.

Cînd vestea victoriei de la Waterloo a ajuns și la cei „neinițiați" și cînd, desigur, valoarea acțiunilor guvernamentale a crescut foarte mult, cea mai mare parte a acestora era deja în mîinile lui Rotschild.

Cu șaizeci de ani mai tîrziu, Lionel Rotschild, descendent direct al lui Nathan, avea într-o seară invitat la masă pe Disraeli — prim-ministrul guvernului de atunci. In timpul mesei, printr-un mesaj secret sosit din Egipt, Lionel era anunțat că khedivul Egiptului pune în vînzare pachetele de acțiuni de control ale companiei Canalului de Suez. Primul ministru, dîndu-și seama de importanța acestei oferte pentru guvernul englez, care de mult dorea să aibă controlul deplin asupra canalului, a depus toate eforturile pentru a fructifica situația creată, însă proverbialul conservatorism englez l-a împiedicat. Parlamentul fiind în vacanță, Disraeli nu avea de unde să achite suma de 44 milioane dolari — prețul acțiunilor. Rotschild însă nu a lăsat ocazia nefolosită și a cumpărat toate acțiunile, lipsindu-l astfel pe prietenul său intim, Disraeli, de posibilitatea de a da cea mai mare lovitură de ordin politic din cariera sa.

Ulterior, Lionel a transmis acțiunile guvernului englez, însă de această dată în condițiile dictate de el.



Unul dintre mijloacele „rapide" prin care Rotschild primea informații — chiar de la distanțe mari — erau porumbeii călători.

Mai tîrziu, în timpul războiului franco-german din 1870, cînd un Rotschild a rămas imobilizat în Parisul încercuit de nemți, acesta a comunicat cu lumea exterioară tot prin porumbei călători, precum și prin folosirea, ce-i drept, într-o măsură mai mică, a baloanelor. Astfel, lumea a aflat știrea armistițiului prima dată pe această cale și numai după aceea prin canalele convenționale.

Marile puteri ale Europei au intrat în primul război mondial cu serviciile lor de informații insuficient pregătite sau, în orice caz, necorespunzător organizate și pregătite în comparație cu nivelul forțelor armate ce urmau a fi angajate și complexitatea conflictului. Această situație era valabilă pentru ambele părți, atît pentru aliați, cît și pentru puterile centrale.

Serviciul de informații militare al Franței suferea din plin repercusiunile afacerii Dreyfus, fiind în același timp dezorganizat din interior de către ambiții și fricțiuni personale. El a evaluat puterea militară a Germaniei exact la jumătatea celei cu care aceasta a intrat în război în 1914.

Serviciul german, care, sub conducerea lui Steiber ajunsese la o organizare foarte eficientă, după înlocuirea acestuia a ajuns într-o situație de incapacitate de-a dreptul deplorabilă, datorită aroganței și încrederii de sine caracteristice serviciului respectiv.

Rușii tocmai realizaseră în această perioadă una dintre loviturile lor cele mai mari, prin recrutarea colonelului Alfred Redl, ofițer superior din statul major general al armatei austriece, căzut în 1913. Despre acest agent valoros voi mai avea de altfel multe de spus într-unul din capitolele următoare. Prin el rușii au intrat în posesia planurilor de război austro-ungare, lucru ce a fost exploatat de ei în desfășurarea acțiunilor de luptă, în special în prima perioadă a războiului. Pe de altă parte, austriecii, revizuind după 1913 o parte din aceste planuri, au pus în mare încurcătură pe ruși, care se bazau orbește pe materialul lui Redl. De asemenea, rușii în mod

naiv transmiteau în cadrul unităților pe cîmpul de luptă ordine și diverse alte comunicări în clar, necifrate. Pe această cale, germanii intrau în mod gratuit în posesia unor informații militare deosebit de valoroase.

Austriecii au putut contrabalansa într-o oarecare măsură neajunsurile produse de trădarea lui Redl prin activitatea destul de fructuoasă a unora dintre agenții lor proprii, și în special prin agentul Altschiller, prieten intim al ministrului de război țarist, Vladimir A. Sukhamlinov, și al soției acestuia. Sukhamlinov, unul dintre favoriții familiei imperiale, era un om incapabil, încrezut și dur, care avea obiceiul să lase peste tot uitate documente militare dintre cele mai valoroase.

Germanii aveau și ei, de asemenea, agentul lor în apropierea familiei Sukhamlinov, în persoana colonelului Miasoedov, despre care se presupune că ar fi fost amantul doamnei Sukhamlinov. Acesta însă a căzut și a fost spînzurat de ruși în 1915.

Activitatea de informații care s-a desfășurat în timpul primului război mondial cu cea mai mare intensitate din partea ambelor părți a avut drept cîmp de acțiune nu numai uscatul, ci și marea. Această activitate se desfășura mînă în mînă cu forțele navale, în special în zonele maritime adiacente și periferice teatrelor de acțiuni militare de pe uscat. În această idee este demnă de remarcat competența englezilor în descifrarea codurilor și cifrurilor germane, acțiuni informative de cea mai mare importanță pentru Anglia și despre care s-ar putea spune, fără nici o exagerare, că de multe ori au fost singurele elemente ce au făcut ca în zilele cele mai negre ale războiului englezii să se poată menține „deasupra valurilor".

Acțiunile de spionaj și diversiune desfășurate de germani în S.U.A. în timpul primului război mondial au fost printre cele mai reușite, datorită lipsei noastre de pregătire și inexistenței unor contramăsuri.

Primul război mondial, pe lîngă rezultatele lui militare și politice, a îmbogățit cu cîteva posibilități noi și arsenalul spionajului.

Una din aceste noi posibilități a fost folosirea radioului



pentru transmiterea de comunicări, care a deschis astfel o nouă cale de culegere a informațiilor, de un interes tactic, și uneori chiar strategic, deosebit. Interceptarea comunicărilor și descifrarea lor de către unele țări ca Suedia, Norvegia, Olanda și Elveția au făcut posibilă apariția unui nou și eficient mijloc, acela de a desfășura activitatea informativă împotriva unei țări de pe teritoriul alteia, un mijloc de altfel foarte uzitat în timpul războiului, cu toate eforturile depuse de țările neutre de a împiedica folosirea teritoriilor lor în asemenea scopuri. Această tehnică a devenit apoi generalizată și folosită pe larg și în timp de pace.

Către sfîrșitul războiului, în lumea spionajului și-a făcut apariția și un reprezentant al Orientului Îndepărtat — Serviciul de informații japonez — care în anii imediat următori a devenit un organ deosebit de eficient și periculos.

În perioada dintre cele două războaie mondiale serviciile de informații din lumea întreagă au cunoscut o creștere a importanței lor și astfel, în mod implicit, o creștere a fondurilor și a personalului. Pentru noile regimuri dictatoriale ca cele din Germania, Italia și Japonia, serviciile de informații au devenit principalul instrument menit să furnizeze datele necesare pentru planurile lor de expansiune.

În același timp, celelalte țări, și dintre acestea în special Anglia, s-au văzut obligate să ia o serie de măsuri de întărire a organelor lor informative în fața pericolului pe care-l prezentau tendințele expansioniste ale țărilor enumerate mai sus.

Războiul ce se desfășura în liniște între serviciile de informații ale ambelor părți oferă numeroase exemple de cazuri, dintre care la unele am să mă refer și eu în cele ce urmează. Din partea aliaților, în fața inamicului comun s-a statornicit o strînsă colaborare între serviciile de informații, un lucru fără precedent în istorie, dar care s-a arătat în practică deosebit de util și bine venit.

În timpul războiului, lucrînd în O.S.S. am avut prilejul de a lucra împreună cu serviciul britanic, cu care ocazie mi-am creat o serie de relații personale și de serviciu deosebit de valoroase, care au fost apoi dezvoltate după război.

In Elveţia am luat contact cu un grup de ofiţeri francezi care au păstrat tradiţiile Biroului 2 francez şi care au contribuit ulterior din plin la organizarea serviciului de informaţii al lui De Gaulle şi al Franţei libere.

Către sfîrşitul războiului am stabilit legătura cu una din secţiile Serviciului secret italian, care aderase la regele Victor Emmanuel. De asemenea, am lucrat cu un grup antinazist din Abwehr-ul german — serviciul de informaţii militare al armatei germane.

Acest grup din cadrul Abwehr-ului complota în secret împotriva lui Hitler. Şeful Abwehr-ului, extraordinarul amiral Canaris, a fost lichidat după descoperirea atentatului nereuşit împotriva lui Hitler, în 1944, cînd au ieşit la iveală şi legăturile lui cu acest grup.

Această colaborare din timpul războiului a contribuit cred, într-o oarecare măsură, şi la menţinerea colaborării după război între serviciile de informaţii ale lumii apusene, pe baza unităţii de interese şi a unui scop comun. La aceasta ulterior a adus o contribuţie substanţială serviciul de informaţii al Germaniei de vest.

## EVOLUŢIA SERVICIULUI DE INFORMAŢII AMERICAN

Pînă la cel de-al doilea război mondial, în Statele Unite activitatea de informaţii oficială, ca o acţiune guvernamentală, s-a desfăşurat doar într-o foarte mică măsură. Deşi în timpul războiului a existat o oarecare preocupare, după semnarea tratatului de pace organizaţiile şi serviciile de informaţii, care în timpul războiului şi-au demonstrat pe deplin necesitatea şi utilitatea lor, au fost desfiinţate sau reduse la minimum ca personal şi fonduri. Datorită acestei greşeli, în timpul fiecărei crize lucrătorii de informaţii erau nevoiţi să ia totul de la început, experienţa acumulată în anii de activitate intensă fiind uitată şi pierdută.

In această perioadă, activitatea de informaţii era bazată numai pe necesităţile imediate ale conducerii militare şi de stat. Adeseori, acţiunile întreprinse au pornit de sub pălăria vreunui general ca o iniţiativă personală sau din buzunarul vreunui diplomat cu simţ practic mai dezvoltat.

Acest procedeu a asigurat într-o bună măsură securitatea acţiunilor, ele fiind cunoscute numai de „beneficiari", ceea ce nu s-ar putea spune în perioadele următoare, cînd rapoartele informative au fost multiplicate şi distribuite la un număr mare de oficialităţi, din care unele nu aveau nici o legătură cu procesul activităţii informative.

La statul major al generalului Washington a existat un oarecare Alexander Hamilton, însărcinat cu developarea şi ci-

tirea mesajelor scrise cu cerneluri simpatice sau diverse cotiri. Conform dispozițiilor lui Washington, după aceste scrisori niciodată nu s-au făcut copii sau extrase, conținutul lor fiind exploatat direct după original. Washington, care a apreciat la justa sa valoare activitatea informativă, a desfășurat probabil destule acțiuni, însă le ținea în secret desăvîrșit, astfel că noi nu vom putea cunoaște niciodată volumul și conținutul acțiunilor întreprinse de el.

Este adevărat că doi dintre ofițerii lui de informații — Boudinot și Tallmadge — și-au publicat mai tîrziu memoriile, însă, datorită discreției lor excesive, nici din aceste memorii nu pot fi desprinse prea multe concluzii sau acțiuni concrete. Chiar și după 40 de ani, cînd John Jay a povestit lui James Fenimore Cooper adevărata istorie a unui spion din perioada revoluției, despre care Cooper a scris romanul „Spionul", Jay a refuzat să divulge numele real al agentului său.

Multe din întîmplările de spionaj din perioada revoluției și a războiului civil, care sînt publicate, sînt rezultatul imaginației autorilor și prea puține sînt bazate pe fapte reale.

Informațiile costă bani, agenții trebuie plătiți. Astăzi acești bani se iau din bugetul statului, dar trebuie să știm că lucrurile nu au fost întotdeauna așa. Washington ținea o evidență minuțioasă a fiecărui ban cheltuit pentru procurarea de informații. El, în general, avansa din propriul său fond personal sumele necesare și numai ulterior includea aceste cheltuieli în notele pe care le trimitea Congresului continental. Din evidențele lui financiare se poate deduce că el a cheltuit aproximativ 17.000 de dolari pentru activități informative secrete în perioada războiului civil — o sumă apreciabilă în acea vreme.

Walsingham în Anglia, cu 200 de ani înainte, ținea și el o asemenea evidență, care însă oglindește și o serie de detalii ale activității lui informative.

Dar documentele financiare oficiale nu sînt singurele indicații care demonstrează în ce măsură aspectul pecuniar contribuie la mersul istoriei. Un atribut specific al activității de informații în timp de război este decalajul în timp între muncă și plata informațiilor. Agentul poate fi instalat mult în spatele frontului inamic și, de obicei, el nu are posibilitatea de a se întoarce acasă decît după terminarea războiului. Or, în această perioadă îndelungată, cei care au beneficiat de informațiile procurate de agent (de obicei unitățile militare), execută mișcări pe un spațiu vast, înainte sau înapoi, în ambele cazuri lăsînd pe agent în aer, fără recompensa muncii lui. De aceea, uneori se întîmplă că, la foarte mulți ani după terminarea războiului, guvernul se pomenește cu cîte o reclamație din partea agentului sau rudelor acestuia, cerînd plata pentru serviciile aduse. Insă, serviciul secret, fiind ceea ce este, nu întotdeauna se găsesc martori în viață sau documente scrise asupra acțiunii pretinse, deci un suport material pentru justificarea recompenselor. In unele cazuri, apariția unor asemenea „reclamații" a putut aduce la lumină acțiuni informative care altfel rămîneau complet necunoscute în istoria noastră.

In decembrie 1852, un anumit Daniel Bryan, în fața unui tribunal din Tioga, statul New York, a făcut următoarea depoziție cu privire la tatăl său, Alexander Bryan, care decedase în 1825. In anul 1777, cu puțin înainte de bătălia de la Saratoga, generalul Gates l-a trimis pe tatăl său în tabăra armatei franceze pentru a culege informații cu privire la forța adversarului, numărul pieselor de artilerie și, eventual, intențiile inamicului.

Alexander Bryan a reușit să afle toate datele cerute despre inamic și a aflat că acesta intenționează să cucerească în cursul zilei următoare înălțimile Bemis.

Informatorul a reușit să ajungă înapoi în timp util cu aceste informații valoroase, care au avut ca rezultat înfrîngerea armatei franceze lîngă înălțimile Bemis, iar cu zece zile mai tîrziu au permis ca generalul Gates să obțină victoria definitivă asupra francezilor la Saratoga.

Bryan însă nu a fost recompensat niciodată. Mai mult decît atît, deși Gates i-a promis că-i va trimite un medic să-i vadă soția și un copil — care erau bolnavi în momentul plecării lui Bryan în misiune —, nu și-a respectat promisiunea, din care cauză cei doi au murit la scurt timp după aceea.

Cu 75 de ani mai tîrziu, fiul lui Bryan a adus la lumină cele cunoscute de tatăl său, fără însă a pretinde nici o recompensă.

Un alt spion-erou american, despre care fără îndoială fiecare elev de școală a citit în manualele sale școlare, a fost Nathan Hale.

Se poate spune însă că și Hale, cu tot sacrificiul său adus patriei, ar fi fost dat uitării dacă povestea lui nu ar fi fost descrisă în 1799 de către Hannah Adams în cartea sa „Istoria Noii Anglii". Ar putea părea surprinzător, dar realitatea tristă este că la numai 22 de ani după moartea lui, Hale a fost dat uitării.

Hannah Adams scrie: „Foarte puțini dintre noi știu că a existat un asemenea caracter".

In afară de meritul de a inspira și educa noua generație în spiritul cinstei și loialității, cartea lui Hannah Adams mai dezvăluie și unele adevăruri și învățăminte, plătite cu viața lui Hale.

Nathan Hale a fost un voluntar, un amator pătruns de patriotism, însă insuficient pregătit pentru a duce la bun sfîrșit misiunea sa de spionaj. Vestea morții lui și a condițiilor în care aceasta s-a produs ajungînd la generalul Washington, a demonstrat necesitatea creării unor organe informative profesionale și bine pregătite. După pierderea lui Hale, Washington a hotărît înființarea unui birou secret de informații, pentru conducerea căruia a ales pe unul dintre ofițerii săi cei mai capabili, pe maiorul Benjamin Tallmadge, care, pe lîngă calitățile lui personale, fusese și un apropiat prieten al lui Hale, lucru ce l-a influențat în desfășurarea acțiunii sale. Ajutorul lui Tallmadge a fost numit un oarecare Robert Townsend.

Townsend a condus una dintre cele mai complexe și mai fructuoase rețele de spionaj ce a existat din partea coloniștilor din timpul revoluției. Sau, în orice caz, nu cunoaștem nici o altă rețea care să fi egalat-o pe cea a lui Tallmadge.

Obiectivul lui principal a fost orașul New York, localitatea de reședință a statului major englez. Complexitatea rețelei sale a ieșit în evidență nu atît prin volumul informațiilor culese, cît prin tehnica transmiterii oportune a materialelor. (Imi aduc aminte cît de mult a insistat generalul Donovan să-mi insufle importanța vitală a legăturilor. Intr-adevăr, culegerea de informații rămîne o activitate lipsită de orice folos practic, dacă nu se asigură transmiterea oportună a informațiilor la cel care le va putea exploata.)



Englezii, care aveau controlul deplin asupra actualelor state New York și Hudson, organizaseră puternice linii de apărare, care făceau foarte periculoasă orice tentativă de trecere spre teritoriul lui Washington. De aceea, informațiile culese de agenții lui Townsend făceau un ocol foarte mare, dar legăturile fiind foarte minuțios organizate, ele întotdeauna ajungeau în timp util. Materialele informative erau transportate din New York pe coasta de nord a Long Island-ului, de unde erau duse mai departe, pe un vas, pe lîngă coasta Long Island-ului, pînă la Connecticut, unde erau preluate de Tallmadge și transmise direct lui Washington.

O altă acțiune de spionaj bine cunoscută din timpul revoluției este aceea a lui John Andre și a lui Benedict Arnold. Acești doi gentlemeni puteau să nu fie descoperiți niciodată, în care caz ar fi putut aduce prejudicii incalculabile cauzei patrioților, dacă nu erau Townsend și Tallmadge, care se pare că au fost la fel de bine pregătiți în problemele de contrainformații cît și în cele ale obținerii de informații militare.

Una dintre variantele care circulă despre această afacere spune că Andre făcuse o vizită unui major englez cartiruit în casa lui Townsend, cu care ocazie a trezit bănuielile surorii lui Townsend, care a ascultat toată discuția dintre cei doi, informîndu-l pe fratele ei. Mai tîrziu însă, cînd Andre a încercat să treacă peste liniile americane, fiind însoțit de Arnold, americanii au săvîrșit o greșeală. Arnold, care a observat că sînt urmăriți, l-a împușcat pe colegul său și a reușit să scape.

Intr-o scrisoare scrisă personal de Washington către Townsend se dau printre altele și următoarele sfaturi: „mișcați-vă cît mai mult printre ofițeri și refugiați, frecventați cafenele, vizitați localurile publice (în New York)..." Apoi Washing-

ton trece la enumerarea obiectivelor despre care dorea să i se aducă informaţii: „...dacă se execută orice fel de lucrări pe lîngă rîul Harlem, mai ales lîngă oraşul Harlem, dacă localitatea Horns Hook este fortificată, dacă da, cîţi oameni şi cîte tunuri au loc în aceste fortificaţii..."

Această scrisoare constituie un model de indicaţii ce se dau în vederea unei acţiuni informative: se arată precis care sînt informaţiile necesare, arătîndu-se în acelaşi timp agentului şi metodele prin care poate intra în posesia acestor date.

Se pare că în culegerea de informaţii despre activitatea statului major englez din New York şi Philadelphia au fost folosiţi nenumăraţi cetăţeni particulari, comercianţi, vînzători din librării, proprietari de localuri de noapte şi, în general, toţi acei care aveau posibilitatea de a realiza într-un fel sau altul contact cu ofiţerii englezi, să se împrietenească cu ei, să asculte conversaţiile lor şi, jucînd rolul de adepţi ai conservatorilor, chiar să obţină încrederea lor deplină. Faptul că puteau să folosească cu uşurinţă aceste metode este de netăgăduit. Acest lucru de altfel se întîmplă ori de cîte ori într-un conflict sînt angajate două părţi ale aceleiaşi naţiuni, deci cu limbă şi trăsături absolut comune. Trebuie să arătăm, de asemenea, că în astfel de condiţii serviciile de contrainformaţii au de învins greutăţi imense.

Un asemenea patriot, rămas necunoscut în istorie, a fost un oarecare Hercules Mulligan, un croitor din New York, cu o dezvoltată clientelă în rîndul englezilor. Vecinii lui îl considerau în timpul războiului un conservator, sau cel puţin susţinător convins al conservatorilor, şi din acest motiv au folosit orice ocazie ca să-i facă viaţa amară. După terminarea războiului însă, în prima zi cînd Washington a intrat în oraş, mare a fost mirarea acestor vecini văzîndu-l pe Washington în vizită la croitor, cu care a luat masa împreună.

Abia acum legăturile au devenit clare. Ilustrul croitor, din discuţiile purtate cu clienţii săi englezi — în cea mai mare parte ofiţeri —, a reuşit să obţină şi să furnizeze lui Washington, prin reţeaua lui Townsend, informaţii de importanţă vitală.



Activitatea informativă dusă în timpul revoluţiei nu a fost însă limitată numai la obţinerea de informaţii militare în colonii. Paralel cu acţiunile desfăşurate pe front şi în spatele frontului, în cercurile diplomatice din străinătate această activitate a jucat un rol primordial.

Astfel, nu a fost străin faţă de această activitate nici Benjamin Franklin, care îndeplinea în perioada războiului funcţia de şef de misiune diplomatică în Franţa. Scopul principal al activităţii lui Franklin a fost asigurarea ajutorului francez de partea coloniştilor. Acest lucru era bine cunoscut şi de englezi, care erau vital interesaţi să afle ce ajutor vor acorda francezii coloniştilor. Cîţi spioni englezi îl înconjurau pe Franklin şi cîţi agenţi avea el însuşi în Anglia, probabil nu vom afla niciodată. In general, el era un om foarte prudent, cu atît mai mult că se afla intr-o ţară străină. De altfel, nici mai tîrziu nu a publicat prea mult despre această perioadă a vieţii sale. Totuşi, se cunosc destul de multe fapte despre acest om care ar putea să pară un trăgător de sfori în politica americană. Dar a fost el oare? Iată întrebarea!

Dr. Edward Bancroft, care s-a născut în colonii, în Westfield, Massachusetts, a fost crescut în Anglia. Fiind trimis ca secretar al Misiunii Americane la Paris, a devenit în scurt timp colaboratorul apropiat şi protejatul lui Franklin, deşi primea pentru munca sa un salariu foarte mic. El a reuşit să simuleze timp îndelungat pe americanul devotat şi nu şi-a manifestat niciodată nemulţumirea pentru salariul lui redus, pentru că, primind paralel şi de la englezi suma de 500 dolari pe an, nu avea nici un motiv să se plîngă. El, avînd acces la toate negocierile secrete ale lui Franklin, a fost fără îndoială un agent de valoare pentru englezi.

Bancroft transmitea rapoartele sale către Ambasada engleză din Paris intr-o sticlă ascunsă în scorbura unui copac din parcul Tuilleries. Rapoartele lui erau scrise cu cerneală simpatică printre rîndurile unei scrisori de dragoste sau, cînd avea de transmis mai multe informaţii decît volumul permis de sticlă, făcea pur şi simplu o vizită la Londra, bineînţeles cu ştirea şi consimţămîntul lui Franklin, pentru care aceste vizite

erau prevăzute ca avînd scopul de a culege informații importante direct de la sursă. Bineînțeles, englezii, așa cum am spune noi astăzi, „l-au îndopat" cu informații false, menite să inducă în eroare pe inamic. Bancroft a fost astfel primul agent dublu în istoria noastră.

Pentru a spulbera orice îndoială asupra lui Bancroft, englezii au înscenat chiar arestarea lui o dată pe cînd acesta părăsea Anglia. Scopul acestei acțiuni a fost acela de a-l impresiona și mai mult pe Franklin, demonstrîndu-i loialitatea și devotamentul lui Bancroft prin pericolul la care acest „patriot american" se expunea.

Abilitatea lui Bancroft a fost atît de eficace încît mai tîrziu, cînd au fost prezentate lui Franklin probele materiale ale duplicității omului lui de încredere, acesta a refuzat să creadă.

Poate însă că în realitate Franklin cunoștea situația, dar n-a vrut să se compromită și de aceea a preferat să nu dea în vileag ceea ce știa.

In 1777 Franklin a scris unei doamne de origine americană, dar care trăia în Franța (Iuliana Ritchie) și care îl prevenise că este înconjurat de spioni, următoarele: „Vă sînt deosebit de recunoscător pentru atenția ce mi-ați acordat-o, precum și pentru informațiile furnizate. Nu am nici o îndoială că au fost bine fundamentate. Insă este imposibil să eviți a fi spionat, dacă oamenii interesați în acest lucru consideră necesar să-ți plaseze spioni în jurul tău; în ceea ce mă privește, eu am rețeta prin care reușesc să evit orice inconvenient ce ar putea produce această stare de lucruri: pur și simplu nu mă amestec în afaceri pentru care ar trebui să ascund cuiva ceva și nu fac altceva decît ceea ce poate fi văzut și binecuvîntat de oricine.

Cînd acțiunile întreprinse de un om sînt drepte și amabile, cu cît se cunosc mai multe lucruri despre el, cu atît reputația lui va fi mai mare și mai bine consolidată. De aceea, dacă aș fi sigur că valetul meu este un spion — așa cum probabil este — cred că nu i-aș face nici un repros pentru aceasta, dacă în alte privințe pot fi mulțumit de el."

O dată, cînd englezii au făcut un protest diplomatic oficial guvernului francez pentru sprijinul acordat de Franța cauzei americanilor, în cuprinsul protestului au fost menționate o serie de fapte și cifre obținute de Bancroft și chiar și unele expresii aparținînd lui Franklin sau unor reprezentanți ai oficialităților franceze, cu care Franklin stabilise contact.

In urma acestei acțiuni necugetate, Bancroft se speriase de moarte, fiind convins că Franklin va mirosi ceva și îl va suspecta. El chiar își făcuse rost de un pașaport englez pentru a putea s-o șteargă cînd situația va impune.

Cu această ocazie, Franklin și-a exprimat părerea că informațiile respective trebuie să fi fost furnizate de către cineva foarte apropiat de el, însă, din cîte cunoaștem, nu a luat nici o măsură practică.

Englezii, de asemenea, aveau motivele lor să-l suspecteze pe Bancroft. Se pare că George al III-lea nu numai că nu a fost ferm convins de loialitatea lui Bancroft și avea unele rezerve față de informațiile acestuia, dar chiar l-a silit pe Bancroft să-și investească capitalul său, adunat cu „multă trudă", într-o afacere în care o eventuală victorie a americanilor să ducă la pierderea banilor.

Duplicitatea lui Bancroft nu a fost precis stabilită pînă în 1889, cînd au fost publicate unele documente ale arhivelor britanice, referitoare la perioada revoluției. Printre aceste documente a fost publicată și o scrisoare adresată lordului Carmarthen, secretar de stat pentru afaceri externe, și în care Bancroft mărturisește o serie de aspecte din activitatea sa de agent englez. Se pare că, la un moment dat, englezii au încetat să-l mai plătească pe Bancroft pentru serviciile sale și acesta s-a văzut obligat să reamintească guvernului meritele sale din trecut. El își încheie scrisoarea cu următoarele cuvinte: „Nu ridic pretenții pentru pensia permanentă de 500 dolari pe an, pe care guvernul mi-a acordat-o, dar pe care adesea a uitat să o plătească și pentru care mi-am sacrificat aproape opt ani din viața mea..."

Propriii agenți ai lui Franklin se pare că au fost plasați în Anglia în locuri cheie. Incă în 1778 Franklin cunoștea conținutul unui raport al generalului Cornwall, pe care acesta îl

întocmise la Londra, asupra situației din America. Raportul, al cărui conținut principal era concluzia lui Cornwall că victoria englezilor în America va fi imposibilă, a fost cunoscut de Franklin la mai puțin de o lună după întocmirea lui. Dacă agenții lui Franklin au reușit să pătrundă în guvernul englez pînă la acest nivel, este foarte posibil să fi aflat și de activitatea lui Bancroft în serviciul englezilor.

In timpul războiului civil, chiar mai mult decît în perioada revoluției, comunitatea de origine etnică și de limbă a celor două părți angajate în conflict, precum și faptul că de ambele părți au existat numeroși oameni simpatizanți ai adevărului, au simplificat foarte mult procesul desfășurării activității informative și au îngreuiat, cel puțin în aceeași măsură, activitatea contrainformativă.

Cu toate acestea, activitatea informativă nu s-a desfășurat la nivelul posibilităților, ea fiind limitată în ambele părți la obiective temporare.

Cred că în acest sens este foarte potrivită și semnificativă părerea unui scriitor, care arăta că: „...Probabil, în oricare din orașele italiene medievale au existat mai multe acțiuni de spionaj în decursul unui singur an decît în cei patru ani ai războiului de secesiune".

Cauzele acestei situații pot fi numeroase:

In primul rînd, în momentul declanșării războiului nu exista un serviciu de informații organizat și nici suficientă experiență informativă în armata noastră de atunci. In anii premergători revoluției, conducătorii mișcării coloniste au organizat o serie de conspirații și chiar un război secret limitat împotriva englezilor și, cu toate că în această situație au existat o serie de elemente informative pe teritoriul țării, în momentul declanșării ostilităților erau puține „surse active" care să lucreze în Anglia.

Situația nu era însă aceeași în Nord și Sud înainte de războiul civil. Washington a fost un conducător de informații deosebit de dotat; el însuși a dirijat întregul efort al forțelor americane de informații, mergînd pînă la conducerea personală a unor acțiuni mai importante. S-ar putea spune că nu a



mai existat un general cu asemenea calități în întreaga galaxie a statelor federale sau chiar a confederației. Și, în sfîrșit, o altă cauză care a făcut ca activitatea informativă în ansamblu (exceptînd deci contribuția lui Washington) să nu se desfășoare la nivelul posibilităților, a fost aceea a caracterului războiului civil, care prin definiție nu putea fi un război bazat pe surprize și secrete.

Numeroase armate care staționau timp îndelungat într-un anumit loc, cînd se puneau în mișcare, vestea deplasării lor ajungea în mod automat și inevitabil înaintea lor.

Washington, avînd un număr de oameni mult mai mic, a reușit să „dezinformeze" pe inamic cu privire la capacitatea trupelor sale și a reușit să-și deplaseze întotdeauna trupele cu atîta repeziciune, încît acțiunile englezilor niciodată nu l-au găsit în locul unde fusese cu o zi înainte, mai ales în situațiile cînd prin rețeaua sa reușea să afle din timp intențiile acestora.

Unul dintre primele evenimente care au subliniat în mod convingător necesitatea unui serviciu secret de informații a fost conspirația organizată la Baltimore de către cîteva capete înfierbîntate, cu scopul de a asasina pe Lincoln, cînd acesta se pregătea să se instaleze ca președinte, în februarie 1861.

Allan Pinkerton, care lucra ca director particular al societății căilor ferate și își cîștigase deja o binemeritată faimă, a primit însărcinarea din partea adepților lui Lincoln să asigure securitatea personală a președintelui. Pinkerton a organizat trecerea trenului prezidențial prin Baltimore noaptea tîrziu și neanunțat, reușind să-l ducă astfel pe președinte în siguranță la Washington. In același timp, agenții lui Pinkerton au pătruns în grupul de conspiratori, supraveghind îndeaproape activitatea acestora.

Fără îndoială, Pinkerton era bun pentru un serviciu de securitate sau de contrainformații, dar atît el cît și oamenii lui erau puțin recomandabili pentru o muncă de culegere de informații, cu excepția poate a unui singur agent, Timothy Webster, care și-a dovedit calitățile și în acest domeniu, în cadrul unor acțiuni desfășurate în Virginia.

Din păcate însă, Webster a căzut în primele zile ale războiului într-o acţiune prost inspirată a lui Pinkerton şi a fost executat.

Mai tîrziu îl întîlnim pe Pinkerton lucrînd direct cu generalul Mc.Clellan, în statul major al acestuia, unde se ocupa cu probleme de informaţii militare. Pinkerton avea idei foarte vagi asupra informaţiilor militare şi acestea se rezumau pe scurt la următoarele: să numere fiecare ostaş inamic, apoi să repete numărarea pentru a se încredinţa că nu a greşit prima oară.

Cu toate că Mc.Clellan ajunsese aproape să fie ridiculizat pentru „strategia" lui de a nu intra nici în ruptul capului în vreo bătălie fără să aibă sub comandă un număr de oameni superior inamicului, este puţin probabil ca numărătorile lui Pinkerton să fi contribuit vreodată în mod esenţial la soarta vreunei bătălii. De altfel, după cum ştim, chiar cu o superioritate considerabilă de forţe Mc.Clellan a fost păcălit în chip copilăresc de către Lee, la Antietum. Cînd, după această bătălie, Lincoln a hotărît retragerea lui Mc.Clellan de la comandă, Pinkerton, resemnat, a părăsit Statele Unite, renunţînd totodată şi la preocupările lui informative. Faptul că Lincoln îşi avea agentul său cu misiuni informative militare pe timpul bătăliei de la Bull Run a ieşit la iveală abia în 1876, cînd acest lucru, ca şi în multe alte cazuri, a fost relevat de către moţiunea adresată guvernului pentru neplata agentului, conform promisiunilor.

În luna martie 1876, Curtea Supremă a S.U.A. a audiat în instanţă de apel plîngerea unui oarecare William A. Lloyd, care pretindea că, pe baza unei înţelegeri intervenite între el şi un împuternicit special al preşedintelui Lincoln, a îndeplinit misiuni informative în anul 1861. Conform declaraţiei sale, Lloyd a fost însărcinat de către preşedinte să se deplaseze în Sud şi să stabilească numărul trupelor staţionate în diferite localităţi ale statelor insurecţionale, să procure planurile porturilor şi fortificaţiilor din aceste regiuni şi să raporteze datele culese preşedintelui. Lloyd a pătruns în liniile rebelilor şi a rămas acolo pe tot timpul războiului, culegînd şi, din timp în timp,



transmiţînd informaţii preşedintelui. La sfîrşitul războiului lui Lloyd i s-au returnat cheltuielile efectuate, nu însă şi salariul său de 200 dolari pe lună, pe care Lincoln i l-a promis.

Cazul este interesant chiar şi cu aceste umbre, prin faptul că aduce în lumină preocupările informative ale preşedintelui Lincoln şi demonstrează că au fost luate măsuri de securitate serioase chiar dacă acest lucru nu s-a putut cunoaşte de-a lungul celor patru ani ai războiului.

De asemenea, acest caz a stabilit şi precedentul oficial că guvernul nu poate fi răspunzător pentru neplata agenţilor şi nu poate satisface pretenţiile ridicate ulterior de aceştia pentru anumite servicii secrete aduse în trecut.

Hotărîrea Tribunalului suna cam în felul următor: „...Agenţii trebuie să urmărească plata recompenselor cuvenite la organul sau departamentul care i-a angajat şi în aşa măsură încît cuantumul avansurilor acordate să acopere cheltuielile viitoare. Caracterul secret al unor asemenea contracte exclude orice posibilitate de a impune vreunui organ plata neefectuată în timpul respectiv..." Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă că agentul ar fi făcut mai bine să-şi păstreze banii primiţi la ciorap, decît să-i investească în acţiunile pentru care a fost recrutat.

După ce Pinkerton a părăsit scena, s-au continuat eforturile pentru crearea unui organ de informaţii pur militar. Pînă la urmă acest lucru s-a şi realizat prin înfiinţarea aşa-numitului birou al informaţiilor militare. Conducerea acestui birou i-a fost încredinţată maiorului (mai tîrziu general) George H. Sharpe, care nu se ştie dacă în întreaga sa activitate a conceput sau organizat măcar o singură acţiune informativă proprie mai valoroasă. Ceea ce a adus totuşi unele informaţii bune era munca desfăşurată în mod ocazional de către unii voluntari, care îşi organizau singuri nu numai acţiunile, ci şi căile de transmitere a informaţiilor culese, fără a fi instruiţi sau sfătuiţi de către cineva.

Unul dintre aceştia a fost şi Lafayette Baker, care, jucînd rolul unui fotograf ambulant, a cutreierat statele din Sud, vizitînd toate cazărmile din Virginia, fotografiind pe soldaţii din

unitățile staționate în aceste cazărmi și culegînd bineînțeles cu aceste ocazii informații care s-au dovedit a fi deosebit de valoroase. Mai tîrziu acesta a ajuns general și a primit sarcina de a conduce poliția națională de detectivi, un fel de precursor al Serviciului secret de astăzi.

Dacă Pinkerton a excelat în materie de contraspionaj, fără a avea însă și calitățile unui bun lucrător de informații, în cazul lui Baker lucrurile stăteau tocmai pe dos. Baker și-a dovedit din plin posibilitățile sale în meseria informațiilor, dar incompetența sa în calitate de șef al serviciului secret a costat pierderea unuia din cei mai mari președinți ai S.U.A. Nici pînă astăzi nu se știe unde erau oamenii lui Baker în noaptea de 14 aprilie 1865, cînd A. Lincoln privea din fotoliul său prezidențial — complet nepăzit — un spectacol la teatrul Ford. De altfel, nici în capturarea lui Booth și a complicilor săi Baker nu a avut nici un amestec, cu toate că își asumase acest merit.

Vorbind despre agenții voluntari, nu putem să nu amintim și de Elizabeth van Lew care, în calitate de rezidentă în orașul Richmond, a rămas la postul ei tot timpul războiului și se poate spune despre ea, fără exagerare, că a fost cel mai valoros agent pe care statele din Nord l-au avut vreodată. Însuși Grant a declarat că în timpul războiului cele mai valoroase informații le-a trimis ea din Richmond.

În condițiile războiului civil, orice „pătrundere" într-un stat major important constituia întotdeauna una dintre cele mai periculoase acțiuni posibile, care putea duce foarte ușor la un deznodămînt fatal, la care de altfel duce în timp de război orice greșeală în această activitate. Elizabeth van Lew a reușit să introducă pe unul dintre servitorii săi negri ca ospătar în casa lui Davis Jefferson, obținînd pe această cale informații dintre cele mai valoroase, pe care le-a transmis apoi mr. Sharpe la Washington.

Primul organ informativ militar permanent a fost creat în S.U.A. în timp de pace, în anul 1880. Acest organ cuprindea două secțiuni, pentru cele două arme principale din acea vreme.



Diviziunea de informații militare a armatei (a trupelor de uscat) a fost pusă sub comanda directă a șefului Departamentului, iar corespondentul ei la forțele maritime, Oficiul de informații navale, aparținea direct de biroul de navigații (Departamentul Marinei).

În timpul aceleiași decade au fost acreditați și primii atașați militari și navali ai S.U.A. în cadrul ambasadelor și legațiilor noastre din străinătate, unde ei își desfășurau activitatea în calitate de observatori militari și ofițeri de informații.

În 1903, o dată cu crearea Cartierului General al Armatei, Diviziunea de informații militare a fost încorporată în acest organ central cu denumirea de „Diviziunea a 2-a" de unde provine și denumirea tradițională de „G-2", care s-a menținut pînă astăzi pentru desemnarea organelor și elementelor de informații din armata S.U.A.

Acest istoric „G-2" ajunsese însă după scurt timp pe punctul de a fi desființat datorită lipsei de interes și responsabilitate, așa că declanșarea primului război mondial ne-a găsit din nou fără un organ de informații cu un potențial real.

Războiul se desfășura în afara granițelor noastre și întreaga perioadă cît trupele noastre au fost angajate în mod direct nu a depășit un an. Nu mai aveam timp pentru a reface organul informativ și nici nu am avut de gînd să facem acest lucru, întrucît ne puteam servi de organele de informații militare engleze și franceze.

Totodată însă, în această perioadă am învățat și noi. Am învățat mult și repede. Din colaborarea cu serviciile de informații engleze și franceze s-a format un grup al nostru propriu de ofițeri de informații, care ulterior au adus o contribuție prețioasă la îmbunătățirea organului nostru. Dintre acești ofițeri, fără îndoială, figura cea mai de seamă a fost colonelul Ralph H. Deman, care este considerat de către mulți oameni ca principala forță motrice în reorganizarea serviciului de informații militar american. Munca lui este descrisă în cartea lui Richard Wilmer Rowan „Istoria serviciului secret", carte pe care personal o consider ca fiind cea mai bună în această specialitate dintre cele scrise de autori americani.

In timpul primului război mondial și eu însumi am lucrat cu colonelul Deman cînd eram la Berna și pot atesta atît munca lui efectivă cît și cea a succesorilor săi, generalul Dennis E. Nolan și generalul Marlborough Churchill, muncă depusă pentru organizarea serviciului nostru de informații militare de astăzi.

După terminarea războiului, organele de informații militare au continuat să existe, deși în aceeași formă embrionară în care au fost lăsate în momentul declanșării războiului. Această stare de lucruri s-a perpetuat pînă la începutul celui de-al doilea război mondial.

Cu toate acestea, în perioada dintre cele două războaie, organele noastre au acumulat o oarecare experiență.

In această perioadă au lucrat organe de informații militare ca G-2, C.I.C. (Corpul de contrainformații, care pînă în anul 1942 purta denumirea de Corpul de poliție secretă) și O.N.I. (Oficiul naval de informații).

De asemenea, de o importanță egală a fost și experiența noastră inițială, acumulată în timpul războiului în domeniul criptografiei, despre care voi avea de spus mai multe într-un alt capitol.

In acest domeniu, în anii dintre cele două războaie, forțele noastre minime au reușit să realizeze un lucru foarte important, care în momentul începerii războiului, în 1941, ne-a fost de un real folos: posibilitatea descifrării comunicărilor diplomatice și navale japoneze.

Abia după începutul celui de-al doilea război mondial, și în special după atacul de la Pearl Harbour, am început și noi să dezvoltăm pas cu pas, dar de această dată pe baze solide, organele noastre de informații militare.

Așa cum am arătat și la început, în fruntea acestui organ a fost chemat de însuși președintele Franklin D. Roosevelt un ofițer foarte capabil, colonelul William Donovan.

Colonelul (mai tîrziu general maior) Donovan avea o pregătire și calități excelente pentru această muncă. Un jurist distins, veteran al primului război mondial, decorat cu Medalia de Onoare, el și-a împărțit viața în timp de pace între activitatea de jurist, serviciul guvernamental și politică. Cunoștea bine toată lumea în urma călătoriilor pe care le efectuase înainte. Cunoștea și înțelegea oamenii. Avea o atracție deosebită pentru tot ce era neobișnuit sau periculos, fiind însă în același timp ponderat și cu o judecată clară. Pe scurt, avea toate calitățile necesare unui ofițer de informații.



Japonezii au dezlănțuit atacul de la Pearl Harbour, iar intrarea noastră în război a stimulat fără îndoială dezvoltarea rapidă a O.S.S. și a activității acestuia.

O.S.S. și-a început activitatea ca un institut de cercetări și studii, condus în mod deschis de către un mănunchi de oameni de știință, istorici dintre cei mai buni ai S.U.A. din această perioadă.

In iunie 1942, C.O.I. (Organul de coordonare a informațiilor, cum era denumită la început organizația lui Donovan) a primit sarcina de a prelua O.S.S. și a-l folosi în scopul culegerii și prelucrării de informații militare și a planifica și executa acțiuni speciale.

In această perioadă, O. S. S. desfășura deja din plin o serie de „acțiuni speciale" (o denumire acoperită a tuturor activităților și acțiunilor secrete, de toate categoriile, legate de munca de informații). Exemplu de o primă asemenea acțiune este susținerea diverselor grupuri antinaziste în spatele frontului inamic și pregătirea pe ascuns a invaziei în nordul Africii.

In cursul anului 1943, O.S.S. lucra deja pe o bază foarte largă, în întreaga lume, exceptînd America Latină, unde acționa F.B.I., și o parte din Orientul Indepărtat, care constituia terenul de acțiune al generalului Mac Arthur.

Secția specială pentru acțiuni de guerilă și de rezistență, organizată după modelul binecunoscutului organ englez „Secția operațiilor speciale" (S.O.E.) și lucrînd în strînsă colaborare cu acesta, în special în cadrul teatrului de acțiune european, a început să lanseze echipe speciale în Franța, Italia și Iugoslavia, precum și pe teatrul de război China-Burma-India.

Ideea centrală în aceste acțiuni era de a susține, organiza și pregăti mișcările de rezistență deja existente în spatele

frontului său, unde nu existau asemenea elemente, de a organiza pe partizanii voluntari în unități efective de gherilă.

Dintre aceste grupuri, cele mai faimoase au fost „Jedburghs"-i, așa cum au fost denumite cele lansate în Franța, precum și detașamentul 101 din Burma.

Ulterior, O.S.S. a creat unități speciale pentru răspîndirea de propagandă neagră (propagandă subversivă — N.T.) pentru acțiuni contrainformative și o serie de sarcini speciale (sabotaj, diversiune) care cereau cunoștințe și talente neobișnuite, ca legături de distrugere sub apă sau diverse sarcini cu caracter tehnic în sprijinul activității informative propriu-zise. Pentru pregătirea acestor elemente, O.S.S. își organizase o serie de școli speciale.

Către sfîrșitul războiului, cînd armatele noastre acționau pe teritoriul Germaniei, au fost create numeroase servicii și secții speciale pentru descoperirea și arestarea criminalilor de război, pentru descoperirea lucrărilor valoroase de artă dispărute, precum și pentru găsirea acelor elemente care au „salvat" tezaurul nazist în speranța de a restaura mai tîrziu regimul nazist în Germania.

După terminarea războiului, toate serviciile din O.S.S., mai puțin cele de informații secrete și cel de analiză-evaluare, au fost din nou dizolvate și, la un moment dat, chiar și acestea două erau gata să fie dizolvate.

Pentru un timp relativ scurt după victorie se părea că S.U.A. își vor retrage cît mai grabnic trupele lor de ocupație de pe teritoriile țărilor învinse din Europa și Orientul Îndepărtat. Dacă acest lucru s-ar fi întîmplat, ar fi existat foarte mari șanse ca activitatea informativă să fie și ea complet dezorganizată. De fapt, situația era aproape identică cu cea de la sfîrșitul primului război mondial, așa că puteam din nou să ne strîngem tentaculele întinse în lumea întreagă și să ne întoarcem cu toții la munca noastră pașnică. Spre deosebire însă de situația creată în 1919, cînd noi am repudiat Liga Națiunilor, de data aceasta am devenit membri ai Organizației Națiunilor Unite, dîndu-i tot sprijinul, în speranța că acest organism va putea asigura pacea în lumea întreagă.



În mesajul său către Congres, la 12 martie 1947, președintele Truman a declarat că securitatea statelor noastre este amenințată de acțiunile comuniștilor și că politica noastră va trebui să aibă drept scop „...a ajuta popoarele libere de a-și menține instituțiile lor libere și integritatea lor națională, în fața mișcărilor menite să impună în aceste țări un regim totalitar...". Președintele a adăugat că noi nu vom permite în nici un chip schimbări în „statu quo" sau violarea Cartei Organizației Națiunilor Unite, prin diferite subterfugii politice.

Mai tîrziu a devenit și mai evident faptul că O.N.U., paralizat prin dreptul de veto al rușilor, nu va putea îndeplini rolul de apărător al păcii. De asemenea, devenise clar că țara noastră va avea de înfruntat perioada grea a unei crize, cu toate consecințele ei. În aceste condiții guvernul nostru a fost nevoit să ia o serie de măsuri, transformînd cuvintele în fapte. Una dintre primele măsuri de acest gen a fost restructurarea sistemului nostru de apărare națională prin unificarea celor trei arme sub conducerea unui secretar al apărării și crearea Consiliului de Securitate Națională.

Aproximativ în același timp cu reorganizarea forțelor armate, care a avut loc în primii ani după război, președintele Truman, bazîndu-se pe un memorandum al generalului Donovan, a recomandat crearea unei agenții centrale de informații, ca organ guvernamental permanent. Congresul republican a aprobat în unanimitate proiectul prezentat și astfel a luat naștere C.I.A., avînd ca certificat de naștere actul de securitate națională din 1947.

C.I.A. a fost creată ca un organ al Comisiei Executive Guvernamentale, legiferat pe deplin și în mod deschis, cu toate că printre atribuțiunile lui a figurat de la început un număr însemnat de sarcini cu caracter secret.

Încă de la înființarea C.I.A., președintele Truman a văzut în aceasta un organ menit să sprijine eforturile guvernului.

Mulți dintre specialiștii O.S.S. au fost preluați de C.I.A. Spre norocul nostru, un număr însemnat de ofițeri superiori din O.S.S. s-au încadrat și au activat în continuare în diverse

unităţi interne ale serviciului secret, care a funcţionat sub egida Departamentului de Stat şi de Război în perioada 1945 — 1947.

C.I.A. nu a avut la bază sistemul de organizare a O.S.S. şi nici structura organizatorică a vreunui alt serviciu de informaţii anterior sau contemporan din alte ţări. Schema sa structurală a fost într-un anumit sens unică, prin aceea că a încorporat sub aceeaşi conducere atît culegerea şi prelucrarea informaţiilor obţinute pe cale legală, cît şi coordonarea acestor activităţi cu diverse tipuri de operaţiuni ilegale, organizate şi desfăşurate în acelaşi scop. De asemenea, noul organ de informaţii era chemat să umple golurile existente în această activitate, fără a înlocui vreun alt organ secret existent în cadrul Departamentului de Stat sau în Departamentul Apărării şi fără a se angaja în competiţii profesionale cu acestea.

Totodată, se înţelege clar că Departamentul de Stat, care sub aspectul informării se limita numai la rapoartele instituţiilor sale diplomatice din străinătate sau Departamentul Apărării, limitat aproape exclusiv la activitatea de informare desfăşurată de ataşaţii militari, nu puteau cuprinde tocmai acele părţi ale lumii unde accesul le era îngreuiat din ce în ce mai mult, datorită calităţilor lor oficiale.

De asemenea, umflarea acestor aparate cu un număr mare de ofiţeri de informaţii cu pregătire specială nu părea să fie soluţia cea mai adecvată şi mai eficace.

Datorită tuturor acestor considerente, C.I.A. a primit sarcina de a-şi construi un organ secret pentru culegerea informaţiilor, complet independent de acele elemente care executau asamblarea, prelucrarea şi evaluarea informaţiilor în folosul altor organe guvernamentale.

Una dintre caracteristicile specifice ale C.I.A. a fost faptul că organele de prelucrare a informaţiilor executau exploatarea datelor culese pe canale ilegale exact în acelaşi fel ca şi a informaţiilor culese pe căi legale de către alte organe şi agenţii guvernamentale. O altă trăsătură specifică a structurii organizatorice a C.I.A., care nu a existat de la început, ci s-a născut mai tîrziu în procesul activităţii şi în urma expe-



rienţei acumulate, ca o necesitate, a fost aceea a încorporării sub o conducere unică a tuturor preocupărilor legate de munca de informaţii şi contrainformaţii.

În mod tradiţional, aproape toate serviciile secrete din lume separă în compartimente distincte spionajul şi contraspionajul, iar activităţile şi problemele legate de războiul politic şi psihologic le încadrează într-un al treilea compartiment.

C.I.A. a abandonat acest gen de compartimentare care în practică s-a dovedit a fi puţin eficace şi adeseori a dus la situaţii cînd „...nu ştia dreapta ce face stînga..."

Una dintre cele mai recente măsuri de reorganizare în lumea spionajului american a fost unificarea conducerii diferitelor organe de informaţii ale armatei. În august 1961 a fost instituită Agenţia de informaţii a armatei, D.I.A. (Defence Intelligence Agency) sub conducerea şi controlul direct al Departamentului Apărării.

Ca director general al acestui nou organ a fost numit generalul de aviaţie Joseph F. Carroll, ajutat de doi consilieri, ofiţeri de informaţii. Directorul adjunct al D.I.A., generalul locotenent William W. Quinn, a lucrat cu mine într-o strînsă colaborare în timpul invaziei în sudul Franţei şi Germaniei, cînd Quinn îndeplinea cu succes funcţia de şef al informaţiilor (G-2) în Armata a 7-a, comandată de generalul Alexander M. Parch.

În acele zile, în vara şi toamna anului 1944, mă întîlneam adeseori în secret cu Quinn, pe teritoriul eliberat al Franţei, lîngă graniţa de nord a Elveţiei, pentru a-i furniza toate informaţiile militare pe care le culegeam despre trupele naziste, şi în special asupra planurilor lui Hitler după retragerea acestuia în „fortăreaţa" sa de munte din sudul Germaniei.

Contraamiralul Samuel B. Frankel, şeful de stat major al D.I.A., de asemenea un ofiţer de informaţii cu multă experienţă, a adus o contribuţie importantă la munca Serviciului de informaţii al S.U.A. — U.S.I.B. În perioada cînd eu eram director al U.S.I.B., D.I.A. nu era un organ de informaţii cu caracter executiv, ci avea drept scop realizarea unei coordonări cît mai depline între cele trei organe de informaţii ale armatei

(organele trupelor de uscat, ale forțelor aeriene militare și ale marinei — N.T.).

Astfel, contrar obiceiurilor noastre de pînă acum de a lăsa în paragină serviciile noastre de informații după terminarea războiului, de această dată au fost create toate condițiile de a construi și dezvolta un organ competent, cu cea mai mare complexitate a responsabilităților tuturor elementelor.

Formarea unor agenții ca C.I.A. și D.I.A. este rezultatul eforturilor noastre de a acorda informațiilor importanța cuvenită în structura securității naționale a S.U.A.

Desigur, există întotdeauna posibilitatea ca două asemenea organe puternice și bine finanțate ca C.I.A. și D.I.A. să devină la un moment dat rivale. Aceasta, intr-o anumită limită, poate fi chiar un lucru bun și sănătos ; competiția peste măsură ar putea fi însă prea costisitoare și chiar periculoasă. Pentru a evita acest lucru, definirea clară a funcțiilor fiecăruia dintre cele două organe se impune ca o necesitate și această definire, în linii generale, există.

In afară de capacitatea funcționarilor militari și civili din conducerea celor două agenții, lucru ce garantează eficacitatea muncii lor, întărirea și lărgirea autorității directorului C.I.A. peste toate activitățile și funcțiile administrative ale muncii noastre de informații este o necesitate vitală.

### CERINȚELE DE INFORMAȚII ALE UNEI SOCIETĂȚI

In zilele noastre, Statele Unite sînt încercuite de un grup de națiuni care promovează deschis propaganda unui mod de viață și a unui sistem de conducere de stat ostile nouă. Acest lucru, privit în sine, nu prezintă o noutate deosebită ; noi am mai avut de înfruntat asemenea încercări și înainte. Ceea ce este însă schimbat acum, este faptul că pentru prima dată avem în față un adversar care posedă o putere militară suficientă pentru a pregăti și dezlănțui un atac nimicitor, îndreptat împotriva Statelor Unite, iar în era rachetelor și a armei nucleare realizarea acestui atac poate constitui doar o problemă de minute sau ore, cu o pregătire inițială minimă.

Trebuie să fim convinși că și noi posedăm aceeași putere împotriva adversarului nostru. Insă, în timp ce la noi toate pregătirile de apărare și de ripostă se fac în mod deschis, adversarii noștri s-au încercuit cu un formidabil zid al secretului, în spatele căruia desfășoară cele mai intense pregătiri.

Pentru a crea un pod peste această imensă prăpastie și pentru a ajuta la elaborarea în modul cel mai realist a planurilor noastre strategice, sîntem obligați să facem apel din ce în ce mai mult la serviciile noastre secrete de informații.

Atît Departamentul de Stat, cît și Departamentul Apărării se preocupă intens de culegerea de informații în afara gra-

nițelor noastre, iar experții lor în aceste probleme de informații analizează și prelucrează un volum extraordinar de rapoarte și materiale informative, aducînd prin aceasta un real folos țării noastre.

Dar ar putea ei oare să nu ducă pînă la capăt această sarcină?

Răspunsul dat la această întrebare acum cincisprezece ani de către organele legislative și executive ale guvernului nostru a fost un categoric „Nu".

Enorme suprafețe ale Uniunii Sovietice și ale Chinei comuniste sînt păzite cu strășnicie de privirile străinilor. Aceste state nu spun și nu publică nimic despre instituțiile și pregătirile lor militare, iar noi sîntem nevoiți să avem cunoștințe despre aceste pregătiri.

Ei proclamă în toate ocaziile că menținerea secretului în problemele apărării constituie principalul atribut și un element de bază al politicii.

In aceste condiții, pentru noi, sarcina de a menține balanța preparativelor și a cunoștințelor despre intențiile adversarului a rămas în întregime pe seama serviciilor de informații.

Majoritatea covîrșitoare a obiectivelor activității noastre informative se află tocmai pe teritoriile țărilor comuniste. Acestea sînt instalațiile militare, industriale și nucleare care constituie sprijinul puterii comuniste, potențialul lor.

De asemenea, astfel de obiective sînt și planurile și oamenii care conduc Rusia Sovietică și China comunistă, intențiile lor militare, precum și intențiile lor politice.

Pentru a acoperi toate aceste obiective, munca de informații desfășurată prin mijloace „deschise" de către organele Departamentului de Stat și Departamentului Apărării — ambele de mare valoare — nu poate fi suficientă. Tehnica specială, unică, pentru a putea obține informații secrete de valoare constă în pătrunderea prin barierele țărilor comuniste.

De asemenea, serviciile noastre de informații de astăzi se găsesc în situația de a fi obligate să urmărească cu atenție fiecare parte a globului pămîntesc, indiferent de preocupările



principale de moment ale diplomaților sau militarilor din țările respective.

Interesele noastre vitale pot deveni subiecte de atac aproape în orice moment și în orice parte a globului.

Cu cîteva decenii în urmă, nimeni n-ar fi putut prevedea că în jurul anului 1960 forțele noastre armate vor staționa în Coreea sau că vor fi angajate din plin în Vietnamul de sud, că Cuba va deveni un periculos stat comunist, strîns legat de Moscova, sau că un stat cum este Congo va ocupa un loc atît de important în politica noastră externă. Toate acestea sînt fapte reale, incontestabile astăzi. Tot așa, anii ce urmează vor aduce fără îndoială alte evenimente, la fel de surprinzătoare.

Astăzi este imposibil a prevedea cu precizie unde va apărea în viitor următorul punct periculos pentru noi. Este de datoria serviciului de informații să prevină asemenea pericol, în așa fel încît guvernul să poată lua cele mai potrivite măsuri și în timp util. Astfel, nu mai este posibil ca zona de interes a unui serviciu de informații să se limiteze la numai cîteva țări. Arena conflictului nostru o constituie astăzi tot globul.

In această eră a armamentului racheto-nuclear chiar și Arctica sau Antarctica pot deveni teritorii de mare importanță strategică. In timp ce factorul distanță a pierdut mult din semnificația lui anterioară, factorul timp, în termeni strategici este socotit astăzi în ore sau chiar minute.

Oceanele, care în timpul celui de-al doilea război mondial au protejat țara noastră și i-au asigurat timpul necesar pentru preparative, au rămas și azi la fel de imense ca în trecut. Dar astăzi traversarea lor de către rachete este o problemă de minute, iar de către bombardiere, de cîteva ore. Astăzi Statele Unite se află în prima linie a frontului, cu atît mai mult cu cît ele constituie principala țintă a adversarilor lor. Dezlănțuirea unui atac nu mai necesită o perioadă lungă de pregătire și mobilizare, care ar putea constitui indicii ale acțiunilor ce urmează a fi întreprinse. Rachetele stau gata pe rampele lor de lansare, iar bombardierele sînt în permanentă stare de alarmă.

De aceea, un serviciu de informații are acum o responsa-

bilitate mărită, el trebuie să dea dovadă de mult mai multă atenție. Nu putem aștepta momentul cînd din dezlănțuirea actelor ostile împotriva țării noastre să deducem hotărîrea unui guvern sau a altuia de a ne lovi. Guvernul nostru trebuie să fie in orice moment prevenit și pregătit.

Situația devine la fel de complicată în împrejurările cînd, ca și in cazul Coreei sau Vietnamului, atacul nu este îndreptat direct împotriva S.U.A., ci împotriva unor teritorii aflate la o oarecare distanță, peste mări, dar a căror pierdere ar putea amenința in mod direct și securitatea noastră proprie. Un serviciu de informații în continuă alertă, bine organizat, perfect coordonat și condus în acțiune, capabil să raporteze precis, în timpul oportun și din toate părțile globului pămîntesc evenimentele și informațiile cele mai importante, constituie chezășia cea mai sigură împotriva unei surprize.

Faptul că există un serviciu de informații bine pus la punct și prin aceasta o posibilitate continuă de prevedere, constituie una dintre cele mai eficace arme prin care un inamic probabil poate fi determinat să-și piardă pofta de a ataca.

De aceea, faptul că o asemenea armă de luptă poate fi creată, nu numai că nu trebuie ținut în secret, ci, dimpotrivă, trebuie făcut bine cunoscut, chiar dacă principiile și mijloacele de luptă vor rămîne secrete. Problema informațiilor nu trebuie să rămînă și să constituie un subiect tabu. Ceea ce am urmărit noi să realizăm și ceea ce am reușit să realizăm de multă vreme — cel mai eficace serviciu de informații din întreaga lume — trebuie să constituie un avertisment.

Pe lîngă procurarea de informații, o problemă la fel de importantă o constituie și modul cum acestea urmează să fie analizate, prelucrate și folosite. Cred că există argumente importante și convingătoare pentru a încredința responsabilitatea organizării și conducerii acestei activități unui organ central, guvernamental, care nu are alte atribuțiuni în problemele politice sau în alegerea celor mai adecvate sisteme de armament de apărare cu care să fie dotate forțele noastre armate. Este foarte natural ca politicienii să fie tentați să folosească



informațiile obținute în sprijinul politicii promovate de ei, iar funcționarii cu grade înalte din Departamentul de Stat sau Departamentul Apărării nu sînt nici ei imuni față de această tendință foarte omenească. Ei, în general, privesc cu multă reținere toate acele rapoarte informative care pot sau ar putea provoca anumite schimbări în linia politică existentă sau ar cere revizuirea sub un aspect sau altul a evaluării puterii militare adverse. De altfel, noi am comis asemenea greșeli nu o dată și aș putea spune cu convingere că aceste interpretări tendențioase în munca de informații pot crea prejudicii cu mult mai grave decît orice alte greșeli comise pe linie diplomatică în străinătate.

In această privință, părerea mea este că noi toți, inclusiv lucrătorii de informații din C. I. A., fiind oameni, sîntem expuși prejudecăților, însă încredințînd sarcina coordonării întregii activități informative organului nostru central de informații, care nu ia parte în nici un fel la politică și nu este legat de nici un domeniu special sau de planuri militare, putem asigura pe deplin exploatarea in modul cel mai obiectiv a informațiilor culese.

In zilele Pearl Harbour-ului, înaltele oficialități atît din țară cît și din străinătate au fost convinse că japonezii, chiar dacă vor ataca, își vor desfășura acțiunile in sud, împotriva teritoriilor coloniale slab apărate ale Angliei, Franței și Germaniei. Posibilitatea ca japonezii să facă prima mișcare de șah împotriva adversarului lor cel mai periculos — Statele Unite — nici nu a fost luată în considerare. Atacurile în Hawai și Filipine, precum și greșelile noastre grave în domeniul informativ, au avut o influență determinantă mai tîrziu, cînd guvernul nostru a luat hotărîrea de a organiza pe baze noi întreaga activitate informativă a S. U. A.

Dacă informațiile furnizate guvernului înainte de dezlănțuirea atacului japonezilor nu au fost suficient de clare pentru a permite conducătorilor noștri să ia măsurile necesare în Hawai și Filipine, aceste informații, analizate în mod adecvat și obiectiv, puteau să atragă atenția asupra pericolului iminent în Pacific.

Dacă cineva ar avea cea mai mică îndoială privind necesitatea celei mai obiective interpretări a informaţiilor, i-aş sugera ideea să studieze şi alte greşeli comise de conducători de state, greşeli comise numai din cauza unor sfaturi nerealiste sau datorită ignorării acţiunilor şi reacţiilor posibile din partea altor ţări. Astfel, cînd împăratul Wilhelm al II-lea a atacat în 1914 Franţa şi a fost convins de către conducătorii lui militari că violarea neutralităţii Belgiei constituie cheia succeselor militare — acceptînd cu uşurinţă părerea consilierilor săi că Anglia nu va intra în război — a comis o greşeală politică de neiertat, cu toate că a fost prevenit de către organele de informaţii politice.

În zilele premergătoare celui de-al doilea război mondial, guvernul britanic, deşi a fost prevenit de Churchill, a subestimat dimensiunile pericolului nazist, în special în privinţa aviaţiei.

De asemenea, Hitler, dezlănţuind cel de-al doilea război mondial, a comis o serie de greşeli de calcul. El a ignorat puterea şi posibilităţile englezilor, iar mai tîrziu, în iunie 1941, a deschis al doilea front împotriva Rusiei cu consecinţe ireparabile. Cînd în 1942 a fost informat asupra planului anglo-american de debarcare în Africa de Nord, a refuzat să acorde atenţie acestei informaţii. Mie mi s-a spus atunci că s-a exprimat textual astfel: „Nu au ei nave cu ce s-o facă".

Cu tot succesul obţinut de japonezi la Pearl Harbour, evenimentele ulterioare au demonstrat că guvernul lor a comis cea mai mare greşeală de calcul posibilă, subestimînd potenţialul militar al Statelor Unite.

Astăzi un nou pericol, practic necunoscut pînă în zilele Revoluţiei Comuniste, face ca munca noastră de informaţii să fie mai necesară. Astfel, în Uniunea Sovietică noi avem de înfruntat un adversar care a ridicat arta spionajului la o înălţime fără precedent, paralel cu dezvoltarea unei tehnici de subversiune, creînd din aceasta din urmă un formidabil instrument politic de atac.

Nici o altă ţară din lume nu a ajuns pînă acum la nivelul ruşilor sub acest aspect.



Aceste acţiuni se desfăşoară neîntrerupt şi cu aceeaşi intensitate atît în perioadele lipsite de încordare, cît şi în timpul crizelor acute. Serviciile noastre de informaţii şi contrainformaţii au sarcina de mare răspundere de a neutraliza toate aceste activităţi, care reprezintă un pericol comun atît pentru noi cît şi pentru aliaţii noştri.

Faptul că în ultima perioadă au fost descoperite într-o serie de ţări N.A.T.O. un număr mare de reţele şi cazuri de spionaj sovietice nu trebuie considerat întîmplător. Este bine ca toată lumea să afle ceea ce sovieticii ştiu, şi anume că ţările noastre şi-au creat organe contrainformative bine puse la punct, care în ultimii ani şi-au demonstrat din plin eficacitatea lor crescîndă în descoperirea şi lichidarea spionajului sovietic. Bineînţeles, împreună cu aliaţii noştri din N. A. T. O. sau din celelalte organizaţii, noi avem un interes direct în organizarea securităţii interne a tuturor acelor ţări de unde secretele noastre comune ar putea fi aflate. Dacă un document N.A.T.O. este sustras sau copiat de către comuniştii într-una din ţările aliate, acest lucru aduce aceleaşi prejudicii ca şi în cazul cînd documentul ar fi fost al nostru. Aceasta creează o cerinţă importantă pentru o cooperare internaţională în munca contrainformativă.

Aliaţii noştri, precum şi multe alte ţări nelegate de noi în formă, prin alianţe, împărtăşesc vederile noastre privind pericolul comunist. Multe din aceste ţări pot aduce şi aduc o reală contribuţie la forţa noastră totală, prin diferite mijloace, printre care şi munca informativă, ajutîndu-ne să cunoaştem din timp tot ce ne-ar putea interesa.

În afară de aceasta, unele ţări prietene nu posedă toate resursele necesare pentru a putea întreprinde orice acţiune doresc şi apelează la noi pentru coordonarea şi conducerea activităţii şi în domeniul informativ, ca şi în alte probleme variate. Cînd noi descoperim un plan ostil, ele se aşteaptă de la noi să le ajutăm şi să le prevenim asupra pericolelor privind securitatea lor proprie. Şi este în interesul nostru să procedăm astfel. Una dintre cele mai lăudabile acţiuni ce au avut loc în munca noastră informativă şi contrainformativă actuală, aproa-

pe unică în istoria activităților de acest gen, este stabilirea și întărirea din ce în ce mai mult a cooperării internaționale contrainformative dintre serviciul american și partenerii lui din diferite țări ale lumii, care fac cu noi o cauză comună și au în față un pericol comun cu noi.

Există însă o chestiune fundamentală, care, după cite mi-am dat seama, supără pe foarte mulți cetățeni americani. Este oare necesar — întreabă ei — ca Statele Unite cu idealurile și tradițiile lor, să se încurce în afaceri de spionaj, să trimită U.2-uri deasupra teritoriilor altor popoare, să desfacă mesajele codificate ale altor țări?

Unii oameni înțeleg necesitatea unor asemenea activități în timp de război, dar se îndoiesc că acestea ar putea fi justificate în timp de pace.

Trebuie oare să spionăm prietenul sau aproapele nostru, făcînd acest lucru numai pentru că o altă țară mai puțin morală și scrupuloasă ne spionează pe noi? Eu nu consider asemenea întrebări ca fiind improprii sau pacifiste și nici că prin ridicarea lor s-ar dovedi o lipsă de încredere.

Personal, aș găsi puține scuze pentru activitatea de spionaj desfășurată în timp de pace asupra prietenilor sau aliaților noștri. Făcînd abstracție de considerentele morale, acest lucru nu ar fi justificat și pentru faptul că avem în față obiective mult mai importante pentru care să fie folosite resursele întotdeauna limitate ale serviciilor de informații. De asemenea, există suficiente alte posibilități de a obține informațiile de care avem nevoie prin canalele diplomatice obișnuite. Fără îndoială însă, trebuie să ținem seamă și de faptele istoriei, care arată că în anumite situații și prietenii ne pot deveni adversari, așa cum s-a întîmplat cu Germania, Italia și Japonia. De aceea, este întotdeauna util să avem „în cutiuță" un număr oarecare de informații de bază — cele mai multe din ele nu deosebit de secrete — despre toate țările din lume.

Îmi aduc aminte că în primele zile ale celui de-al doilea război mondial s-a difuzat prin organele noastre publicitare un anunț pentru achiziționarea de fotografii — peisaje din diferite părți ale lumii, și în special din insulele Pacificului. Aceasta deoarece noi nu aveam pe atunci suficiente date despre plajele, flora și fauna multor locuri, unde forțele noastre trebuiau să debarce peste puțin timp.

Răspunsul însă la întrebarea dacă poate fi necesară și utilă activitatea informativă, în special privind țările comuniste, este acela că noi nu sîntem realmente în „situație de pace" cu ei și nu sîntem de cînd comunismul a declarat propriul său război împotriva sistemului nostru de guvernămînt și modului nostru de viață.

## SARCINA CULEGERII DE INFORMAŢII

Culegerea de informaţii se realizează printr-o varietate de căi şi mijloace, din care nu toate sînt misterioase sau secrete. Acest lucru este valabil în special în cazul informaţiilor „deschise" care derivă din studiul atent al ziarelor, revistelor, cărţilor, comunicatelor guvernamentale oficiale, precum şi din conţinutul programelor de radio şi televiziune. Chiar şi un roman sau o piesă de teatru poate conţine uneori informaţii utile despre o naţiune sau starea de lucruri dintr-o anumită ţară.

Două dintre asemenea „surse deschise" în U.R.S.S. sînt ziarele „Izvestia" şi „Pravda" care se traduc prin „ştiri" şi respectiv „adevăr", primul fiind un organ al guvernului, iar cel de-al doilea al partidului. De asemenea, în întreaga Rusie se găsesc o sumedenie de mici „Pravde" şi „Izvestii". Este de un real interes să se cunoască tot ce publică sovieticii în aceste publicaţii sau modul cum explică unele fapte şi stări de lucruri, pe care sînt obligaţi totuşi să le publice.

Culegerea de informaţii deschise cade în S.U.A., în cea mai mare parte, în sarcina Departamentului de Stat şi se realizează în colaborare cu alte departamente guvernamentale, în funcţie de necesităţile lor proprii. C.I.A. este şi ea interesată în acest „produs" şi ia parte la culegerea, selecţionarea şi traducerea informaţiilor respective.

Fără îndoială, colectarea și sortarea unor asemenea informații, culese din întreaga lume, este o sarcină absolută, însă ea este îndeplinită cu succes, deoarece munca este bine organizată, iar atribuțiunile repartizate în mod echitabil.

Urmărirea emisiunilor posturilor de radio străine care ar putea prezenta interes pentru noi constituie o mare parte a volumului de muncă. Numai în țările comuniste se rostesc zilnic și se transmit pe calea eterului milioane de cuvinte; multe dintre posturile de radio interesante se află la Moscova sau Pekin, emisiunile lor fiind adresate atît ascultătorilor autohtoni, cît și celor din străinătate.

Toate informațiile deschise sînt materiale brute; ele constituie doar boabe de măcinat pentru moara informațiilor. Și, mai mult decît atît, aceste boabe nu sînt nici măcar curate. Se cere un număr foarte mare de persoane calificate pentru a le alege și a găsi grăunțele de grîu în munții de pleavă.

De exemplu, în toamna anului 1961 am fost preveniți în cîteva ore asupra intenției sovieticilor de a relua experiențele nucleare dintr-o foarte vagă știre transmisă de la Moscova prin radio, pentru a fi publicată într-un ziar provincial. O tînără doamnă care făcea serviciul la un post de ascultare a reținut această informație, a analizat-o corect și a transmis-o imediat la Washington. Astfel, prin vigilența și perspicacitatea ei, a reușit să separe o informație foarte importantă din torentul de vorbărie ascultat zilnic.

In țările noastre culegerea de informații deschise are o valoare particulară și aceasta este de un folos direct și în elaborarea aprecierilor informative. Totodată, noi înșine sîntem obiectul aceluiași gen de culegere de informații. Sovieticii obțin o mare parte din informațiile lor cele mai valoroase despre noi chiar din publicațiile noastre, în special din revistele noastre tehnice și științifice, din textele publicate ale dezbaterilor din congres, precum și din multe alte publicații asemănătoare. Pentru culegerea și achiziționarea acestui gen de literatură, ei folosesc adesea și personalul misiunilor diplomatice la Washington ale țărilor aliate.

Informații, de asemenea, se pot obține și prin relațiile oficiale cu o putere străină. Această metodă nu este „deschisă", în sensul că ea ar fi accesibilă oricui, ca citirea ziarelor sau ascultarea emisiunilor la radio.

Desigur, succesul negocierilor diplomatice implică și luarea unor anumite măsuri de menținere a secretului. Insă informațiile ce derivă din unele schimburi diplomatice pot fi puse la dispoziția serviciului de informații pentru a fi completate și apreciate.

Aceste informații pot conține fapte, tendințe sau aluzii care devin interesante și valoroase mai ales cînd sînt completate cu informații obținute și din alte surse. De exemplu, dacă ambasadorul statului X ezită să accepte o propunere a S.U.A. luni, s-ar putea ca acesta să aibă în vedere o întîlnire cu un alt partener marți, de unde speră să obțină o ofertă mai avantajoasă.

Mai tîrziu, poate dintr-o sursă cu totul deosebită, vom avea posibilitatea să cunoaștem conținutul ofertei adverse. Probabil aceste două informații luate împreună vor avea o semnificație mai completă decît ar fi avut una singură.

Eforturile depuse pentru obținerea de informații deschise sînt masive. Se încearcă a nu se pierde nimic din tot ceea ce se află la dispoziție, gata să poată fi de folos. In afară de acestea, guvernul poate avea nevoie urgentă de unele informații care nu pot fi obținute de sursele menționate. De asemenea, materialele deschise, de obicei, sînt lipsite de detalii importante, sau conțin insuficiente fapte concludente și, adeseori, pot avea chiar caracter de dezinformare.

Spre deosebire de noi, cînd sovieticii publică anumite informații oficiale, acestea nu întotdeauna trebuie și crezute. In urma unui comunicat oficial privind îndeplinirea cu succes răsunător a unui plan cincinal, de exemplu, serviciul de informații economice, prin agenții săi din U.R.S.S., primește donații economice, prin agenții săi din U.R.S.S., primește dovezi grăitoare asupra a o serie de insuccese sau că statistica financiară publicată nu a avut la bază valoarea reală a rublei. Fotografiile pot fi trucate sau chiar falsificate, așa cum a fost și faimoasa fotografie publicitară care reprezenta un morman de fiare vechi cu pretenția că este fotografia avionului U-2 do-

borit. Rachetele care defilează la parada militară și cu ocazia Zilei Armatei Roșii, văzute și fotografiate de ziariștii și atașații militari occidentali prezenți în tribune, pot fi niște machete constituite din asamblarea unor părți de rachete vechi, fără a fi vreo armă reală în stare de funcționare.

Pe cît este de ușor să se obțină informații deschise, tot pe atît de ușoară este și dezinformarea pe această cale.

Pentru toate aceste considerente, culegerea de informații prin mijloace și metode clandestine (spionajul) este și trebuie să rămînă factorul esențial în activitatea unui serviciu de informații.

Culegerea de informații prin mijloace clandestine rezidă în primul rînd în învingerea sau ocolirea tuturor obstacolelor în vederea atingerii obiectivului stabilit. Aceste obiective sînt alese de noi, iar adversarul are de instalat obstacolele pe care le crede de cuviință că sînt cele mai eficace. In general, adversarul cunoaște care din obiectivele sale prezintă importanță mai mare pentru noi și acordă mai multă atenție pazei acestor obiective prin montarea celor mai dificile obstacole. De exemplu, cînd sovieticii au trecut la experimentarea rachetelor lor, ei au ales pentru instalarea poligoanelor de experimentare locurile cele mai ascunse, în regiunile cele mai inaccesibile.

Cu cît controlul guvernului este mai sever și mai rigid asupra populației proprii, cu atît mai multe obstacole avem de învins și noi în atingerea obiectivelor stabilite. Aceasta înseamnă că serviciile de informații ale S.U.A. au de cercetat intențiile și potențialul unei națiuni ascunse sub pecetea secretului și ale cărei instalații și obiective militare cheie sînt plasate uneori la o mie de mile de orice căi de comunicații.

Pentru culegerea de informații prin metode și mijloace clandestine se utilizează următoarele categorii de forțe umane: agenți, surse și informatori.

De asemenea, pe lîngă aceste elemente pot fi utilizate și aparate corespunzătoare, existînd astăzi aparate speciale care pot face ceea ce nu poate face o ființă umană și pot vedea lucruri pe care omul nu le-ar putea vedea.

Intrucît partea adversă încearcă și ea să bareze eforturile noastre informative, căutînd să localizeze, să identifice și să lichideze elementele noastre, acest gen de culegere este organizat și condus în secret; de aceea, în asemenea cazuri, vorbim despre o activitate de „culegere clandestină". (Cuvîntul tradițional care desemnează această preocupare este „spionaj").

Esența spionajului este accesul. Printr-o împrejurare favorabilă, cineva poate deveni suficient de apropiat de un lucru, un loc sau o persoană, pentru a observa sau descoperi elementele ori faptele dorite, fără a atrage atenția acelora care au menirea să protejeze aceste elemente și fapte. Informația trebuie apoi transmisă celor care au nevoie de ea.

Acest lucru însă trebuie făcut cît mai rapid, altfel existînd riscul ca informația să se „demodeze", să-și piardă actualitatea. De asemenea, pe timpul transmiterii, informația nu trebuie să se piardă sau să fie interceptată. Deci, transmiterea trebuie să fie sigură.

In forma lui cea mai simplă, spionajul nu este altceva decît o recunoaștere bine concepută și organizată. Aceasta este suficientă mai ales cînd se cere numai o scurtă observare a obiectivului. Agentul își face drum către obiectivul respectiv, observă tot ce se poate vedea, apoi se întoarce și raportează tot ce a văzut. In mod obișnuit ținta este suficient de mare și se identifică ușor: dispozitive ale unor unități, fortificații, aerodromuri etc. Poate că agentul reușește chiar să pătrundă în interiorul obiectivului și să observe mai amănunțit sau, eventual, chiar să sustragă anumite documente. In toate cazurile însă durata staționării lui în obiectiv sau în apropierea acestuia este limitată. Menținerea unei informări continue asupra obiectivului este dificilă cînd prezența agentului în zona respectivă este ilegală.

In țările din răsăritul Europei această metodă astăzi este puțin adecvată, nu pentru că obstacolele ar fi atît de formidabile încît ele să nu poată fi trecute, ci pentru că oamenii care sînt pregătiți pentru a trece prin aceste obstacole sau a le ocoli, în general, nu posedă cunoștințele tehnice care să-i facă capabili să poată întocmi un raport util asupra țintelor complexe care există.

Dacă nu cunoşti nimic despre reactoarele nucleare, în general, nu poţi fi în stare să descoperi prea multe lucruri chiar stînd lingă un asemenea reactor.

Dar chiar şi în rarele ocazii cînd se poate realiza pătrunderea în asemenea obiective a unor persoane competente din punct de vedere tehnic, observaţiile lor cu greu pot satisface cerinţele informaţiilor tehnice moderne.

Ceea ce se cere de obicei este o examinare minuţioasă şi detaliată a reactorului respectiv. De aceea, ar fi irealist să credem că turiştii din S.U.A. sau din alte ţări occidentale, vizitînd U.R.S.S. ar putea fi de mare folos în munca informativă.

De o durată şi valoare mai mare decît simpla acţiune de recunoaştere este „pătrunderea" realizată de un agent, ceea ce înseamnă că, într-un mod oarecare, acesta are posibilitatea de a intra în interiorul obiectivului şi a rămîne acolo timp îndelungat.

Una dintre căile prin care se poate realiza o asemenea acţiune este pătrunderea prin diferite combinaţii în mediul oficialităţilor sau în cercurile de elită ale ţării adverse. In felul acesta, agentul, odată pătruns, are posibilitatea de a obţine informaţiile dorite prin persoane care îi devin apropiate şi îi acordă încrederea, neavînd nici cea mai mică bănuială asupra rolului real al „prietenului" lor. In vorbirea curentă această acţiune este numită „plantare" şi constituie una dintre cele mai vechi şi mai clasice metode ale spionajului. Cazul lui Edward Bancroft, secretarul lui Franklin, despre care am vorbit într-un capitol precedent, constituie un exemplu clasic de „agent plantat".

O pătrundere de acest gen cere şi manifestarea sub toate aspectele din partea agentului a unei loialităţi depline faţă de regimul ţării cercetate — loialitate care nu în toate cazurile este încercată şi verificată.

Verificarea loialităţii nu este o problemă uşoară, mai ales cînd ţările adverse au o oarecare comunitate de limbă sau comunitate geografică.

Astăzi însă, cînd graniţele ce separă o naţiune de alta şi o ideologie de alta sînt atît de distinct trasate, masca loialităţii se poate menţine timp mai îndelungat cu mult mai dificil, mai ales în condiţiile unor verificări minuţioase. Acest factor nu trebuie pierdut din vedere.



Una dintre cele mai mari acţiuni de spionaj ale sovieticilor înainte şi în timpul celui de-al doilea război mondial a fost crearea reţelei din Orientul Îndepărtat, sub conducerea lui Richard Sorge, cetăţean german care lucra la Tokio în calitate de corespondent al ziarului „Frankfurter Zeitung".

Sorge a reuşit să-şi creeze relaţii valoroase în rîndul concetăţenilor săi din cadrul ambasadei, ajungînd pînă la urmă să devină şi el diplomat, acreditat la secţia presă a ambasadei. Această funcţie nu i-a oferit numai o excelentă acoperire a activităţii sale secrete în conducerea agenturii sovietice, alcătuită din japonezi autohtoni, dar i-a creat şi lui însuşi posibilităţi şi surse directe de informare privind în special atitudinea naziştilor şi relaţiile lor cu Japonia.

Pentru a ajunge în această situaţie, Sorge a trebuit să joace rolul unui nazist convins, lucru ce se pare că i-a reuşit, cu toate că în realitate el detesta regimul nazist şi pe conducătorii acestuia. Şeful gestapoului din ambasadă, precum şi ambasadorul şi toţi ataşaţii oficiului îi erau buni prieteni.

Dacă gestapoul ar fi efectuat la Berlin investigaţii cît de sumare asupra trecutului lui Sorge, aşa cum a făcut în 1941, cînd japonezii au descoperit activitatea acestuia, ar fi putut descoperi că Sorge a fost un agent şi agitator comunist în Germania în jurul anului 1920 şi că a petrecut cîţiva ani şi la Moscova.

Curînd după răsunătorul caz al lui Sorge, Occidentul a avut de încercat o experienţă asemănătoare din partea spionajului sovietic, prin descoperirea în anii de după război a agenţilor comunişti Bruno Pontecorvo şi Klaus Fuchs. Şi în aceste cazuri, în cartotecile serviciilor de securitate şi de informaţii occidentale au existat date cu privire la activitatea celor doi agenţi ca simpatizanţi comunişti. Cu toate că ei îndeplineau funcţii de răspundere, aceste evidenţe nu au fost con-

sultate decît după ce a fost prea tîrziu, cînd agenții căzuseră datorită altor cauze.

Fizicienii Fuchs și Pontecorvo își schimbau foarte des locul lor de muncă în cadrul țărilor aliate, petrecînd un an în Anglia, un an în Canada, ajungînd apoi în S.U.A., unde, datorită faptului că veneau din cadrul unor laboratoare științifice ale țărilor aliate, nu au fost supuși la nici un fel de verificări, crezîndu-se că au fost deja suficient de verificați în activitatea lor anterioară.

Consecințele acestei omisiuni în anii tulburi ai războiului au fost cît se poate de regretabile și lecția primită cu această ocazie nu se va putea uita prea ușor.

Cercetările care se întreprind astăzi în vederea angajării oricăror persoane în serviciile cheie ale instituțiilor guvernamentale din S.U.A. sînt acțiuni pe deplin justificate, cu toată exigența lor.

In consecință, un agent care urmează a fi plantat acum la noi nu se mai poate baza numai pe abilitate. In fața metodelor noastre moderne de verificare și control el este în pericol de cădere chiar de la bun început, dacă există cel mai mic indiciu că a fost sau este agent.

Singura posibilitate de a deghiza astăzi un om în așa fel ca acesta să poată fi acceptat în cercuri ostile pentru un timp oarecare este substituirea sau transformarea în întregime a identității lui.

Acest lucru implică însă ani îndelungați de pregătire și ascundere a trecutului prin minciuni și povești personale bine pregătite.

Dacă, de exemplu, ești născut în Finlanda, dar trebuie să apari ca născut în Munich-Germania, apoi trebuie, în primul rînd, să posezi documente din care să rezulte apartenența de acest oraș.

Poate ai să fii în măsură să joci bine rolul unui cetățean german născut la Munich. Se pot face diverse aranjamente chiar pentru a confirma această origine, în cazul cînd s-ar efectua verificări.

Poate că Munich sau alt oraș asemănător a fost ales toc-



mai pentru faptul că a fost bombardat în timpul războiului și au fost astfel distruse sau pierdute unele documente. Un om astfel pregătit este un așa-numit „agent ilegal“ și mai tîrziu voi vorbi mai mult despre această categorie.

In general, un serviciu de informații va recurge la toate aceste complicații numai cînd intenționează și este interesat să creeze și să asigure o activitate de perspectivă.

Dacă un serviciu de informații nu-și poate introduce propriul său agent în interiorul unui obiectiv de valoare, recurge la alternativa de a recruta pe cineva care există deja acolo. Se poate găsi cineva care este în interiorul obiectivului, dar nu se află chiar în locul dorit care să-i permită accesul la informațiile necesare. Sau poate se va găsi cineva care este încă la începutul carierei sale, însă o carieră care poate duce ulterior la angajarea lui, deci la introducerea lui în interiorul obiectivului. Elementul principal însă constă în faptul că cel găsit este un autohton calificat și „curat“. Acesta este în limbajul nostru un „agent pe loc“.

Unul dintre agenții mei cei mai valoroși, despre care de altfel voi vorbi mai mult într-un alt capitol, făcea parte tocmai din această categorie. Cînd am stabilit cu el primul contact era deja angajat în cadrul Ministerului de Externe german, într-o funcție care îi permitea accesul la toate comunicările cu oficiile diplomatice germane din toată lumea.

El era exact pe locul potrivit. Nici un diplomat, de orice rang, din cadrul oricărei ambasade, nu putea avea acces la atîtea informații valoroase ca acest om, căruia îi treceau prin mîini cele mai importante documente din Ministerul de Externe.

Introducerea (plantarea) unui agent într-un asemenea loc, pe baza celor mai minuțioase pregătiri, desfășurate timp de cîțiva ani, ar fi fost considerată ca cea mai mare lovitură.

Metoda de recrutare a agenților „pe loc“, cu toate dificultățile imense pe care le implică, are avantajul că permite serviciului de informații să-și concentreze atenția asupra obiectivelor în care dorește să pătrundă, să analizeze și să examineze aceste obiective determinînd locurile cele mai impor-

tante și cele mai vulnerabile, apoi să caute un om în aceste puncte care ar accepta colaborarea.

Această metodă nu seamănă cu procedeul „plantărilor".

In ultimii ani, pătrunderea sovieticilor în interiorul celor mai importante obiective ale țărilor occidentale a fost realizată în cea mai mare parte pe această cale, fiind recrutate persoane deja existente în obiectiv.

David Greenglass, de la Los Alamos, din timpul celui de-al doilea război mondial, deși a fost numai un simplu desenator, prin funcția sa avea acces la cele mai secrete detalii interioare ale bombei atomice.

Judith Coplan a fost angajată scurt timp după terminarea războiului într-una din secțiile Departamentului Justiției, unde lucra la înregistrarea agenților străini în S.U.A. Ea făcea în mod regulat copii după rapoartele F.B.I. privind cercetările în diverse cazuri de spionaj în S.U.A., transmițînd apoi aceste copii sovieticilor.

Harry Houghton și John Vassal, deși erau funcționari inferiori, lucrînd totuși în probleme administrative importante aveau posibilitatea să procure pentru sovietici documentație tehnică importantă din Amiralitatea britanică unde au fost angajați.

Alfred Frenzel, fost membru al parlamentului vest-german, avea acces la documente N.A.T.O. distribuite în cadrul comitetului parlamentar de apărare, unde lucra.

Irvin Scarbeck era doar un simplu funcționar în serviciul administrativ al ambasadei noastre din Varșovia, în anii 1960-1961, însă, după ce a fost compromis cu ajutorul unei fete poloneze și apoi șantajat, a acceptat să procure pentru serviciul de informații polonez unele rapoarte secrete ale ambasadorului nostru privind situația politică în Europa de est.

Toți acești oameni erau în momentul recrutării lor deja angajați în funcțiile respective, ceea ce făcea ca ei să prezinte interes pentru comuniști. Unii dintre aceștia au mai și avansat între timp, lucru ce a mărit și mai mult valoarea lor informativă. In unele cazuri, nu este exclus ca aceste avansări sau



ocuparea unor posturi mai importante să fi fost rezultatul dirijării agenților de către sovietici.

Houghton și Vassal au fost recrutați în timpul cît erau în ambasadele britanice respective. Cînd s-au întors din misiune și au fost angajați în cadrul amiralității, desigur că accesul lor la documente importante s-a lărgit și mai mult. De asemenea, nici Scarbeck nu a fost prins ca rezultat al unei munci contrainformative în afara granițelor, în timp ce era la Ambasada S.U.A. de la Varșovia, și probabil că în anii următori ar fi putut deveni de un folos din ce în ce mai mare pentru sovietici, dacă ar fi fost trimis din nou la vreun alt post diplomatic al S.U.A.

U.R.S.S. a întreprins o largă publicitate în cazul unui cetățean sovietic care a lucrat cu serviciile de informații occidentale și despre care sovieticii afirmă că avea acces la documente deosebit de valoroase.

Este vorba de colonelul Oleg Penkovski, a cărui condamnare și execuție de către sovietici este de acum un fapt ce aparține istoriei. Procesul lui, împreună cu al cetățeanului englez Greville Wynne a durat exact o săptămînă, la începutul lunii mai 1963.

Incă nu este pe deplin clarificat de ce sovieticii au organizat în acest caz un proces demonstrativ deschis, cu toate că ar fi fost mai normal să țină toată afacerea în deplin secret, și fără îndoială puteau să facă acest lucru dacă voiau.

In orice caz, din depozițiile martorilor la acest proces, precum și din cercetările securității sovietice, rezultă că, printr-o combinație a unor servicii de informații occidentale, colonelul sovietic, care deținea o funcție importantă în ierarhia militară și tehnică a Armatei Roșii, a fost recrutat ca agent.

Sovieticii îi acordau acestuia suficientă încredere pentru a fi trimis în repetate rînduri ca delegat la diferite conferințe internaționale, fapt ce a permis serviciilor de informații occidentale să-l contacteze și, ulterior, după recrutarea lui, să mențină legătura cu el.

Cazul Penkovski este un caz tipic de „spionaj". Penkovski avea în mod oficial acces la informații importante. Intreaga

lui valoare consta în acest fapt. Nici un fel de recunoaştere prin observare, călătorii sau plantări de agenţi n-ar fi putut egala recrutarea lui. El era deja în obiectiv, „pe loc". Nu mai rămînea altceva decît să fie identificat, contactat şi convins că poate aduce o contribuţie importantă la cauza în care credea.

Metodele „deschise" şi „clandestine" ale muncii de informaţii, desigur, nu epuizează în întregime subiectul şi nu pot satisface toate cerinţele actuale de informaţii. Aceste metode sînt completate prin alte posibilităţi ca folosirea realizărilor ştiinţei şi tehnicii, folosirea „voluntarilor" şi prin alte metode, despre care voi vorbi mai pe larg în cele ce urmează.

## SARCINA CULEGERII, PRELUATĂ DE MAŞINI ŞI APARATE

Să presupunem că serviciul de informaţii are nevoie de un om care să vorbească limbile swshili şi franceză, să fie inginer chimist, necăsătorit, să aibă vîrsta peste 30 de ani, dar să nu fie mai înalt de 1,68 m. Apeşi pe un buton şi, în mai puţin de 40 secunde, o maşină, asemănătoare cu cele folosite curent în munca de contabilitate, îţi va spune dacă există un asemenea om, şi în acest caz îţi va pune la dispoziţie toate datele suplimentare care se cunosc despre el. Maşini similare sînt folosite şi la sortarea şi asamblarea datelor informative în serviciile noastre.

Aceasta înseamnă că, pe lîngă specialiştii în analiza şi evaluarea informaţiilor, în munca informativă de astăzi trebuie să existe şi specialişti operatori pentru diferite tipuri de maşini de calcul şi alte aparate electronice complexe.

Bineînţeles, nu trăim cu iluzia că aceste maşini ar putea îmbunătăţi calitatea informaţiilor, care, în ultimă instanţă, depinde tot de valoarea sursei şi priceperea celui ce analizează şi prelucrează informaţia respectivă. Ceea ce pot face însă aceste maşini, este să selecţioneze rapid şi precis dintr-o sumă enormă de date culese anterior pe cele necesare pentru evaluarea exactă a unei informaţii noi sau să sintetizeze datele cunoscute într-o anumită problemă.

Ceea ce realizează acum o astfel de mașină în cîteva minute ar fi luat înainte unui specialist sau chiar la mai mulți săptămîni întregi de muncă.

Acest lucru reprezintă însă ceva cu totul secundar pe lîngă ceea ce pot realiza mașinile electronice și diferitele aparate speciale în însăși culegerea de informații. Nu mă refer la mașini de calcul electronice sau alte tipuri de mașini comerciale, ci la acele realizări tehnice care au rolul de a observa și înregistra fapte și evenimente, înlocuind într-un anumit sens ochiul și mîna omenească sau a prelua în întregime sarcina culegerii de informații în locuri inaccesibile posibilităților umane.

Natura și caracterul tehnic al multor ținte și obiective actuale ale muncii informative au determinat și accelerat crearea unor aparate și instalații capabile să le observe.

Dacă ținta emite un sunet oarecare caracteristic, poziția ei poate fi determinată cu ajutorul unor instalații acustice adecvate. Dacă obiectivul urmărit produce unde de șoc, acestea vor putea fi detectate și înregistrate de către o aparatură seismică sensibilă.

Mai mult decît atît, chiar necesitatea de a observa și măsura efectele propriilor noastre experiențe nucleare, precum și experimentarea armamentului racheto-nuclear au dus la perfecționarea echipamentului tehnic și construirea unor aparate sensibile care, cu anumite modificări neesențiale, pot fi folosite și pentru urmărirea experiențelor nucleare efectuate de către alte țări.

Printre metodele tehnice de culegere a informațiilor rolul preponderent îl joacă radiolocația și fotografierea la mare distanță. O altă metodă constă în colectarea și analiza unor probe de aer, în scopul determinării și măsurării nivelului de radioactivitate al atmosferei. Uneori, datorită faptului că particulele radioactive sînt luate de vînt și transportate la mari distanțe, nici nu este necesară trecerea frontierei țării respective pentru a colecta asemenea probe la suprafața solului sau la înălțime, cu ajutorul avioanelor.

In 1948, guvernul nostru a instituit un serviciu de patrulare cu avioane, pentru a detecta efectuarea experiențelor cu



bomba atomică. Cu ajutorul acestui serviciu, în luna septembrie 1949 a fost detectată prima explozie nucleară experimentată de sovietici pe continentul asiatic. Această informație a produs o mare surpriză și vîlvă în rîndul oamenilor de știință din întreaga lume, deoarece pe baza calculelor ei erau ferm convinși că rușii nu vor avea arma atomică încă cîțiva ani înainte. Perfecționarea aparaturii a permis ulterior nu numai detectarea exploziilor efectuate, ci și determinarea caracteristicilor instalațiilor sau ale diferitelor tipuri de armament nuclear experimentate.

Aceste realizări, cum era și de așteptat, au făcut ca adversarul, după ce și-a dat seama că experiențele lui sînt urmărite, să ia contramăsuri, de asemenea, la un nivel înalt al tehnicii. Astăzi este posibil ca atît experiențele subterane cît și cele efectuate în atmosferă să fie în așa fel „ascunse" încît cu greu să se poată determina caracteristicile principale ale exploziilor. Următorul pas va fi fără îndoială realizarea de către tehnicienii serviciilor de informații a unor aparate și mai sensibile, capabile să pătrundă prin contramăsurile adversarului.

Negocierile prelungite ce au avut loc recent cu sovieticii pe tema dezarmării și încetării experiențelor cu arma nucleară, cu care ocazie au fost ridicate o serie de probleme privind posibilitățile de detectare a exploziilor, au dus pînă la urmă la dezvăluirea din partea ambelor părți a rezultatelor cercetărilor secrete efectuate pînă atunci în acest sens.

Tehnologia modernă încearcă să supravegheze și să observe experiențele militare și științifice efectuate de alte țări, prin studierea „efectelor secundare" ale acestor experiențe.

Cercetarea aeriană și spațială prezintă și ea o serie de posibilități pentru a urmări activitatea adversarului. De exemplu, un vehicul spațial, în timpul zborului poate „observa" o serie de lucruri interesante și transmite toate informațiile culese prin semnale electronice la stația de bază care l-a lansat. Desigur, ca și în cazul mesajelor transmise în mod obișnuit prin radio, nimeni nu poate opri pe oricine din ori-

care țară ca, în cazul cînd posedă o aparatură corespunzătoare, să intercepteze aceste mesaje.

Scopul reciproc al interceptărilor comunicărilor telemetrice este de a găsi în ce constau experiențele partenerului și care sînt rezultatele acestora. Singura problemă care rămîne de rezolvat este doar interpretarea corectă a semnalelor respective. Multe obiective militare și științifice sînt de natură statică și nu-și trădează poziția sau natura activității lor prin semnale care ar putea fi interceptate sau urmărite.

Uzinele, șantierele navale, porturile, depozitele de muniții sau bazele de rachete în construcție nu emit nici un fel de semnale prin care și-ar putea trăda existența.

Pentru a putea descoperi existența unor asemenea obiective trebuie să ajungi ori direct la ele, ori deasupra lor la foarte mari înălțimi, înarmat fiind cu aparate speciale de fotografiat cu mare bătaie.

Acesta a fost după cum se știe și scopul avioanelor U-2 care puteau culege informații pe această cale cu o viteză, precizie și independență cum nu poate realiza nici un agent aflat la sol.

Intr-un anumit sens, realizările acestor avioane ar putea fi comparate numai cu achiziționarea de documente tehnice direct de la oficialitățile sau laboratoarele sovietice.

U-2 a marcat o realizare deosebită în munca informativă, prin mijloacele tehnice cu care era dotat. Thomas S. Gates, secretarul de stat pentru apărare al S.U.A. pe timpul incidentului cu U-2, de la 1 mai 1960, a mărturisit acest lucru în fața Comitetului pentru relații externe al Senatului, la 2 iunie 1960:

„Prin aceste zboruri, noi am obținut informații asupra aerodromurilor, industriei de aviație, rachetelor, experiențelor racheto-nucleare, depozitelor de armament special, producției atomice pentru aviație și submarine... toate fiind categorii de informații vitale. Aceste rezultate au fost luate în considerare în formularea programelor noastre militare.

Desigur, noi am fost beneficiarul principal al acestor informații și era, în primul rînd, în interesul nostru..."

Mai recent, în octombrie 1962, tot prin zborurile de recunoaștere efectuate cu U-2 au fost descoperite în Cuba bazele rachetelor sovietice cu rază medie de acțiune. Dacă ele nu ar fi fost descoperite încă în timpul amplasării lor, după terminarea lucrărilor acestea ar fi putut fi camuflate în așa fel încît să rămînă secrete pentru noi, constituind un pericol de moarte nu numai pentru securitatea noastră proprie, ci chiar pentru securitatea acestei întregi emisfere.

De asemenea, acest caz constituie un bun exemplu de completare a informațiilor culese pe căi clasice cu cele obținute prin mijloace tehnice. Mai mulți agenți și refugiați din Cuba au raportat efectuarea unor lucrări asemănătoare cu bazele de rachete, pe suprafețe încercuite cu o pază severă; aceste informații au dus la trimiterea avioanelor U-2 pentru recunoaștere, care au confirmat și completat datele raportate de agenți.

O mărturie elocventă asupra valorii mijloacelor tehnice și științifice de culegere a informațiilor, dovedită, de altfel, de sute de ori și în război, este dată de Winston Churchill în lucrarea sa „Istoria celui de-al doilea război mondial".

In această carte, autorul descrie utilizarea de către englezi a radarului în bătălia din septembrie 1940 și povestește, de asemenea, modul cum au fost interceptate, falsificate și amplificate semnalele de conducere transmise prin radio de la Berlin pentru avioanele atacatoare.

Churchill a denumit această acțiune „războiul scamatorilor" și, concluzionînd, a arătat: „Fără superioritatea științei britanice asupra celei germane și fără resursele ascunse ale științei noastre, în această luptă dusă pe viață și moarte puteam fi ușor învinși și, învinși fiind, distruși".

Știința este considerată astăzi ca o armă vitală a tuturor serviciilor de informații. Noi ne aflăm într-o continuă și critică competiție cu dezvoltarea științifică a țărilor comuniste și în special a Uniunii Sovietice. Trebuie să depunem toate eforturile ca în această competiție să menținem rolul conducător. Intr-o zi acest lucru va putea avea pentru noi o importanță vitală, așa cum a avut radarul pentru Anglia în 1940.

## INTERCEPTAREA AUDIO

O altă categorie de mijloace tehnice puse la dispoziția spionajului o constituie microfoanele și emițătoarele radio ascunse, care pot transmite o serie de informații deosebit de valoroase din interiorul obiectivului, la un post de ascultare aflat în apropiere.

„Interceptarea audio", așa cum este denumită această metodă în munca informativă, necesită un excelent echipament electronic miniaturizat, metode sigure și rapide de montare și ascundere, precum și un agent uman care să pătrundă în obiectiv și să plaseze aparatul.

Ambasadorul Henry Cabot Lodge, la inceputul lui iunie 1960, a prezentat intr-o ședință a O.N.U. o emblemă a Statelor Unite, care era atirnată în biroul ambasadorului american la Moscova. In interiorul acestei embleme sovieticii au ascuns un aparat minuscul, care atunci cînd era activat cu ajutorul unor semnale radio, emise de undeva din exteriorul ambasadei, intra în funcțiune și transmitea la un post de ascultare tot ce se discuta în biroul ambasadorului.

Realizarea acestui artificiu tehnic nu a constituit o prea mare greutate pentru sovietici, deoarece fiecare ambasadă străină din Moscova face apel la serviciile unor meseriași locali ca instalatori de telefoane, apă, electricitate, femei de serviciu etc.

Pentru sovietici nu prezintă dificultăți deosebite să determine pe acești oameni să colaboreze cu serviciul lor de informații, dar pot trimite chiar ei ofițeri de informații deghizați ca tehnicieni pentru a executa lucrarea respectivă.

In Rusia Sovietică, precum și în orașele mai mari ale țărilor comuniste, există, dacă nu chiar hoteluri, în orice caz camere de hotel speciale, destinate vizitatorilor străini; camerele fiind dinainte „pregătite" cu instalații permanente, se evită montarea în grabă a microfoanelor cînd sosește un străin „interesant".

Toate hotelurile sînt proprietate de stat și au în cadrul personalului agenți de poliție permanenți, a căror responsabilitate constă în aceea ca oaspeții străini să fie instalați în camere „corespunzătoare".

Cînd cancelarul Adenauer a făcut faimoasa sa vizită la Moscova în 1955, pentru a discuta reluarea relațiilor diplomatice între Rusia și R. F. a Germaniei, el a călătorit cu un tren oficial german. Cînd a sosit la Moscova, spre uimirea lor, sovieticii au aflat că venerabilul cancelar — care încă nu avea în U.R.S.S. o ambasadă unde s-ar fi putut instala și care să-i asigure un minim de securitate personală — și-a exprimat intenția de a locui în trenul lui oficial pe durata misiunii sale la Moscova și nu a acceptat „ospitalitatea" sovietică sub forma a o serie de hoteluri de stat pentru străini, recomandate cu multă căldură.

De asemenea, înainte de a părăsi Germania, trenul cancelarului a fost prevăzut de către tehnicienii germani cu ultimele realizări împotriva interceptării audio.

In afara granițelor țării sale, un serviciu de informații trebuie să aibă în vedere repercusiunile posibile, dacă se descoperă pătrunderea ilegală într-o instituție oficială.

Ca în orice acțiune de spionaj, problema este de a găsi omul care poate face acest serviciu, care are talentul, precum și motivul de a proceda astfel, fie acest motiv moral sau pecuniar.

Intr-un caz petrecut recent într-o țară neutră, sovieticii au instalat microfoane și aparate de ascultare sub tapetul ce



acoperea pereții în clădirea unei ambasade a unei puteri din Vest. In acest scop, ei l-au folosit pe administratorul clădirii, care, deși era un om cinstit, avea o slăbiciune pentru alcool, slăbiciune care a fost exploatată cu multă ușurință.

Există însă și o parte slabă a folosirii tehnicii de ascultare, prin unele contramăsuri ce pot fi luate. Astfel, nu numai că aceste instalații pot fi detectate și neutralizate, dar uneori ele pot fi folosite chiar împotriva celor care au conceput acțiunea. O dată ce aceste instalații sînt descoperite, de obicei este mai profitabil ca ele să fie lăsate pe loc în scopul de a furniza „beneficiarilor" informații false.

In cadrul propriilor lor oficii diplomatice din străinătate, sovieticii și aliații lor manifestă o teamă colosală față de posibilitatea ca și ei să fie „dotați" cu asemenea instalații.

De aceea, ei de obicei refuză serviciile de orice natură ale meseriașilor autohtoni, mai ales cînd este vorba de instalarea unui telefon sau chiar repararea și întreținerea instalației electrice obișnuite.

Pentru a efectua aceste operațiuni, ei trimit de obicei din țară instalatori și tehnicieni cu acoperirea de „diplomați" în misiuni temporare.

Odată, bănuind existența unor asemenea instalații de as-
cultare în clădirea unei ambasade comuniste, ei au trimis în
capitala țării respective o echipă de muncitori, bineînțeles toți
cu pașapoarte diplomatice. Apoi, în următoarele săptămîni, spre
amuzamentul autorităților locale, toți acești „diplomați" au pu-
tut fi văzuți zilnic în exercițiul activității, cărînd lopeți și tîr-
năcoape și săpînd în curtea ambasadei în lung și în lat, pre-
cum și în jurul clădirii șanțuri de dimensiuni apreciabile, pen-
tru a găsi firele instalațiilor de ascultare care presupuneau că
trebuiau să iasă din clădire. Bineînțeles, nu au găsit nimic.

„Domnilor, nu vă citiți unul celuilalt corespondența", a
spus în 1929 secretarul de stat Stimson, și cu aceste cuvinte
a desființat singurul organ american de criptanaliză (decrip-
tare) existent în acea vreme. Mai tîrziu, în timpul celui de-al
doilea război mondial, cînd sub președinția lui F. D. Roosevelt
Stimson a ajuns să îndeplinea funcția de secretar al apărării.

recunoască şi el importanţa covîrşitoare a informaţiilor, inclusiv a „informaţiilor transmisiunilor", cum numim noi astăzi această ramură specială. „Cînd soarta unei naţiuni şi viaţa soldaţilor ei impun, domnilor, citiţi-vă unul altuia corespondenţa, dacă puteţi pune mîna pe aceasta" a rectificat Stimson.

Desigur, nu mă refer aici la corespondenţa poştală ordinară, cu toate că cenzura poştală a avut şi ea în nenumărate ocazii rolul ei bine determinat. Cu toate acestea, exceptînd detectarea scrierilor ascunse, în prezent cenzura poştală nu implică mijloace tehnice deosebite. Activitatea informativă modernă, legată de mijloacele de comunicaţii, reprezintă însă un domeniu tehnic deosebit de pretenţios şi dezvoltat, care angajează minţile celor mai buni matematicieni într-o luptă asiduă, neîntreruptă.

Fiecare guvern ia o serie de măsuri atît pentru elaborarea unor sisteme de comunicaţii inaccesibile inamicului cît şi pentru a proteja o dată cu aceste sisteme şi personalul care le foloseşte.

In acelaşi timp însă, fiecare guvern face tot ce-i stă în putinţă pentru a avea acces la comunicaţiile altor state ale căror acţiuni şi linie politică promovată prezintă interes. De ambele părţi există argumente convingătoare care nu necesită nici un fel de alte comentarii.

Conţinutul mesajelor oficiale guvernamentale în probleme de politică, militare sau în alte domenii „interesante" constituie, mai ales în timpul perioadelor de criză, informaţiile cele mai „calde" ce le-ar putea obţine vreodată un guvern despre celălalt.

In domeniul cifrării şi codificării există o foarte mare deosebire în terminologia folosită de amatori sau profesionişti. Prin amatori înţeleg, eventual, şi lucrătorii de informaţii care nu au contact direct cu acest domeniu.

De aceea, mi-ar fi foarte greu să mă las antrenat în multe detalii (dacă aş folosi termeni profesionali, nu m-ar înţelege amatorii şi invers). Deci, am să fiu scurt.

In sistemul denumit „codificare" un cuvînt, un simbol sau un grup de simboluri sînt substituite prin cifre sau litere.



De exemplu, „XIMPD" sau „79648" pot însemna cuvîntul război, în funcţie de codul folosit — pe bază de litere sau cifre — şi, ceea ce este caracteristic, este faptul că pentru acelaşi cuvînt se foloseşte aceeaşi reprezentare codificată, ori de cîte ori se repetă cuvîntul respectiv în text.

Cînd guvernul japonez a distribuit în 1941 diplomaţilor săi din S.U.A. faimosul cod „vîntul de răsărit", aceştia erau deja pregătiţi ca, printr-un cod simplu, format din cîteva cuvinte dinainte stabilite, să fie anunţaţi asupra declanşării atacului din Pacific.

In sistemul de cifrare, un anumit simbol, literă sau cifră reprezintă o singură literă dintr-un cuvînt cifrat. Astfel, „b" sau „2" poate însemna „e" sau orice altă literă. In cazul cifrurilor simple, o anumită literă este reprezentată întotdeauna prin acelaşi simbol. In cifrurile complexe, folosite astăzi, acelaşi simbol poate reprezenta diverse litere, ori de cîte ori apare în text. Uneori, mesajele sînt mai întîi codificate, apoi textul codificat se cifrează.

Forţele armate ale S.U.A. au folosit în timpul primului război mondial şi, în unele cazuri, şi în timpul celui de-al doilea război mondial un cod „gata furnizat" pentru comunicaţiile între unităţi pe cîmpul de luptă. In acest scop, a fost folosită limba navajo, limba unui trib indian, care nu are o formă scrisă şi care nu a fost studiată niciodată în nici o şcoală din lume. Pentru transmiterea mesajului erau puşi doi indieni navajo la cele două capete ale liniei telefonice care stăteau de vorbă în limba lor. Nici un om din lume, exceptînd un alt navajo, nu ar fi putut înţelege conţinutul convorbirii.

Inutil să mai adăugăm că nici germanii şi nici japonezii n-au avut niciodată vreun navajo.

In terminologia modernă, cuvîntul „cript" (de la grecescul „criptos") înseamnă „ceva ascuns" şi în mod convenţional se referă numai la sistemele de coduri şi cifruri, cu toate că în mod normal ar trebui să cuprindă toate formele şi metodele de transformare a unui text „în clar" într-unul „ascuns".

Termenul consacrat pentru acest domeniu este „criptologie". Criptologia la rîndul ei cuprinde şi ea două ramuri bine

distincte : criptografia, care se ocupă cu elaborarea de coduri și cifruri, menținerea în secret a acestora și toate măsurile legate de folosirea sistemelor respective în interesul guvernului propriu, și criptanaliza, care se ocupă cu desfacerea (decriptarea) mesajelor altor guverne.

O criptogramă poate fi orice mesaj, codificat sau cifrat. „Informațiile comunicațiilor" sînt toate informațiile culese prin criptanaliza mesajelor interceptate.

Și acum, după ce am reușit să-l aduc pe cititor într-o confuzie totală în aceste probleme, putem trece mai departe, la cîteva exemple :

Serviciile diplomatice, forțele armate și serviciile secrete din fiecare țară folosesc din plin codurile și cifrurile pentru comunicațiile secrete sau comunicațiile urgente la mare distanță. Transmiterea mesajelor poate fi efectuată prin cablu sau radio, folosind serviciile comerciale sau legăturile speciale, stabilite de guvern. Desigur, oricine poate urmări și asculta acest trafic prin radio. De asemenea, organele guvernamentale obișnuiesc, în special în timpul perioadelor de criză, să ia copii după telegramele expediate de diplomații străini prin serviciul telegrafic obișnuit. Problema este numai de a putea decripta aceste mesaje.

Unele coduri și cifruri pot fi desfăcute prin operații de analiză matematică a traficului, adică prin criptanaliză, sau pur și simplu prin obținerea unor copii după listele de coduri sau cheile cifrurilor și mașinile de cifrat folosite de inamic ori, eventual, prin combinarea acestor metode.

In primele zile de existență a serviciilor noastre diplomatice, în perioada premergătoare primului război mondial, problema codurilor a fost tratată într-un mod mai mult sau mai puțin cavaleresc, bineînțeles uneori cu rezultate destul de nefericite. In legătură cu aceasta, îmi aduc aminte de o întîmplare care mi s-a povestit încă cu ani în urmă, cînd eram tînăr funcționar al serviciului extern, pentru a trage din ea învățămintele necesare.

In zilele frumoase și relativ liniștite ale anului 1913, ministrul nostru în România era un oarecare politician remarca-



bil, care lucrase pînă atunci cu mult succes în Europa centrală. El era nou în serviciul diplomatic exterior și astfel nu era prea lămurit cu problema cifrurilor și codurilor.

In acel timp noi foloseam ca sistem de bază pentru codificări o anumită carte de coduri, pe care am s-o numesc, să zicem, „codul roz", cu toate că nu pentru culoarea coperților am ales această denumire. Eu, personal, am petrecut sute de ore și mi-am consumat nervii, aplecat asupra acestei cărți, pe care n-am mai văzut-o de vreo 40 de ani, totuși îmi aduc aminte că pentru cuvîntul „perioadă" am avut șase sau șapte variante codificate. Una din aceste variante era PIVIR, iar alta NINUD. Celelalte patru sau cinci expresii nu mi le mai amintesc. Teoria (și încă o teorie destul de naivă) era că avînd șase sau șapte simboluri pentru un cuvînt, folosirea lor va induce în eroare pe inamic, acesta nepuțind să determine de unde încep și unde se termină frazele noastre codificate.

In orice caz, ministrul nostru în România a plecat din Washington cu „codul roz" într-un enorm plic sigilat și a ajuns cu bine la București. In mod normal, codul urma să fie păstrat într-un loc absolut sigur, în oficiu. Ministrul însă, care, așa cum vă spuneam, nu prea era deprins cu asemenea treburi, a găsit de cuviință să plaseze cartea cu pricina sub salteaua patului conjugal din dormitorul său.

După cîteva luni de zile, spre marea panică a ministrului, cartea — singurul cod al legației — a dispărut fără urme. Unde, cum, cînd ? Nimeni nu știe.

Ministrul se găsea într-o situație foarte penibilă, pe care însă, ca politician, a rezolvat-o cu o ingeniozitate remarcabilă. Traficul de mesaje codificate între București și S.U.A. era în acele vremuri destul de redus, fiind legat în general de probleme de emigrare din România, probleme care nu comportau o urgență deosebită. Astfel stînd lucrurile, ministrul s-a orientat și... s-a descurcat folosind „codul roz" al legației noastre de la Viena. Periodic, cînd se aduna un număr mai mare de mesaje, ministrul lua trenul spre Viena, pentru a face o vizită colegului său de acolo. In timpul discuțiilor prietenești, nu uita însă să remarce că tocmai înainte de a pleca din București a primit un

număr de telegrame pe care încă nu a avut timp să le decodifice, așa că făcea apel la amabilitatea colegului său de a-i pune la dispoziție codul. (In acele vremuri bune, aproape toate oficiile noastre din exterior aveau același cod.)

Apoi ministrul trecea la decodificarea mesajelor și formularea răspunsurilor, codificîndu-le pe acestea și, încheindu-și vizita, se întorcea la București, de unde expedia răspunsurile codificate. Pentru un timp destul de îndelungat „sistemul" a dat rezultate și secretul pierderii codului a fost păstrat în bune condițiuni, pînă cînd, în august 1914, a început să curgă zilnic un număr mare de comunicări de la Washington, comunicări legate de evenimentele care au dus la izbucnirea primului război mondial.

In această situație, vizitele scurte la Viena nu mai erau suficiente, așa că ministrul s-a văzut nevoit să declare pierderea codului și să se întoarcă la Washington.

Pe timp de război, uneori, accidentele sau dezastrele ce intervin ca elemente nelipsite, pot expune materialul criptografic al unor țări specialiștilor țării inamice.

Un stat major sau un avanpost poate fi atacat, iar în febra retragerii unele materiale pot fi uitate și părăsite. Foarte multe împrejurări de acest gen au fost exploatate de englezi pentru a putea arunca mai tîrziu cîte o privire în interiorul scenei germane, unde se puneau la cale diverse combinații și planuri militare sau diplomatice.

Cîteodată, operațiunile militare bazate pe decodificarea sau descifrarea mesajelor inamicului îl pot avertiza pe acesta asupra situației existente. Astfel, nemții au sesizat la un moment dat că submarinele lor sînt interceptate și lovite cu o frecvență mult prea mare față de posibilitățile normale. Bineînțeles că, odată acest lucru observat, nu a fost prea greu să meargă mai departe cu raționamentul și să ajungă la concluzia că li se decriptează mesajele. Măsura luată a fost drastică, dar pentru ei eficace: au schimbat imediat toate codurile și cifrurile existente în uz.

Iată că există aici o problemă general valabilă pentru toate serviciile privind exploatarea informațiilor, asigurarea pro-



tejării și menținerii în continuare a sursei. Uneori se poate renunța la folosirea mai departe a sursei, în favoarea unui profit diplomatic sau militar imediat. De cele mai multe ori însă nu se recurge la această soluție, ci se caută să se asigure o continuitate în cunoașterea activității și intențiilor inamicului, acționîndu-se în mod deschis numai în cazul cînd aceasta se face în scopul evitării unor daune deosebit de mari.

In mod normal, astăzi chiar dacă se hotărăște exploatarea informațiilor culese prin organizarea de acțiuni concrete, partea beneficiară ia o serie de măsuri pentru a induce în eroare pe inamic asupra sursei reale din care s-au obținut informațiile.

Primul organ serios de criptanaliză a apărut în S.U.A. în 1915 și a funcționat în întreaga perioadă a războiului. Acest organ, cunoscut în mod oficial sub denumirea de Secțiunea a 8-a de informații militare, a fost creat sub egida Departamentului de Război. Funcționarii din cadrul Secțiunii a 8-a nu foloseau însă denumirea oficială a organului, ci pe aceea de „cameră neagră". De altfel, această denumire a fost larg folosită în majoritatea țărilor europene pentru organele secrete de cenzură poștală.

Grupul american, care era constituit la început din cîțiva amatori entuziaști și inteligenți, a fost condus de un oarecare Herbert Yardley, un fost operator radiotelegrafist. Acest grup a devenit în 1918 primul organ american profesional de criptanaliză.

Unul dintre cele mai mari succese repurtate de acest organ a fost decriptarea, în perioada postbelică, a codurilor diplomatice japoneze.

In 1921, în timpul negocierilor la conferința de dezarmare de la Washington, S.U.A. au urmărit în mod deosebit să obțină acordul Japoniei pentru realizarea unei proporții de 10 la 6 a forțelor navale din cele două țări. Japonezii au venit la conferință cu intenția declarată de a ridica această proporție la 10 la 7.

In diplomație, ca și în orice alt domeniu de activitate unde ai de-a face cu o opoziție, este un avantaj extraordinar să știi

dinainte că adversarul tău este gata să se retragă pe o poziție secundară, dacă împrejurările impun.

Prin descifrarea mesajelor diplomatice din traficul Tokio-Washington, guvernul nostru a fost înștiințat că japonezii sînt pregătiți să accepte propunerea noastră, dacă se va forța nota; și, fiind în deplină cunoștință de cauză, noi am și făcut acest lucru, fără a risca un eventual eșec al conferinței, ceea ce ar fi fost de nedorit pentru noi.

„Camera neagră" a funcționat fără întrerupere pînă în 1929, cînd secretarul de stat Stimson a refuzat să se mai folosească de serviciile acestui organ. Mc.George Bundy, care a publicat biografia lui Stimson, scria despre această hotărîre următoarele:

„...Stimson a adoptat ca linie de conduită generală în politica sa externă principiul pe care încerca să-l promoveze și în relațiile sale particulare, spunînd că, pentru a-ți forma un prieten de încredere, acordă-i mai întîi încrederea ta. In virtutea acestui principiu, el a luat hotărîrea — pentru care de altfel a fost mai tîrziu aspru criticat — de a desființa așa-numita „cameră neagră". Personal, Stimson nu a regretat niciodată luarea acestei măsuri. El, în calitate de secretar de stat, s-a comportat întotdeauna ca gentleman față de miniștrii trimiși ca gentlemeni de către țările prietene..."

Din fericire însă, problema criptanalizei a fost preluată de forțele armate care, începînd din 1920, și-au creat și dezvoltat un organ al lor propriu de descifrare, preocupările lor principale fiind îndreptate tot spre Japonia, considerată ca fiind potențialul cel mai periculos pentru S.U.A. în acele vremuri.

Pînă în anul 1941 — anul neuitat al Pearl Harbour-ului — criptanaliștii noștri au reușit să descifreze o serie de mesaje diplomatice și navale japoneze importante, astfel că adeseori am fost în posesia unor date precise privind unele acțiuni japoneze în Pacific, înainte ca acestea să fi avut loc.

Bătălia de la Midway din iunie 1942, care a constituit punctul de cotitură al războiului nostru maritim din Pacific, s-a soldat cu un succes pentru noi tocmai datorită acestor informații. Cunoscînd intenția japonezilor de a concentra cea



mai mare parte a flotei lor imperiale la Midway, precum și valoarea și dispunerea acesteia, flota noastră a putut exploata toate avantajele elementului surpriză.

O problemă specială, care a apărut în anii de după Pearl Harbour, era aceea de a putea menține în secret faptul că descifrăm în mod curent majoritatea comunicărilor navale japoneze.

Această problemă a apărut în special în 1944, pe timpul campaniei electorale, cînd candidatul Thomas E. Dewey, care cunoscuse preocupările armatei în domeniul descifrării mesajelor japoneze, putea să folosească acest fapt împotriva președintelui Roosevelt.

Această posibilitate ar fi creat foarte mari neplăceri pentru întregul stat major al armatei. Pînă la urmă, generalul Marshall s-a adresat personal printr-o scrisoare lui Dewey, arătîndu-i că japonezii nu cunosc realizările noastre în domeniul descifrării mesajelor lor, iar acest fapt a creat și creează o serie de avantaje pentru securitatea noastră națională. Dl. Dewey, într-adevăr, nu a menționat niciodată în public realizările noastre.

Una dintre cele mai spectaculoase lovituri realizate în domeniul informațiilor culese prin decriptare aparține englezilor.

In ianuarie 1917, cînd S.U.A. se aflau deja în fața prăpastiei războiului, organele de informații engleze au reușit să descifreze vestita telegramă „Zimmerman". Această realizare a fost obținută de către camera 40, cum era denumit organul de decriptare al marinei britanice.

Telegrama era trimisă de către secretarul pentru afacerile externe din Berlin, Zimmerman, și adresată ministrului german în Mexico City.

In telegramă era expus planul german de a declanșa la 1 februarie 1917 războiul nelimitat cu submarine. De asemenea, în telegramă se arăta că germanii contau pe posibilitatea ca acest eveniment să ducă la intrarea în război a S.U.A. și propuneau ca Mexicul să intre în război de partea germanilor, în care caz se promitea restituirea, după război, a unor teritorii pierdute ca Texas, New Mexico și Arizona.

Amiralul Hall, legendarul șef al informațiilor navale bri-

tanice, a avut în mîinile sale acest mesaj timp de peste o lună după primirea și descifrarea lui. Problema cea mai mare era cum să se transmită americanilor conținutul descifrat al mesajului pentru a-i convinge asupra autenticității acestei comunicări și totodată cum să se evite prevenirea germanilor asupra faptului că mesajele lor sînt descifrate în Anglia.

Pînă la urmă, situația iminentă de război l-a forțat pe lordul Balfour, secretarul de stat britanic pentru afacerile externe, să comunice conținutul mesajului lui Zimmerman ambasadorului american de la Londra.

Știrea primită la Washington a produs o mare vîlvă, atît la Casa Albă, cît și la Departamentul de Stat și a creat serioase probleme pentru guvern.

Din nou a apărut problema cum să se verifice autenticitatea documentului și să se facă public conținutul acestuia, fără a descoperi sursa engleză și faptul că intrarea Americii în război a fost determinată în ultimă instanță de englezi. Unchiul meu, Robert Lansing, a povestit mai tîrziu multe din amănuntele acestui eveniment.

Situația a fost complicată și de faptul că germanii, pe baza unei convenții bilaterale, foloseau liniile telegrafice americane pentru transmiterea mesajelor către ambasadorul lor la Washington — contele Bernstorf — care transmitea apoi mai departe colegului său, în Mexico City, comunicările adresate acestuia din urmă.

Președintele Wilson garantase germanilor privilegiul folosirii liniilor noastre de comunicații între Europa și America, subînțelegînd că aceste comunicații diplomatice se vor face în scopul menținerii și consolidării păcii, problemă în care Wilson era interesat. Cu atît mai mare a fost deci furia președintelui, aflînd pînă unde au mers germanii în exploatarea bunelor lui intenții. Totuși, acest aranjament curios germano-american s-a dovedit a fi în cele din urmă de folos.

În primul rînd această însemna că Departamentul de Stat era în posesia unei copii a telegramei cifrate, transmisă deja lui Bernstorf, bineînțeles fără a avea cea mai mică bănuială despre conținutul incendiar al comunicării. Copia telegramei cifrate a fost trimisă imediat ambasadorului nostru la Londra, unde un specialist englez, în prezența unui reprezentant al ambasadei noastre, a descifrat din nou telegrama, nemaiexistînd astfel nici o îndoială asupra autenticității conținutului.

Pe de altă parte, faptul că diplomații germani din Washington și Mexico City au văzut și ei înșiși copii ale telegramelor lor, luate în mod deschis și oficial de către Departamentul de Stat, a rezolvat și problema ridicată de amiralul Hall, englezii ieșind astfel de sub orice bănuială.

Pînă la urmă, germanii au rămas cu impresia că mesajul a devenit cunoscut americanilor datorită neglijenței diplomaților lor de la Washington sau Mexico City. Ca dovadă că ei n-au bănuit nimic despre situația reală a fost faptul că au continuat să folosească mai departe același cod, manifestînd o condamnabilă (iar pentru noi o binevenită) lipsă de imaginație.

La 1 martie 1917, Departamentul de Stat a publicat prin Associated Press conținutul telegramei, care a avut efectul unei explozii în rîndul americanilor. În aprilie am declarat război Germaniei.

Dacă am compara sistemele criptografice utilizate astăzi cu cele din timpul primului război mondial, prin care guvernele își transmiteau cele mai importante și mai secrete probleme, acestea din urmă ar avea valoarea unei jucării naive sau cel mult a unui sistem imaginat de un amator neinițiat.

Vulnerabilitatea sistemelor vechi a constat, în primul rînd, în aceea că unele grupe de simboluri reveneau de mai multe ori în text, lucru din care specialiștii puteau să tragă anumite concluzii prețioase privind importanța sau frecvența cuvîntului reprezentat prin simbolul respectiv.

Cînd criptanaliștii amiralului Hall au văzut în telegrama Zimmerman combinația „67892" au știut imediat că aceasta înseamnă „Mexic", căci în sistemul german întotdeauna avea această semnificație. Astăzi un asemenea grup de cifre nu ar putea fi găsit în nici un caz de două ori pentru același cuvînt într-un text.

In prezent, asemenea sisteme criptografice complexe sînt utilizate nu numai de către guverne, ci sînt la dispoziţia chiar şi a agenţilor pentru transmiterea informaţiilor lor. De exemplu, agenţii sovietici folosesc un sistem de cifrare deosebit de complicat.

Ca în orice alte domenii, şi în domeniul criptografiei, cu cît se îmbunătăţesc metodele de lucru, cu atît se dezvoltă şi contramăsurile luate pentru a străpunge secretul inamicului protejat prin mijloacele noi.

## PLANIFICARE ŞI CONDUCERE

Problemele care interesează un serviciu de informaţii sînt atît de numeroase şi variate, încît este absolut necesar să fie stabilită o ordine de importanţă în procesul culegerii informaţiilor. In mod logic, aceasta cade în sarcina conducerii serviciului de informaţii. Acest lucru este normal, deoarece numai şefii superiori ai serviciului pot avea o imagine completă asupra situaţiei din lumea întreagă şi pot cunoaşte în orice moment cerinţele de informaţii ale guvernului.

Fără o îndrumare şi conducere eficace a ofiţerilor şi lucrătorilor de informaţii din diferite părţi ale globului, aceştia foarte uşor şi-ar putea risipi majoritatea timpului şi preocupările lor, dublîndu-şi unul altuia munca şi creînd astfel serioase goluri în informarea noastră. Lucrătorul de informaţii aflat la postul său în străinătate cu greu ar putea evalua propriile sale acţiuni, necunoscînd ansamblul activităţii.

Astfel, el nu are de unde să cunoască dacă informaţia pe care este pe cale s-o culeagă nu a fost deja procurată din alte surse sau dacă, eventual, datorită valorii sale reduse, mai merită eforturile şi cheltuielile ce trebuie să se facă pentru obţinerea ei.

Guvernul nostru determină în linii generale obiectivele informative şi cerinţele de informaţii fără a ţine seamă la ela-

borarea acestora de dificultățile întîmpinate în procesul culegerii. De asemenea, la nivel guvernamental se stabilește și ordinea de prioritate a obiectivelor și cerințelor informative, ținînd cont, în primul rînd, de urgența și importanța acestora. De exemplu, problemele legate de rachetele sovieticilor vor avea prioritate față de problemele privind producția lor de oțel.

Numai după ce ordinea de urgență a sarcinilor a fost stabilită, se trece la examinarea problemei obstacolelor și dificultăților de procurare.

Dacă informația cerută poate fi obținută din surse deschise sau pe linie diplomatică obișnuită, bineînțeles că nu se va recurge la angajarea forțelor limitate ale serviciului de informații în acțiuni operative speciale. Dimpotrivă, dacă se stabilește că problema va trebui rezolvată prin forțele și mijloacele organelor speciale, aceasta în mod implicit înseamnă că, de la început, se contează pe obstacole serioase în atingerea obiectivului propus.

In vederea elaborării directivelor de detaliu pentru misiunea și teritoriile date, conducerea serviciului de informații va avea în vedere, în primul rînd, factorii politici, geografici, precum și prezența pe teritoriul respectiv a unor persoane care eventual ar putea avea acces — direct sau indirect — la informațiile dorite.

De obicei, suprafețele adiacente și limitrofe ale imensului teritoriu comunist servesc ca ferestre de pătrundere în aceste țări. Uneori, prezența unor delegații ale țărilor comuniste în Vest oferă o altă posibilitate de culegere de informații asupra blocului inamic. De asemenea, cetățenii țărilor periferice celor din răsărit de obicei nu întîmpină aceleași dificultăți pe care le-ar avea de înfruntat un american la pătrunderea în țările comuniste. Acești cetățeni se bucură în mod obișnuit de mai multă libertate de mișcare și acțiune și sînt mai puțin suspectați decît un american.

Toți acești factori joacă un rol important în problema „accesului" și sînt luați în considerare în formularea concepției asupra acțiunilor operative.

Să presupunem că guvernul nostru are nevoie de anumite



informații privind unele realizări industriale sau științifice ale Chinei comuniste, unde S.U.A. nu are misiune diplomatică și nici măcar vreo reprezentanță neoficială.

In această situație, sarcina obținerii informațiilor dorite va reveni probabil serviciului secret. Pentru rezolvarea sarcinii date se va alege una din posibilitățile oferite de condițiile specifice, legate și de natura informațiilor cerute. Astfel, s-ar putea ca în acest scop să fie studiate și folosite teritoriile din vecinătatea Chinei comuniste, teritorii care în mod obișnuit primesc refugiați chinezi.

De asemenea, s-ar putea ca în acest scop să fie exploatate posibilitățile oferite de o altă țară, chiar îndepărtată de țintă, dar care menține relații diplomatice sau comerciale cu China și astfel reprezentanții lor pot călători pe teritoriul respectiv.

In nici un caz nu se va începe acțiunea de pe un teritoriu care nu îndeplinește aceste condiții și nu se va recurge nici la trimiterea în această misiune a unui număr mai mare de lucrători de informații, pentru a pune mîna cu orice risc pe informațiile dorite.

Cînd, la cel de-al XX-lea Congres al P.C.U.S. din februarie 1956, Hrușciov și-a ținut cuvîntarea sa secretă în care a denunțat pe Stalin și stalinismul, din comentariile presei comuniste și din alte surse a rezultat în mod clar că undeva trebuie să existe un text al acestei cuvîntări. Textul era prea lung și mult prea detaliat pentru a presupune că a fost o improvizație de moment a lui Hrușciov, cu toate calitățile lui binecunoscute de a improviza pe loc cuvîntări kilometrice.

Intrucît cuvîntarea nu a fost publicată în întregime niciodată în U.R.S.S., iar pentru noi conținutul acesteia era de mare importanță, s-a instituit o largă acțiune de „vînătoare" după acest document secret. Pînă la urmă textul a fost găsit la sute de mile depărtare de Moscova și a fost procurat *). In

*) După afirmația publicistului american Sanche de Grammont, textul cuvîntării a fost procurat de către un agent al C.I.A. din Polonia și publicat de către Departamentul de Stat al S.U.A. la 4 iunie 1956. (Vezi S. Grammont, The Secret War, 158, New York, 1962 — N.T.)

acest caz, pentru conducerea serviciului de informații a devenit necesară mobilizarea mai multor surse pentru a fi sigură de reușită.

Personal am considerat această acțiune ca una dintre loviturile de proporții mai mari realizate de C.I.A. în perioada cît i-am fost director. Intrucît textul a fost publicat în S.U.A. în întregime, desigur că au fost luate și măsurile necesare pentru a nu se divulga și metodele folosite.

De obicei, alegerea mijloacelor și metodelor de procurare a unei informații, din moment ce această sarcină a fost trasată, rămîne la latitudinea lucrătorului de informații care a primit misiunea și depinde în cea mai mare măsură de ingeniozitatea acestuia.

Sursa mea din cadrul Ministerului de Externe german, despre care am mai vorbit, mi-a adus sau mi-a trimis în mod secret, în perioada 1943—1945, un număr de aproximativ două mii de comunicări telegrafice diplomatice și militare dintre cele mai importante și mai secrete. Din anumite considerente tehnice agentul nu putea să-mi furnizeze totalitatea comunicărilor ce îi treceau prin mînă, ci numai o parte din acestea, astfel că alegerea și selecționarea materialului trebuia să rămînă la latitudinea lui.

Pe măsură ce războiul din Europa devenea din ce în ce mai evident, posibilitatea conflictului nostru cu Japonia se apropia și se transforma și ea din ce în ce mai mult în realitate. Astfel, la un moment dat, conducerea noastră mi-a solicitat să dirijez agentul în special spre comunicările posturilor diplomatice germane din Orientul Indepărtat, îndeosebi din Tokio și Șanhai. Cu toate că, personal, eram de aceeași părere cu șefii mei privind necesitatea de a deschide mai larg ferestrele spre Orientul Indepărtat, nu era deloc ușor să pun în practică acest lucru atît de rapid.

Agentul meu se afla în Berlin, iar eu în Elveția. El putea să părăsească Germania numai foarte rar, puteau să treacă chiar cîteva săptămîni fără ca eu să-l văd, iar problema pusă era mult prea urgentă ca să pot aștepta pînă la prima noastră întîlnire. In mod obișnuit niciodată n-am comunicat între noi



peste granița germano-elvețiană, acest lucru fiind prea periculos. Am avut însă dinainte aranjată o posibilitate de rezervă, bazată pe o prietenă fictivă a agentului *) din Elveția. Intrucît o carte poștală putea să pară cenzorului poștal mult mai nevinovată decît un plic închis, mai ales cînd „expeditoarea" nu încearcă de loc să-și ascundă identitatea, „frumoasa prietenă" a agentului i-a expediat acestuia din Elveția o carte poștală reprezentînd chiar fotografia „ei". Pe fotografie îi scria că un prieten al ei din Zürich are un magazin unde se vînd jucării japoneze, însă datorită restricțiilor de război aceste jucării nu mai pot fi importate. Avînd în vedere relațiile bune dintre Germania și Japonia, „domnișoara" întreba dacă nu cumva s-ar putea procura asemenea jucării din Germania pentru ca magazinul să nu dea faliment.

Sursa mea, știind că toate comunicările „fetiței" din Elveția sînt din partea mea, a înțeles despre ce este vorba, așa că prima tranșă de copii ale telegramelor diplomatice pe care mi le-a furnizat conținea aproape în exclusivitate informații privind forțele navale și forțele aeriene militare japoneze, comunicate de către diplomații germani de la Tokio.

Cîteodată, din considerente diplomatice sau datorită altor împrejurări, conducerea unui serviciu de informații poate difuza „instrucțiuni negative", adică ordine și indicații privind tot ceea ce nu trebuie făcut în momentul respectiv. S-ar putea întîmpla ca tocmai în această perioadă cîte un lucrător de informații aflat în străinătate să dea de posibilități splendide, apoi prin corespondența cu conducerea serviciului să-i fie adusă la cunoștință hotărîrea de a opri orice acțiune în continuare în cazul respectiv. Uneori se pot spune lucrătorului de informații considerentele care au stat la baza acestei hotărîri, alteori nu i se spune nimic. In ambele cazuri însă hotărîrea este obligatorie.

Generalul Marshall, în scrisoarea sa către guvernatorul

*) Autorul folosește în mod frecvent pentru exprimarea aceleiași noțiuni două denumiri, „agent" și „sursă", pe care le alternează în text cu aceeași semnificație. (N.T.)

Dewey, despre care am vorbit anterior, insista asupra caracterului delicat al tuturor acţiunilor legate într-un fel sau altul de problema cifrurilor şi codurilor inamice. Astfel, generalul Marshall menţionează, ca exemplu, o acţiune a serviciului de informaţii american, prin care se urmărea obţinerea unui cod german din Portugalia. Datorită faptului însă că acţiunea fiind slab coordonată şi condusă a eşuat, germanii, aflînd intenţiile noastre, au schimbat şi alte coduri pe care noi deja le desfăceam cu regularitate, iar noi am pierdut astfel una din sursele noastre valoroase.

Eu nu ştiam nimic despre acest incident, fiind în acea vreme în Elveţia, însă am primit o comunicare prin care mi se interzicea să întreprind orice acţiune pentru obţinerea de coduri sau cifruri fără aprobarea şi indicaţiile prealabile ale conducerii.

La scurt timp după aceasta, către sfîrşitul anului 1944, unul dintre agenţii germani de încredere mi-a spus că ar avea posibilitatea de a procura informaţii detaliate asupra unor coduri şi cifruri naziste. Această ofertă m-a pus într-o mare încurcătură. Deşi aveam încredere deplină în agent, n-aş fi vrut să-i dau de înţeles că noi aveam deja codurile germane, iar dacă n-aş fi arătat nici un interes faţă de propunerea lui — fiind un om inteligent — ar fi ajuns singur la această concluzie. Agentul ştia bine că nici un lucrător de informaţii din lume n-ar fi refuzat o asemenea ofertă. In această situaţie i-am spus că aş vrea să mă mai gîndesc puţin la modalitatea de a folosi cît mai bine aceste materiale. A doua zi i-am spus că, întrucît toate posibilităţile mele de a comunica cu Washingtonul se reduc la legăturile radio — Elveţia era încercuită din toate părţile de forţele fasciste şi naziste — ar fi foarte greu şi totodată periculos să comunic acest lucru şefilor mei. I-am spus că aş prefera să aşteptăm pînă la eliberarea Franţei (invazia din Normandia fusese deja dezlănţuită) pentru a putea trimite aceste informaţii valoroase la Washington prin curier diplomatic. Agentul a acceptat foarte uşor propunerea mea.

Desigur, nici cea mai bună planificare şi conducere a activităţii informative nu poate prevedea totul. Nici un serviciu



de informaţii şi nici un lucrător de informaţii nu poate să nu ţină cont de posibilitatea unor întîmplări sau întorsături neaşteptate în desfăşurarea acţiunilor. Cîteodată, un om care are ceva în gînd se simte mai în siguranţă să stea de vorbă cu un ofiţer de informaţii din Vest la mii de mile de patria lui, aşa că stă şi aşteaptă să se ivească ocazia corespunzătoare printr-o călătorie în străinătate. De exemplu, un tehnician sau om de ştiinţă sovietic, vizitînd Asia de sud-est, va putea vorbi într-o manieră mult mai degajată decît în ţara sa sau chiar decît cu ocazia unei vizite la New York. Instrucţiunile Kremlinului date oficialităţilor sovietice din Egipt, ajungînd în mîinile noastre, pot lămuri uneori şi alte probleme, cu totul deosebite, cum ar fi, de exemplu, problema Berlinului.

In 1958, un student arab originar din Irak care efectua studii de specializare în Arizona a primit într-o zi o scrisoare din Bagdad, care l-a neliniştit în aşa măsură, încît s-a hotărît să se întoarcă imediat în ţara lui.

Inainte de plecare însă i-a mărturisit unuia dintre prietenii săi americani că motivul plecării sale este legat de anumite evenimente politice importante ce urmează să aibă loc în patria lui. La cîteva săptămîni după plecarea lui, într-adevăr s-a produs în Irak lovitura de stat, fapt care a făcut să roşească cîţiva din lucrătorii noştri de informaţii.

Informaţia privind un eveniment politic ce se pregătea la Bagdad a ajuns de fapt la C.I.A. într-un timp foarte scurt, datorită bunei organizări a activităţii regionale în Arizona. Din nefericire însă, ea s-a împotmolit pentru un timp îndelungat printre hîrtiile unui funcţionar, iar mai tîrziu, cînd ea a fost analizată — înainte de desfăşurarea evenimentului respectiv — concluziile au fost eronate, crezîndu-se că este vorba de cu totul altceva decît a fost în realitate.

Această întîmplare ilustrează în mod convingător cît de important este uneori ca lucrătorii din cadrul serviciilor regionale să trimită din propria lor iniţiativă orice informaţie obţinută. Dacă, de exemplu, în cazul amintit conducerea C.I.A. ar fi primit din mai multe surse informaţii privind faptul că diverse persoane care nu erau în relaţii bune cu guvernul ira-

kian se întorc în ţară, probabil s-ar fi putut da semnalul de alarmă la C.I.A. în timp util.

Cu cîţiva ani în urmă, cînd plenarele C.C. al P.C.U.S. erau convocate şi ţinute în mare secret, acestea puteau fi totuşi prevăzute de noi observînd deplasarea la Moscova a unor diplomaţi din exterior, care erau membri ai C.C. Aici deplasările oficialităţilor sovietice constituiau principalul indiciu că la Moscova se pune ceva la cale. Din această cauză, lucrătorii regionali aveau ca sarcină permanentă urmărirea acestor deplasări.

Conducerea de către organul central a întregii activităţi este un lucru absolut necesar, însă ea nu poate înlocui iniţiativa lucrătorilor de informaţii pe teren, aşa cum a demonstrat acest lucru cazul din Arizona.

## CITEVA ASPECTE DIN TEHNICA SOVIETICA — REZIDENTURI LEGALE ŞI ILEGALE

Intr-unul din capitolele precedente am mai amintit noţiunea de „agent ilegal", un gen de oameni plantaţi peste graniţă. In practica sovietică nu numai agenţii, ci chiar şi ofiţeri din conducerea centrală a serviciului de informaţii pot fi trimişi în străinătate, pentru munca ilegală.

In jurul anului 1920, cînd sovieticii îşi conduceau acţiunile lor operative în străinătate din oficiile diplomatice aflate în ţările respective, acţiuni care sub nici o formă nu puteau fi numite combinaţii operative prea complexe, ei au avut de suportat multe neplăceri din cauza organelor de poliţie locale.

Ca urmare, partidul şi guvernul, care erau interesate, din considerente economice sau politice, să menţină cu unele ţări, ca Anglia şi Franţa, relaţii bune, au hotărît rechemarea din cadrul ambasadelor a personalului serviciului de informaţii. In această perioadă a apărut astfel tendinţa de a trasa o linie de demarcaţie netă între spionaj şi diplomaţie, în avantajul ambelor activităţi. Ca urmare a acestei tendinţe, a apărut ideea de a se crea un aparat de spionaj dublu în toate ţările. In ambasade putea fi menţinut în continuare un anumit număr de lucrători de informaţii, activitatea cărora însă era supusă unor restricţii, exceptînd cazurile neprevăzute sau deosebit de importante şi urgente, precum şi acţiunile „curate", despre care aş vrea să vorbesc ceva mai tîrziu, fiind mai multe de spus la acest capitol.

Acest sistem este denumit în limbajul sovieticilor „rezidentură legală".

In afara ambasadei, sub masca unor preocupări cu totul comune ca, de exemplu, sub firma unei librării de mîna a doua sau a unui atelier fotografic, se dezvoltă un alt organism, cu totul deosebit față de primul, un organism destinat desfășurării acțiunilor clandestine. Acesta constituie „rezidentura ilegală", alcătuită în special din ofițeri de informații, care în decurs de cîțiva ani s-au transformat în persoane în care este aproape imposibil de recunoscut originea rusă și, cu atît mai puțin, apartenența lor la serviciul de informații. Un asemenea „ilegal" are variante dinainte pregătite pentru a „se lăsa la fund" în cazul cînd, datorită trădării vreunui agent sau din alte cauze, siguranța lui este periclitată.

Intr-o rezidentură, în general, nu se va putea găsi nici cel mai mic indiciu care să ducă la compromiterea ambasadei și lucrătorilor acesteia.

Principiul care guvernează în aceste două feluri de rezidenturi, diferite substanțial între ele, este că numai „centrul" are dreptul să cunoască activitatea lor, bineînțeles, așa cum am spus, exceptînd situațiile neprevăzute sau excepționale, cînd lucrătorii operativi din cadrul ambasadei — la indicația centrului — pot lua anumite măsuri privind și rezidenturile ilegale.

Fiecare din aceste rezidenturi își are propriile sale canale de comunicații cu Moscova.

Rezidentura legală folosește mijloacele de comunicații diplomatice pe care le are la dispoziție. Cei din rezidentura ilegală au și ei radiștii lor proprii, precum și aparatura radio necesară, care, în treacăt fie spus, este unul dintre aranjamentele cele mai periculoase și mai dificile.

Un număr de agenți sovietici au căzut în timpul războiului, așa cum vom vedea mai tîrziu, tocmai datorită acestor comunicații radio secrete.

Un om selecționat pentru a desfășura activitate în oricare din domeniile muncii ilegale este trimis în țara gazdă pentru atîția ani cîți sînt necesari pînă la perfecționarea cunoștințelor



sale de limbă și însușirea modului de viață din țara respectivă. El poate obține eventual chiar și cetățenia țării gazdă în această perioadă. Pe durata acestei perioade însă, agentul nu are absolut nici o misiune informativă. El nu va face nimic ce ar putea crea suspiciuni. Cînd a devenit suficient de aclimatizat, centrul ia măsuri pentru aducerea lui în U.R.S.S., unde i se completează pregătirea și i se precizează misiunile. După această repregătire de scurtă durată, agentul este introdus pe teritoriul țării țintă, care poate fi aceeași cu fosta țară gazdă sau o altă țară cu caracteristici asemănătoare.

Lucrul cel mai important în vederea scopului urmărit este că agentul este acum de nerecunoscut ca un om originar din Rusia sau Europa de est, în general. El s-a transformat într-un cetățean din Germania, țările scandinave sau America de Sud. Acest lucru este dovedit prin actele sale, prin limba și obiceiurile pe care le are.

Uneori, pentru a furniza agenților ilegali documente autentice, sovieticii fac uz de actele personale ale unor familii care, dintr-un motiv sau altul, au fost lichidate în întregime.

De exemplu, după eliberarea statelor baltice în primul război mondial, foarte mulți americani de origine lituaniană s-au întors pe meleagurile natale împreună cu soțiile și copiii lor. Cu două decenii mai tîrziu, cînd statele baltice au fost ocupate de sovietici, mulți dintre acești oameni au fost prinși și arestați în cursul acțiunilor de lichidare a rezistențelor anticomuniste. Documentele lor, inclusiv certificatele de naștere ale copiilor lor născuți în America, au căzut astfel în mîinile poliției sovietice. Mai tîrziu, K.G.B.-ul a găsit aceste documente ca fiind deosebit de utile pentru legalizarea agenților lor *).

---

*) Conform legislației americane în vigoare, orice persoană fizică, indiferent de naționalitate, cetățenia părinților sau țara în care își are domiciliul, poate obține cetățenia americană oricînd și fără nici o formalitate, în cazul cînd dovedește prin acte legale că s-a născut pe teritoriul S.U.A.

Această prevedere este valabilă și pentru copiii cetățenilor americani naturalizați sau chiar în cazul cînd părinții nu au fost cetățeni ai S.U.A. Autorul se referă aici tocmai la această posibilitate de legalizare. (N.T.)

Datorită camuflajului aproape perfect și în consecință dificultăților imense în depistarea lor, agenții „ilegali" constituie cel mai grav pericol pentru securitatea țărilor împotriva cărora lucrează.

Există toate dovezile că sovieticii au trecut la plantarea de agenți ilegali într-un ritm ridicat în perioada de după cel de-al doilea război mondial. In general, aceștia sînt utilizați mai mult în funcții de conducere (rezidenți) în cadrul rețelelor existente și mai puțin pentru sarcini de pătrundere, care ar mări pericolul descoperirii lor.

Cu toate eforturile și grija depuse de sovietici în crearea agenților ilegali, un număr apreciabil dintre aceștia a fost depistat și arestat de către serviciile de contrainformații din Vest, in special în ultimii ani. In 1957 în S.U.A. a fost arestat colonelul Rudolf Abel alias Emil R. Goldfus. El a fost judecat și condamnat, însă după executarea a cinci ani de închisoare a fost schimbat, în 1962, cu pilotul avionului U-2 doborît de sovietici, Francisc Gary Powers. La începutul anului 1961 englezii l-au arestat pe Conon Molody alias Gordon Lonsdale, împreună cu alți patru agenți sovietici, cazul fiind cunoscut sub denumirea de „Cazul de spionaj din marina britanică".

Lonsdale a fost condamnat la douăzeci și cinci de ani închisoare și in prezent execută această pedeapsă *).

Identitatea canadiană a lui Lonsdale a fost creată și perfecționată de-a lungul a cîtiva ani, însă sovieticii nu l-au folosit pînă la urmă în Canada, unde ar fi fost expus unor eventuale întîlniri întîmplătoare cu oameni din „orașul său natal", ci în Anglia, unde, ca cetățean de origine canadiană, putea fi acceptat cu destulă ușurință, fără să devină subiectul unei curiozități deosebite privind trecutul său.

Cînd un serviciu de informații recurge la pregătirea cu atîta minuțiozitate a „identității" și „trecutului" unui om, astfel ca acesta să se poată pierde cu ușurință în tumultul unui oraș străin, desigur, procedează astfel în speranța că acest om va rămîne activ și folositor pentru o perioadă de timp îndelungată. In aceste cazuri nu se mai pune problema schimbării periodice, așa cum se întîmplă la majoritatea lucrătorilor de informații care acționează sub acoperire oficială. De asemenea, din motive lesne de înțeles, dacă acești oameni au eventual familii, acestea nu-i vor însoți în misiune. Soțiile și copiii nu pot fi și ei „transformați", așa cum a fost transformat capul familiei. Omul pleacă singur și chiar comunicările lui cu soția și copiii vor fi în mod necesar limitate și realizate prin canale secrete.

*) La începutul anului 1964, Gordon Lonsdale a fost schimbat cu cetățeanul englez Greville Wynne, condamnat în U.R.S.S. pentru activitate de spionaj, în legătură cu cazul „Penkovski". (N.T.)



Legătura colonelului Abel cu familia consta în scrisorile pe care le primea periodic de la soția și fiica sa. Abel era la postul său de nouă ani cînd a fost arestat și nu există nici un indiciu care să ne facă să credem că nu și-ar fi putut continua nestingherit misiunea încă mulți ani, dacă nu ar fi fost trădat de către unul din colaboratorii săi ilegali, care s-a predat voluntar autorităților din S.U.A.

Fără îndoială, sînt situații cînd acoperirea ambasadei sau a unei agenții comerciale oferă o serie de avantaje lucrătorilor „legali", avantaje care constau în unele posibilități de muncă inaccesibile lucrătorilor ilegali. Sub masca unor „afaceri" sau a relațiilor protocolare și sociale, un lucrător de informații din cadrul ambasadei își poate crea anumite legături și cercuri de relații în rîndul oamenilor unde accesul „ilegalilor", în general, nu este posibil.

Dacă, de exemplu, sovieticii doresc să-și găsească într-o țară apuseană un om care să le furnizeze informații dintr-o anumită ramură industrială interesantă, agenția lor comercială va manifesta interes la început în achiziționarea unor produse nestrategice fabricate de această industrie sau de o companie strîns legată de ea. Industriașii sau reprezentanții lor comerciali vor fi atrași de posibilitatea încheierii unei afaceri și, în această idee, vor începe să viziteze oficiul sovietic pentru a discuta și perfecta contractele.

Acest pas o dată făcut, ei vor furniza progresiv și pe ne-

simţite date de fabricaţie, comerciale, financiare, personale etc., la început nelegate de producţia specială.

Toate aceste date se string şi se studiază cu atenţie şi minuţiozitate de către lucrătorii de informaţii din agenţie sau ambasadă.

Dacă unul din candidaţi, datorită unor trăsături personale, atitudinii politice, nevoii de bani sau susceptibilităţii de a fi şantajat, prezintă perspectivă, sovieticii vor trece la cultivarea în continuare a relaţiilor cu acesta.

Deocamdată nimic despre spionaj, nimic ce ar putea contraveni legii.

In mod similar, dacă lucrătorii de informaţii sovietici din cadrul ambasadei, aparţinînd rezidenturii „legale", cu ocazia activităţilor protocolar-diplomatice ca dineuri, cocteiluri, recepţii întîlnesc diferite persoane interesante sau influente, vor trece la închegarea şi dezvoltarea unor relaţii de „prietenie" cu acestea, vizînd eventual, mai tîrziu, chiar recrutarea lor.

Sovieticii folosesc în prezent destul de larg metoda menţionată, cu toate că printr-o serie de tentative recente de acest gen, desfăşurate în special prin lucrătorii lor din cadrul personalului O.N.U., au „dat în bară" foarte crunt. De asemenea, din cîteva cazuri recente rezultă în mod evident concluzia că sovieticii n-au reuşit să creeze într-o serie de ţări rezidenturi ilegale, fiind astfel obligaţi să facă apel la utilizarea personalului „legal" şi la unele acţiuni foarte riscante.

### ATRAGEREA IN CURSA

Sovieticii adesea folosesc în munca lor principiul că, pentru a obliga un om să facă tot ce vrei, trebuie să-l atragi mai întîi într-o cursă, îndemnîndu-l să facă ceva care să-l compromită. Să cunoşti despre un om detalii care l-ar putea compromite pe acesta în faţa soţiei, în faţa superiorilor săi la locul de muncă sau în faţa autorităţilor este aproape egal cu recrutarea lui.

Dacă candidatul nu a săvîrşit nici o faptă compromiţătoare, atunci el (sau ea) va constitui pentru o perioadă de timp centrul atenţiei ofiţerilor din K.G.B. şi, pînă la urmă, va avea şanse să ajungă într-o situaţie compromiţătoare. Există suficiente posibilităţi materiale ca hoteluri, localuri de noapte, case conspirative, precum şi personalul masculin sau feminin specializat pentru acţiuni provocatoare. Tactica atragerii în cursă şi a şantajului este larg întrebuinţată.

Povestea lui Vassal, funcţionarul Amiralităţii britanice, care a desfăşurat activitate de spionaj în favoarea ruşilor timp de şase ani, atît în U.R.S.S. cît şi la Londra este cazul tipic al şantajului. In propria mea practică profesională am întîlnit o serie de cazuri unde scenariul şi regia erau aproape identice cu desfăşurarea filmului Vassal.

In cazul Vassal, lucrătorii operativi ai K.G.B.-ului, după ce

au studiat și analizat din toate unghiurile și sub toate aspectele slăbiciunile acestuia, au pus la punct un plan pentru a-l „lucra", exploatînd faptul, cunoscut de ei, că Vassal era homosexual. Procedeul uzual în situații de acest gen este următorul: victima este invitată la o activitate protocolară cu caracter restrîns, activitate care, la prima vedere, nu poate crea nici o suspiciune. Aici, după administrarea unei cantități suficiente de băuturi, victima este expusă tentațiilor la care se presupune că va rezista cu greu, iar în exercițiul obiceiului său, detaliile sînt înregistrate pe film și bandă de magnetofon. Ulterior, victima este pusă în fața „documentelor" și i se spune că trebuie să „colaboreze" sau, în caz contrar, lucrurile vor fi aduse la cunoștința superiorilor săi. Prin acest procedeu, Vassal s-a lăsat „convins".

Dacă individul-țintă are suficientă tărie să raporteze lucrurile șefilor săi, tentativa de recrutare poate fi contracarată cu un pericol relativ redus pentru persoana în cauză, chiar dacă aceasta își are reședința în țara respectivă.

Uneori, superiorii persoanei șantajate, mai ales dacă lucrurile se petrec pe teritoriul unei țări din Apus, își dau consimțămîntul ca cetățeanul vizat să se lase recrutat, urmărind prin aceasta folosirea lui ca agent dublu. În alte situații, mai ales dacă omul ales nu posedă calitățile necesare pentru a juca acest dublu rol, el poate fi sfătuit să rupă cu „salvatorii" săi, arătîndu-le că s-a salvat singur, mărturisind totul celor în drept.

Faptul că într-o asemenea întorsătură a situației sovieticii rămîn neputincioși a fost demonstrat prin unele detalii ce au ieșit la iveală cu ocazia cercetării cazului Vassal.

Același agent sovietic, angajat la Ambasada engleză din Moscova ca un fel de administrator și care a întins lui Vassal această cursă, invitîndu-l la o „petrecere", a încercat mai tîrziu să recruteze pe un tehnician de întreținere al ambasadei, folosind din nou șantajul. De această dată, mobilul șantajului i-a constituit infracțiunea comisă de candidat prin vînzarea „la negru" a unor obiecte. K.G.B.-ul se aștepta ca și această victimă să prefere colaborarea cu el decît să fie compromisă.



Cetățeanul însă a raportat imediat superiorilor săi tentativa de recrutare a sovieticilor. El a fost de urgență expediat la Londra, iar agentul sovietic care a cauzat aceste neplăceri — concediat din serviciul ambasadei.

Pe vremea aceea nu se cunoștea însă faptul că tot el era răspunzător și de recrutarea lui Vassal.

Dacă homosexualitatea a jucat un rol proeminent în cele mai multe din recentele cazuri, adulterul și promiscuitatea se bucură de un uz și mai larg. Serviciile sovietice au învățat însă de-a lungul anilor că șantajul bazat pe amenințarea cu compromiterea pentru acte sexuale ilicite, deși poate constitui o armă puternică față de oamenii de anumite naționalități, nu este în egală măsură aplicabilă altora, care sînt originari din alte țări.

Aplicabilitatea metodei depinde în mare măsură de obiceiurile și standardele morale din țara de origine a omului studiat.

Cetățenii acelor țări unde se pune un accent mai mare pe fidelitate conjugală și dezaprobarea socială a actelor de infidelitate este mai severă, desigur că se vor bucura de o atenție mărită din partea serviciilor de informații.

Mă voi abține în cadrul acestei lucrări să numesc țările care, după părerea sovieticilor, fac parte dintr-o categorie sau alta, întrucît aș vrea să evit deschiderea unor dezbateri internaționale asupra unui subiect atît de gingaș. Nu mă pot abține totuși să nu reproduc o istorioară care mi-a fost relatată cu cîțiva ani în urmă, cînd lucrătorii de informații ai unor țări prietene sovieticilor erau încă niște micuți naivi în ceea ce privește problema sexuală în unele țări occidentale.

Serviciul secret al țării în cauză a reușit să ia cîteva fotografii deosebit de compromițătoare asupra unui anumit diplomat, sperînd că acestea vor fi foarte folositoare ca „argument", pentru a-l convinge pe acel domn să colaboreze cu el. În consecință, lucrătorii de informații l-au invitat pe diplomatul respectiv la oficiul lor, folosind un pretext oarecare, și i-au arătat fotografiile care erau în posesia lor. Ei au explicat presupusei lor victime că soția lui, ca și superiorii săi,

ar putea fi eventual deosebit de neplăcut impresionați văzînd aceste fotografii. Contrar însă speranțelor și așteptărilor, diplomatul parcă nici n-ar fi auzit „aluzia fină", continuînd să studieze foarte absorbit și cu mult entuziasm fotografiile. In cele din urmă a exclamat: „Sînt niște instantanee formidabile. V-aș fi deosebit de recunoscător dacă mi-ați putea face și mie niște copii. Aș vrea de exemplu două din aceasta... două din aceasta... etc.". Ori că el a fost într-adevăr adeptul unor moravuri discutabile, ori, ceea ce este mai probabil, știa foarte bine cum să se apere față de șantaj.

Un alt gen de șantaj, cu totul deosebit față de cele arătate pînă acum, este acela exercitat de serviciile sovietice asupra refugiaților sau expatriaților care au rude apropiate în statele comuniste. Un refugiat în Apus se poate trezi într-o bună zi primind vizita unui individ necunoscut care îi va face într-un mod cît se poate de clar propunerea: „Colaborează cu noi, sau, în caz contrar, părinții, frații, soția sau copiii d-tale vor avea de suferit".

Dacă refugiatul șantajat va putea avea suficient curaj pentru a apela la ajutorul autorităților, care vor găsi posibilitatea să-l facă pe agent să-și schimbe gîndurile, treburile vor decurge într-un mod cu mult mai puțin tragic decît s-ar aștepta victima.

Dar se poate întîmpla ca refugiatul să primească, în loc de vizită, numai o scrisoare din partea rudelor sale apropiate din țara comunistă. In scrisoare, într-un mod voalat i se aduce la cunoștință că autoritățile poliției locale se interesează de persoana sa și sînt de așteptat unele neplăceri pentru rudele acestuia. Scrisoarea poate fi o simplă contrafacere, autorul ei fiind serviciul de informații respectiv, mai ales în cazul cînd se cunoaște că legăturile prin corespondență între rude nu sînt prea frecvente.

Tot așa de bine însă scrisoarea poate fi perfect autentică ca și consecința reală a unei vizite a poliției locale. In ambele situații, refugiatul va începe să se îngrijoreze și va scrie acasă o scrisoare, interesîndu-se cum stau lucrurile. Rudele din țară vor răspunde, sub îndrumarea poliției, că lucrurile merg din ce în ce mai rău, însă ei ar putea fi ajutați dacă refugiatul ar face unele mici favoruri, unul din acestea fiind prezentarea lui la ambasada țării sale, pentru o mică discuție.

Serviciul de informații are posibilitatea de a selecționa și aprecia cazurile cele mai promițătoare în vederea recrutării, numai din studierea tonelor de scrisori pe care refugiații le scriu și le primesc, fără să riște eventualele încurcături și deconspirarea metodelor folosite în cazurile care nu prezintă perspective.

## SCHIMBAREA METODELOR IN ACȚIUNILE SOVIETICE

Succesele înregistrate de serviciul de informații sovietic, precum și profunzimea pînă la care a reușit uneori să penetreze nu pot fi prin nimic mai bine ilustrate decît prin acțiunile desfășurate în timpul celui de-al doilea război mondial, acțiuni din care unele au devenit ulterior cunoscute.

Fără îndoială, trebuie să presupunem că au mai fost încă multe acțiuni care nu au fost descoperite și astfel ele au rămas necunoscute pentru public. Totuși, chiar și numai cazurile cunoscute sînt suficiente pentru a ilustra posibilitățile de care dispuneau sovieticii în stabilirea și menținerea contactelor clandestine cu unii agenți deosebit de valoroși, plasați în cele mai înalte foruri ale inamicului și în dirijarea acestei agenturi în așa fel încît ea să poată răspunde principalelor cerințe de informații ale lor.

Cheia succeselor în multe din aceste acțiuni consta în tendința procomunistă a oamenilor atrași în rețeaua de informații sovietică, precum și în pozițiile importante pe care le ocupau elementele respective în organismele noastre guvernamentale și de stat.

Klaus Fuchs, spionul atomic, constituie fără îndoială primul exemplu în care sovieticii au exploatat din plin aceste avantaje și posibilități. Fuchs, care a lucrat în cadrul unor instituții de cercetări deosebit de importante din America și An-

glia, a fost un comunist convins. Astăzi, cum vom vedea mai tîrziu, sovieticii nu mai reușesc să găsească asemenea colaboratori numai pe bază ideologică. Astfel, ei sînt forțați de împrejurări să se orienteze din ce în ce mai mult spre alte metode, în special spre folosirea metodei de recrutare pe bază de șantaj sau pe bază materială.

Acțiunile sovietice desfășurate în timpul celui de-al doilea război mondial pot fi împărțite în două categorii: cele organizate și desfășurate împotriva inamicilor și cele îndreptate împotriva „aliaților" lor.

In ambele domenii, spionajul sovietic avea de îndeplinit directiva lui Stalin privind procurarea de documente și pătrunderea în forurile cele mai înalte, unde se luau hotărîri importante.

In țări ca Germania și Japonia, chiar înainte de începerea războiului, scopul principal al spionajului sovietic era de a afla ce fel de pregătiri militare se desfășoară care ar putea afecta apărarea U.R.S.S.

In Japonia, principala rețea sovietică era condusă de către Richard Sorge, ea fiind alcătuită aproape în întregime din înalte oficialități japoneze și ziariști cu relații în cercurile guvernamentale, majoritatea lor avînd simpatii comuniste încă din anii studenției.

Cea mai importantă realizare a rețelei lui Sorge a fost aceea că în vara anului 1941 l-a informat pe Stalin asupra faptului că japonezii nu au intenții militare față de U.R.S.S. și că aceștia își concentrează forțele în regiunile Pacificului și ale Asiei de sud-est: tactica Pearl Harbour-ului.

Această informație a valorat pentru Stalin prețul a multe divizii și el și-a exprimat pentru aceasta recunoștința față de Sorge, însă nu a făcut nimic pentru a-l salva cînd acesta a fost descoperit și arestat. Datorită acestei informații, Stalin și-a putut lăsa flancul său de est relativ slab, știind că nu va avea de luptat pe două fronturi.

Rețeaua lui Sorge a fost descoperită și lichidată la scurt timp după ce a furnizat această informație, dar Sorge își îndeplinise deja cu succes misiunea sa.



împotriva Germaniei naziste, și în special în organismele centrale ale acesteia, ca forțele armate, aviație și serviciul diplomatic din Berlin, sovieticii au organizat o rețea, cunoscută ulterior sub denumirea de „grupul Schulze-Boysen-Harnack". Ca organizare și misiuni, această rețea a fost comparabilă cu cea a lui Sorge.

Acest grup însă nu avea o pregătire profesională ca cea a rețelei Sorge și astfel era de așteptat ca membrii lui să cadă, mai devreme sau mai tîrziu, datorită neglijențelor lor condamnabile. Rețeaua, foarte vastă, de altfel, era constituită din 30—40 de agenți cu orientare antinazistă sau procomunistă, răspîndiți prin ministerele, forțele armate și aristocrația germană.

Schulze-Boysen era ofițer de informații în cadrul Ministerului Aerului din Berlin. Harnack, a cărui soție (Mildred Fish) era americană, a lucrat ca funcționar superior în Ministerul Economiei. Contactele foarte răspîndite ale acestor doi oameni au fost foarte folositoare sovieticilor. Dintre sutele de rapoarte furnizate de această rețea în perioada 1939—1942, cele mai importante erau cele conținînd informații detaliate asupra dispunerii forțelor armate germane, producției de avioane, mișcărilor de trupe și hotărîrilor Inaltului comandament german, cum a fost de exemplu hotărîrea de a încercui Leningradul și a-l izola de restul țării sovietice, în loc de a încerca o ofensivă directă împotriva acestuia.

Gestapoul, care pînă la urmă a descoperit această rețea, împreună cu alte rețele din Europa occidentală, i-a dat denumirea de „Capela Roșie" sau „Orchestra Roșie".

După căderea rețelei, pe la sfîrșitul anului 1942, sovieticii au reușit să-și creeze o formidabilă sursă în Elveția, prin persoana agentului Rudolf Rössler (pseudonimul „Lucy"). Prin mijloace care nu au devenit cunoscute nici pînă astăzi, acest Rössler era în posibilitatea de a obține informații din Inaltul comandament german, pe o bază continuă și adeseori într-un timp foarte scurt. Astfel, el lua cunoștință zilnic de o serie de hotărîri luate în cadrul comandamentului cu privire la situația de pe frontul de răsărit, în mai puțin de 24 ore. Rössler, fiind

catolic convins cu înclinații procomuniste, constituia într-adevăr un tip foarte ciudat.

Alexander Foot, operatorul uneia dintre bazele secrete radio ale sovieticilor, care transmitea de obicei informațiile culese de „Lucy", spunea despre acesta :

„Lucy... avea în mîinile sale trei fire, care conduceau la trei comandamente principale din Germania. De asemenea, el a avut posibilitatea pe care a și exploatat-o de altfel... de a culege informații și prin alte oficii germane. Oricine, care a urmărit vreodată desfășurarea unei bătălii, privită din unghiul unui stat major, își poate da seama ce înseamnă să-ți poți pune pe hartă cu exactitate dispozitivul inamic și să-ți concepi dispozitivul propriu în concordanță cu situația inamicului... Lucy adeseori a creat Moscovei această posibilitate, iar efectul pentru strategia Armatei Roșii în defavoarea Wermachtului a fost incalculabil..."

Acțiunile rețelelor Sorge, Capela Roșie și Lucy constituie cele trei exemple mai bine cunoscute privind penetrarea spionajului sovietic în organele de conducere ale inamicului, în timpul celui de-al doilea război mondial.

De altfel, putem spune că informațiile obținute de sovietici în această perioadă prin munca serviciilor lor de informații, folosind canalele ilegale, au fost atît de folositoare în război, încît nici astăzi nu și-ar putea dori nici o țară mai mult.

In țările aliate, scopurile urmărite de sovietici erau multiple. Stalin nu credea nici în Roosevelt, nici în Churchill și încă de la începutul partidei a prevăzut ciocnirea de interese care se va produce după război. De aceea, scopul principal al serviciului de informații sovietic în această perioadă a fost de a pătrunde în special în acele organe guvernamentale americane și engleze care se ocupau cu „problemele păcii". O altă țintă o constituiau cercetările științifice și, în mod particular, cele nucleare.

Sovieticii știau că se depun eforturi uriașe în domeniul cercetărilor nucleare și au vrut să beneficieze și ei de rezultatele acestor cercetări.



Această tendință este ilustrată prin numele unor agenți ca Fuchs, Allan Nun Hay, soții Rosenberg, Greenglass, Gold și al altora, descoperiți în perioada postbelică.

In domeniul informațiilor politice, agenții descoperiți se pare că au rămas mai puțin întipăriți în memoria publicului, exceptînd poate cazurile Hiss și Burgess-Maclean. Este însă incontestabil faptul că, în dorința lor de a afla planurile guvernului S.U.A. privind situația de după război în Germania, Europa Centrală și Japonia, sovieticii au menținut în S.U.A. în timpul războiului o agentură formată din peste 40 de agenți la cel mai înalt nivel și în organismele guvernamentale cele mai importante.

In sfîrșit, acest număr a fost cunoscut de noi, nu știm însă cîți agenți au mai rămas nedescoperiți. Aproape toți agenții descoperiți, ca de exemplu cei din spionajul atomic, au fost oameni cu înclinații procomuniste în această perioadă. Mulți dintre ei însă și-au schimbat de atunci concepțiile.

Cazul Burgess-Maclean a devenit cunoscut opiniei publice în anul 1951 prin fuga celor doi funcționari britanici în U.R.S.S. Această evadare a ilustrat cît se poate de clar căderea lor ca agenți. Aceasta însă nu a fost o cădere obișnuită. Cei doi au fugit, întrucît ei au fost preveniți din timp de către „al treilea" — Harold Philby — asupra faptului că securitatea britanică este pe urmele lor.

Acești trei oameni, toți în poziții și posturi de încredere în Ministerul de Externe britanic, au lucrat ani de zile pentru serviciul de informații sovietic. Toți trei erau simpatizanți comuniști încă din anii studenției de la Cambridge, din 1930. Valoarea lor pentru sovietici a crescut ulterior și mai mult, întrucît fiecare din ei a lucrat un timp și în Ambasada britanică din Washington. Activitatea de spionaj a lui Philby a ieșit la iveală abia în 1963, cînd acesta i-a urmat pe ceilalți doi în Răsărit.

In perioada postbelică, judecînd după cazurile descoperite în ultimii zece ani, sovieticii au început să nu mai folosească în S.U.A. și Anglia agenți de soiul Fuchs-Rosenberg, Burgess-Maclean. Și aceasta pentru anumite conside-

rente faptice bine cunoscute. Aspectul unor atitudini îngăduitoare în S.U.A. și Marea Britanie față de cazurile de spionaj sovietic descoperite, numai în scopul menținerii unor relații diplomatice bune, așa cum se proceda în anii dinaintea războiului și chiar în timpul războiului, a devenit de neconceput după 1947.

In schimb, au început să fie luate și la noi, ca și în alte state occidentale, o serie de măsuri pentru securitatea organelor noastre guvernamentale, obiectivelor economice, militare și științifice, împotriva penetrării în acestea a unor agenți recrutați sau agenți potențiali sovietici *).

Ca atare, sovieticii se orientează în prezent spre unele categorii de oameni, care au alte motive de a colabora cu ei. Trăsătura poate cea mai caracteristică în perioada imediat următoare războiului, trăsătură care ilustrează adaptabilitatea rapidă a serviciului de informații sovietic la condițiile noi, a constat în recrutarea masivă de către sovietici a foștilor S.S.-iști și criminali de război, atît din Germania de vest cît și din cea de est. Sovieticii au avut în vedere doi factori puternici pe care îi puteau exploata față de asemenea oameni.

In primul rînd, aceștia făceau parte (pe baza înțelegerii tuturor forțelor aliate) din categoria acelora care „se arestează pe loc". In timpul guvernării militare în Germania, noi am arestat și condamnat foarte mulți dintre aceștia. Sovieticii i-au și executat pe unii din ei. Dar ce argument poate fi mai convingător pentru recrutarea unui om decît oprirea executării unei sentințe capitale sau anularea unei condamnări la o detențiune îndelungată, dacă cel în cauză acceptă să desfășoare o activitate de spionaj în schimbul favorului acordat?

*) Autorul folosește adeseori noțiunea de „agenți potențiali" pentru
acea categorie de persoane care, deși nu desfășoară vreo activitate infor-
mativă, datorită unor condiții și posibilități, ar putea fi recrutate în viitor
ca agenți. De exemplu, cetățeni originari din țările socialiste, oameni care
au rude sau mențin legături cu persoane din aceste țări, oameni care din
diverse motive au devenit „dubioși" din punct de vedere contrainfor-
mativ etc. (N.T.)



Aceasta era linia generală aplicată de sovietici în Germania de est. In Germania de vest, datorită procesului de denazificare, pentru foștii membrii S.S., Gestapo sau alte organizații fasciste era foarte dificilă ocuparea unor posturi cît de cît importante. Astfel, aceștia au început să manifeste o atitudine cel puțin negativă, dacă nu ostilă, față de autoritățile de ocupație americane și britanice. In aceste condiții, ei au răspuns de cele mai multe ori pozitiv propunerii sovietice de a trăda. De altfel, aceștia nici nu voiau să recunoască că recrutarea lor ar fi constituit vreo trădare, gîndindu-se că au fost recrutați împotriva unei puteri de ocupație străine, față de care nu simțeau nici o obligație directă de loialitate.

Un asemenea caz a fost cel al lui Heinz Felfe, un ofițer superior din serviciul de informații vest-german, descoperit de către colegii și superiorii săi în noiembrie 1961, după ce acesta dezvăluise sovieticilor tot ce știa despre munca lor și experiența lui cîștigată în cei zece ani petrecuți în cadrul acestui serviciu. In 1945, Felfe era un tînăr și neînsemnat ofițer al serviciului de securitate și informații militare naziste. După război, el a fugit dintr-un sector al Germaniei care a fost ocupat de trupele sovietice, însă a căzut prizonier și a fost internat de către aliați într-un lagăr din Olanda, iar după un timp eliberat și trimis în Germania de vest.

Felfe a trecut prin procesul de denazificare, însă a întîlnit mari dificultăți în găsirea unui serviciu pe placul său. Pînă la urmă, înarmat cu o serie de recomandări din partea unor oameni de bună credință, a apelat la poliția locală pentru un serviciu, singurul gen de muncă la care se pricepea. In atmosfera confuză care domnea în cadrul serviciilor civile germane instituite de aliați, Felfe a reușit să obțină un post minor în secția de contrainformații a unui organ local de poliție. Ulterior a ieșit la iveală faptul că el a primit acest post datorită unor funcționari germani, care erau ei înșiși sub presiunea sovietică.

In această perioadă, Felfe devine agent sovietic, fiind recrutat cu ocazia unei călătorii efectuate în mod clandestin în orașul său natal, în Germania de est. Omul care i-a adus pe

sovietici pe urmele lui Felfe era şi el un fost S.S.-ist, care acceptase tîrgul cu sovieticii ceva mai înainte. Felfe, la rîndul său, a recomandat şi el alţi oameni de teapa lui. Toate aceste recrutări se realizau foarte ieftin pentru sovietici: uitarea păcatelor trecutului, puţini bani şi o cît de slabă protecţie pentru viitor. Pentru toţi aceşti oameni însă situaţia era cît se poate de dificilă şi fără ieşire. Deasupra capetelor le atîrna în permanenţă sabia lui Damocles şi ei ştiau că această sabie va cădea asupra lor, dacă vor încerca să trădeze pe stăpînii sovietici.

Ruşii au adunat pe toţi vechii S.S.-işti pe care îi puteau găsi. Majoritatea lor erau nişte indivizi ambiţioşi şi lipsiţi de scrupule. În acest sens, trecutul lor constituia o garanţie suficientă.

Cazul Felfe a fost una dintre recrutările sovietice care aveau la bază trecutul nazist. K.G.B.-ul a folosit în acelaşi mod şi reversul monedei respective: dacă un om care a avut chiar în trecutul său mai îndepărtat anumite legături sau simpatii comuniste, iar astăzi a ajuns în Vest într-o poziţie unde viitorul lui depinde de ascunderea acestui amănunt din biografia sa, sovieticii, luînd cunoştinţă despre această situaţie, nu au pregetat să o folosească în scop de şantaj.

Aşa s-au petrecut lucrurile, de exemplu, în binecunoscutul caz Frenzel, un membru proeminent al Parlamentului vest-german, în care a fost ales pentru prima dată ca deputat în 1953. Timp de cîţiva ani el şi-a desfăşurat activitatea într-un comitet al Parlamentului, care se ocupa cu problemele de apărare a R. F. a Germaniei şi în această poziţie avea acces la informaţii referitoare la construcţiile şi echipamentul forţelor armate din R. F. a Germaniei, precum şi la unele planuri N.A.T.O. legate de această ţară.

Frenzel era originar din regiunea sudeţilor din Cehoslovacia. Aici, cu ani în urmă, fusese membru al partidului comunist. De fapt, Frenzel a fost exclus din partid sub acuzaţia de a fi delapidat anumite sume din fondurile partidului. Toate aceste detalii erau bine cunoscute pentru serviciul de informaţii cehoslovac.



Frenzel, ca mulţi alţi compatrioţi de ai săi din regiunea sudeţilor, s-a refugiat după război în Germania de vest. Aici a intrat în activitatea politică, în care a obţinut succese însemnate şi a simţit că a reuşit să şteargă definitiv şi sigur urmele din trecutul său. Cînd, în 1955, serviciul de informaţii cehoslovac l-a contactat şi l-a ameninţat că îi va distruge cariera, dînd în vileag activitatea sa comunistă din trecut, Frenzel a acceptat colaborarea cu el.

El era candidat ideal pentru recrutare, fiind un om cu o poziţie înaltă în viaţa politică a ţării, cu un trecut comunist necunoscut şi nebănuit de către prietenii săi. Demascarea acestui trecut ar fi însemnat pentru Frenzel ruinarea sigură a carierei sale. Aici, ca şi în cazul Felfe, comuniştii i-au putut oferi ajutor financiar şi protecţie. Timp de cinci ani, pînă la arestarea lui în octombrie 1960, Frenzel a lucrat pentru serviciul cehoslovac, şi prin acesta pentru sovietici, iar şefii lui pe linie de spionaj au avut grijă ca el să producă „bunurile" care, prin valoarea lor, să compenseze protecţia şi favorurile acordate.

Asemenea cazului Felfe, în Germania de vest au mai fost cîteva situaţii cînd sovieticii au trecut la recrutare pe baza cunoaşterii unor amănunte din trecutul candidaţilor care înainte de a ajunge în R. F. a Germaniei au trăit în Est. Un astfel de caz a fost şi cel al Rozaliei Kunz, secretara amiralului Wagner, şeful adjunct al marinei germane, care şi ea a fost recrutată de sovietici.

Dar aceste tipuri de oameni constituie doar una din categoriile de candidaţi pe care sovieticii le au în atenţie. Între acei oameni care au încă un cămin şi o patrie, sovieticii vor căuta pe cei nemulţumiţi, pe cei care au dificultăţi materiale, oameni cu ambiţii neîmplinite, nefericiţi în viaţa de familie, neurastenici, homosexuali şi alcoolici. Asemenea oameni au nevoie uneori numai de un mic semn, o uşoară tentaţie sau un stimulent pentru a cădea în practica trădării. Uneori şantajul este un element necesar, alteori nu.

Sovieticii sînt, desigur, pe deplin conștienți de faptul că persoanele cu slăbiciuni morale și psihologice nu vor fi niciodată agenții cei mai buni, de aceea ei le vor utiliza pe acestea numai acolo unde nu există altceva mai bun.

Comuniștii preferă oamenii recrutați pe bază ideologică și caută în primul rînd asemenea oameni.

## CONTRAINFORMAȚIILE

In lumea de azi, conștientă de necesitatea activității informative, fiecare țară depune eforturi susținute pentru a îngreuia, cît mai mult posibil, obținerea de către țara sau țările adverse a informațiilor dorite, luînd în acest scop o serie de măsuri de securitate menite să protejeze informațiile secrete, obiectivele importante, precum și personalul acestora față de penetrarea inamicului.

Desigur, o țară care dorește să se apere în mod eficace împotriva neîncetatelor atacuri ale serviciilor de informații străine nu se va putea mulțumi numai cu supravegherea cetățenilor străini care traversează frontierele țării, paza obiectivelor importante și verificarea periodică a loialității funcționarilor din pozițiile cheie ale aparatului de stat. Ea va trebui să determine ce anume informații și obiective interesează serviciul inamic, care sînt metodele de muncă ale serviciului sau serviciilor respective, ce fel de oameni folosesc în munca lor ca agenți și cine sînt aceștia.

Acțiunile avînd aceste scopuri distincte aparțin domeniului contraspionajului, iar informațiile ce derivă din activitatea respectivă poartă denumirea de contrainformații.

Contraspionajul are în mod inerent un caracter protectiv și defensiv. Principalul lui scop este să zădărnicească spio-

najul împotriva țării noastre, dar poate fi în același timp extrem de folositor și în descoperirea penetrărilor ostile și a comploturilor subversive organizate împotriva altor țări.

Dată fiind natura scopurilor țărilor comuniste, contraspionajul constituie pentru noi o preocupare directă în vederea descoperirii acțiunilor secrete ale acestora. Cu toate că informațiile privind asemenea aspecte diferă esențial de așa-numitele „informații pozitive", folosite în mod nemijlocit de guvernul nostru în formularea politicii sale, contrainformațiile atrag adeseori atenția asupra scopurilor urmărite de adversar, determinînd domeniile unde este necesar a fi luate anumite măsuri concrete din partea noastră.

Atribuțiile pe linie de contrainformații sînt încredințate diferitelor agenții americane, fiecare din ele avînd responsabilități în anumite domenii speciale, bine delimitate. Astfel, domeniul F.B.I.-ului este teritoriul S.U.A., unde, printre alte atribuțiuni, asigură luarea unor contramăsuri și organizează paza împotriva agenților străini care operează pe teritoriul nostru. Pe linie de contrainformații, C.I.A. este organul care răspunde, în primul rînd, de acțiunile duse în afara granițelor S.U.A., constituind o linie înaintată de apărare împotriva spionajului străin. C.I.A. urmărește descoperirea acțiunilor serviciilor de informații ostile, înainte ca agenții acestora să atingă obiectivele lor pe teritoriul nostru.

De asemenea, fiecare din cele trei categorii ale forțelor armate (armata de uscat, flota, aviația) dispune de cîte un organ de contrainformații propriu, al cărui scop principal este protejarea secretelor militare din forțele armate față de penetrarea inamicului.

Eficacitatea acestei divizări a activității contrainformative depinde de modul de coordonare a agențiilor separate și de transmiterea rapidă de la un organ la altul a informațiilor obținute.

O asemenea coordonare a eforturilor a avut ca rezultat arestarea maestrului spionajului sovietic, colonelul Rudolf Abel.

În mai 1957, Reno Hayhanen, un asociat și colaborator apropiat al colonelului Abel în S.U.A. era în drum spre



U.R.S.S. pentru a-și prezenta la Moscova raportul de activitate.

În timp ce trecea prin Europa occidentală, Hayhanen s-a hotărît să rupă cu activitatea de spionaj și a contactat un reprezentant al C.I.A., legitimîndu-se cu un pașaport american, obținut pe baza unui certificat de naștere fals. Povestea fantastică de spionaj relatată de Hayhanen cuprindea detalii privind obținerea fondurilor secrete, modul de comunicare între agenții din rețeaua pe care o conducea, precum și unele amănunte referitoare la colonelul Abel. Toate aceste informații au fost imediat transmise la Washington și comunicate F.B.I.-ului pentru verificare.

Povestea relatată de Hayhanen s-a dovedit a fi reală în cele mai mici detalii. El s-a întors apoi în S.U.A. și a devenit martorul principal al acuzării în procesul lui Abel.

Îndată ce Hayhanen a atins țărmurile noastre, problema lui a fost transferată în întregime F.B.I.-ului, în timp ce C.I.A. a continuat să pescuiască agenții din rețea, aflați în străinătate.

Scopurile clasice ale contraspionajului constau în localizarea, identificarea și neutralizarea inamicului.

„Neutralizarea" poate îmbrăca formele cele mai variate. Pe teritoriul S.U.A., un spion poate fi arestat și condamnat pe baze legale; la fel poate fi urmărit prin lege și un funcționar sau ofițer de informații străin prins în flagrant delict, în cazul cînd nu dispune de imunitate diplomatică.

Dacă acesta este protejat de imunitate diplomatică, de obicei este expulzat. Există însă și alte căi pentru neutralizarea unui agent inamic. Una dintre acestea (și încă dintre cele mai eficace) este demascarea sau expunerea lui la pericolul demascării. Un spion nu mai poate prezenta prea multă utilitate serviciului de informații respectiv din moment ce numele, fotografia și istoria activității lui sînt publicate în ziare.

Cu toate că scopul contraspionajului este defensiv, metodele sale, în esență, sînt ofensive.

Rolul ideal al acestei activități este de a descoperi planurile serviciilor de informații străine înainte ca punerea în apli-

care a acestor planuri să înceapă a produce pagube materiale sau morale. In vederea realizării acestui deziderat, organele de contrainformaţii încearcă să pătrundă în cercurile serviciilor de informaţii ostile, la cel mai înalt nivel posibil, unde sînt elaborate planurile, se selecţionează şi se pregătesc agenţi, iar dacă treaba poate fi făcută, chiar să introducă în aceste cercuri propriii lor agenţi de contrainformaţii.

Unul dintre cele mai faimoase exemple de pătrundere cu succes a serviciului de contrainformaţii în organul advers, şi încă la un înalt nivel, a fost cazul colonelului Alfred Redl, fost şeful contraspionajului din cadrul serviciului secret militar al imperiului austro-ungar, iar mai tîrziu reprezentantul acestui serviciu la Praga.

Din datele de care dispunem rezultă că din 1902 pînă în 1913, cînd a fost descoperit, Redl a fost un agent al ruşilor, recrutat încă de la începutul carierei sale în munca de informaţii, datorită a două slăbiciuni — homosexualitatea şi vanitatea lui excesivă.

De asemenea, acesta a mai valorificat unele informaţii, vînzîndu-le concomitent italienilor şi francezilor. Dar aceasta n-a fost totul. Ca ofiţer superior, deţinînd o funcţie înaltă în cadrul serviciului de informaţii militar, Redl era în acelaşi timp şi membru al Statului Major General al armatei austro-ungare, în care calitate a avut acces la planurile de război ale statului major, pe care, de asemenea, le-a trimis ruşilor.

In ciuda faptului că Redl a fost descoperit cu puţin înainte de izbucnirea războiului, sinuciderea lui la „invitaţia" superiorilor săi a exclus posibilitatea de a fi interogat şi de a se determina întinderea daunelor produse. Austriecii erau mult mai interesaţi în muşamalizarea cazului şi au făcut totul pentru a preveni izbucnirea unui scandal.

Nici chiar împăratului nu i s-a adus la cunoştinţă cazul lui Redl, decît mult mai tîrziu.

Ironia destinului: Redl a fost prins datorită unei măsuri contrainformative — cenzura poştală — pe care el însuşi a dezvoltat-o pînă la un grad de eficacitate apreciabil, în timpul cînd era şeful serviciului de contraspionaj.



Două plicuri, conţinînd doar sume mari în bancnote au fost descoperite la oficiul general de distribuire a poştei din Viena. Intrucît scrisorile erau expediate dintr-o mică localitate mărginaşă din Prusia Orientală şi trimise pe o adresă bătătoare la ochi ele au trezit suspiciunea organelor de contrainformaţii. Timp de aproape trei luni de zile poliţia austriacă a aşteptat cu răbdare ca cineva să se prezinte pentru a ridica scrisorile. In cele din urmă şi-a făcut apariţia Redl, iar restul... aparţine istoriei. Cu toate acestea, cazul Redl uimeşte şi astăzi pe specialiştii în materie de contrainformaţii prin neglijenţa inexplicabilă de care au dat dovadă ruşii în transmiterea banilor către agentul lor, mai ales într-o acţiune atît de importantă pentru ei, ţinînd cont şi de faptul că cenzura poştală constituia una dintre măsurile contrainformative favorite ale Ohranei însăşi.

Desigur, nu este absolut necesară recrutarea şefului serviciului, ca în cazul Redl. Secretarul lui, dacă acesta a avut unul, putea să facă treaba la fel de bine. De fapt, în condiţiile unor organe de informaţii voluminoase, caracteristice zilelor noastre, devine aproape imposibilă cunoaşterea de către şef a tuturor detaliilor operative pe care ar dori să le cunoască. Şi nu numai atît, centralele serviciilor de informaţii de azi sînt atît de impenetrabile, pe cît le poate concepe o minte omenească ageră, destinată să realizeze această impenetrabilitate. In consecinţă, serviciile de contrainformaţii sînt nevoite să-şi îndrepte atenţia spre organele operative executive mai acceptabile şi mai vulnerabile. Aceste obiective vor putea fi adesea oficiile sau agenţiile pe care serviciile de informaţii le menţin în străinătate. Cum este bine cunoscut, asemenea organe operative se găsesc în mod frecvent în ambasade, consulate şi agenţii comerciale, care pot oferi lucrătorilor de informaţii nu numai protecţia imunităţii diplomatice, ci şi un oarecare grad de „acoperire".

Cum poate pătrunde un agent de contrainformaţii în obiectivul ce şi-a propus? Prin ce mijloace poate găsi acesta accesul la personalul unui serviciu de informaţii străin? Una dintre căile posibile pentru realizarea acestui scop este de a se

prezenta la oamenii presupuși sau cunoscuți ai organului respectiv și a le oferi informații, fiind bineînțeles înarmat cu date secrete false, dar bine ticluite.

Intrucît în istoria recentă multe dintre cele mai importante informații au fost obținute tocmai de la oameni care ei înșiși au avut de-a face cu activitatea informativă și apoi și-au întors fața către inamic, nici un lucrător de informații nu va putea refuza cu ușurință și categoric o ofertă avantajoasă.

Fără îndoială, atît în țările comuniste, cît și în cele mai multe oficii diplomatice ale lor, datorită suspiciunii și neîncrederii generale cu care sînt tratați străinii, mai ales cînd apar în postura unor vizitatori neinvitați, indiferent de oferta pe care o fac, aceștia au mari șanse să întîlnească un refuz. Pînă la urmă însă, în funcție de abilitatea agentului de a pune piciorul în ușa oficiului pentru a nu i se închide în nas și în funcție de valoarea aparentă a informațiilor oferite, succesul poate fi asigurat. Pentru fiecare serviciu de informații, ori de cîte ori i se prezintă o asemenea ofertă de către un vizitator nepoftit, se pune problema de a putea deosebi un voluntar de bună credință de un agent provocator trimis de partea adversă. Și aceasta nu este o problemă tocmai ușoară.

In cazul cînd serviciul de contrainformații reușește să-și planteze agentul său în rețeaua adversarului, are tot dreptul să aștepte din partea acestuia informații din ce în ce mai valoroase.

Sovieticii au folosit pe larg această metodă împotriva serviciilor de informații ale aliaților din R. F. a Germaniei și Austria între anii 1950—1960. In această perioadă, numărul refugiaților din Est era atît de mare, încît a devenit necesară folosirea chiar a unor refugiați selecționați pentru cercetarea și interogarea celorlalți. Sovieticii au hotărît să exploateze avantajele create prin această situație și au reușit să-și infiltreze agenții lor prin canalul refugiaților, uneori chiar în serviciile noastre de informații. Acești agenți posedau și ne furnizau (fiind pregătiți în acest sens) informații cu privire la condițiile din țările comuniste, lucru ce nu putea să nu atragă atenția și interesul serviciilor noastre de informații, care erau,



bineînțeles, tentate să folosească acești oameni. Sarcina acestor agenți era să stabilească metodele noastre de muncă în exploatarea refugiaților, să cunoască personalul serviciilor noastre și să identifice refugiații care ar putea fi eventual recrutați ulterior ca agenți pentru serviciul sovietic.

Aceeași tactică de infiltrare poate fi utilizată și într-un alt scop, cu totul diferit, și anume pentru provocare, acțiune care are o veche și dezonorată tradiție.

Expresia „agent provocator" este de origine franceză și a constituit un mijloc larg folosit în Franța în perioadele de tulburări politice, dar cei care au făcut mai tîrziu din acest mijloc o adevărată artă au fost rușii. Folosirea agenților provocatori a constituit tehnica principală a Ohranei țariste pentru lichidarea grupurilor și organizațiilor revoluționare. Un astfel de agent provocator pătruns într-o organizație subversivă nu se limita numai la informarea poliției asupra identității și activității membrilor organizației, ci îi incita pe aceștia la anumite acțiuni care puteau constitui pretexte pentru arestarea tuturor membrilor sau principalilor conducători. In asemenea situații, agentul informa exact poliția asupra timpului și locului unde urma să aibă loc acțiunea, astfel că poliției nu-i mai rămînea decît să procedeze la efectuarea arestărilor.

Acțiunile de acest gen deseori deveneau deosebit de subtile, complicate și mai întotdeauna aveau un sfîrșit tragic. Cei mai infami dintre agenții provocatori ai Ohranei țariste corespundeau întrutotul caracterelor descrise de Dostoievski.

In scopul de a incita un grup revoluționar la întreprinderea de acțiuni care să-l poată duce cu siguranță în dubele poliției, provocatorul însuși avea de jucat rolul unui revoluționar convins sau chiar rolul unui conducător sau terorist înrăit. Cînd poliția dorea să pună mîna pe un număr mai mare de persoane pe baza unor acuzații serioase, era necesar ca grupul revoluționar să săvîrșească ceva mai grav decît simpla participare la adunări clandestine. In jurul anului 1900, situația tulbure din Rusia țaristă oferă numeroase exemple în acest sens.

Cel mai notoriu dintre toți provocatorii țariști, agentul

Azeff, a fost acela care a conceput ideea asasinării unchiului ţarului — marele duce Serghei — şi a ministrului de interne Plehve.

Săvîrşirea acestor asasinate a creat apoi pentru Ohrană posibilitatea dezlănţuirii unor măsuri represive extreme împotriva teroriştilor.

Astăzi, cînd citiţi în ziare ştiri privind expulzarea dintr-una din ţările comuniste a unui diplomat american, aceasta poate fi adeseori rezultatul unei acuzaţii absolut arbitrare, uneori ca o măsură de răspuns la expulzarea din S.U.A. a unui lucrător de informaţii sovietic prins asupra faptului, şi nu rareori rezultatul unei provocări.

Lucrurile se petrec aproximativ în felul următor :

Intr-o zi, un străin aflat într-o ţară comunistă, de preferinţă diplomat, este căutat acasă la telefon, întîlnit la un restaurant, pe stradă, sau chiar la oficiul său, de către unul din membrii unei organizaţii „subversive" sau o persoană oarecare „nemulţumită" de regimul comunist, care îi oferă informaţii importante diplomatului apusean.

„Obiectivul" poate accepta oferta şi continuă să-l întîlnească pe informator. In acest caz, mai devreme sau mai tîrziu, la una din aceste întîlniri îşi face apariţia poliţia locală şi îl „arestează" pe informator pentru delictul de spionaj în favoarea unei puteri străine. „Obiectivul" astfel păcălit îşi va putea găsi a doua zi numele în ziare împreună cu „mărturisirile complete" ale spionului arestat, iar în cazul cînd este o persoană oficială, ambasada de care aparţine va primi un „protest" energic din partea ministerului de externe al ţării-gazdă, de cele mai multe ori cu somaţia ca diplomatul respectiv să părăsească ţara în decurs de 24 ore. Informatorul a fost, fără îndoială, un agent provocator dirijat de poliţie.

Cu toate că aceste incidente sînt, în general, ticluite, din păcate o mare parte a opiniei publice mondiale, pe care sovieticii încearcă s-o influenţeze în acest mod în favoarea lor, nu va putea cunoaşte substratul real.

Agentul dublu este cel mai caracteristic mijloc al acţiunilor contrainformative şi acesta apare deghizat în cele mai



variate moduri. Intr-o ţară ca, de exemplu, Germania de vest, cu o concentrare apreciabilă a instalaţiilor tehnice şi militare, aparţinînd atît forţelor naţionale, cît şi forţelor N.A.T.O., există un adevărat flux al agenţilor aparţinînd ţărilor comuniste, care culeg informaţii asupra aeroporturilor, depozitelor, întreprinderilor, unităţilor militare ale S.U.A. etc. Mulţi dintre ei sînt prinşi sau se predau voluntar.

Asemenea oameni pot deveni agenţi dubli, dacă este posibilă menţinerea lor ca agenţi sovietici, lucrînd, bineînţeles, sub „control" apusean.

Cei care sînt prinşi primesc de cele mai multe ori această ofertă, preferind-o perspectivei de a se bucura de pensiune completă într-o închisoare, timp de cîţiva ani.

Scopul urmărit este de a-l dirija pe agent, permiţîndu-i să raporteze stăpînilor săi informaţii inofensive, oferite chiar de noi. Ideea de acţiune este aceea că sovieticii îi vor trasa apoi noi sarcini şi îi vor da noi directive care ne pot arăta ce ar dori să cunoască şi cum încearcă ei obţinerea acestor informaţii. Uneori este posibil ca un asemenea agent să conducă la un curier, un alt agent sau chiar la un ofiţer de informaţii aflat în Vest. In asemenea situaţii există posibilitatea de a-l urmări pe vizitator în speranţa că acesta ne va conduce şi el pe urmele altor agenţi ascunşi în Vest, sau se poate proceda la arestarea lui, în care caz, bineînţeles, acţiunea operativă se poate considera de obicei încheiată. In acest caz s-a realizat neutralizarea unei alte persoane care a lucrat în favoarea inamicului.

Un agent dublu mai valoros poate fi un cetăţean oarecare dintr-o ţară apuseană, care, fiind contactat de un reprezentant al unui serviciu de informaţii advers pentru a îndeplini o anumită misiune în favoarea acestuia, raportează faptele autorităţilor. Avantajele, în acest caz, sînt evidente.

Dacă sovieticii, de exemplu, încearcă să recruteze un cetăţean din Vest, ei trebuie să aibă cu acesta intenţii serioase. Pe de altă parte, actul voluntar al cetăţeanului contactat de a aduce la cunoştinţa autorităţilor cele petrecute, probează sinceritatea individului respectiv.

Candidatul ales de sovietici pentru recrutare va fi în acest

caz, de obicei, sfătuit de către organele de informații sau contrainformații proprii să accepte oferta și să „colaboreze" cu sovieticii, raportînd în același timp toate activitățile în care este antrenat și toate sarcinile ce i se încredințează.

De asemenea, el este alimentat cu informațiile pe care i le cer sovieticii. Acest joc poate fi continuat pînă cînd sovieticii încep să-și suspecteze „agentul" lor sau pînă cînd, din anumite motive, agentul nu mai poate juca mai departe rolul său dublu.

Cazul lui Boris Morros, directorul Hollywoodului, a fost un asemenea exemplu. Prin Morros, care a colaborat cu F.B.I. timp de mai mulți ani, sovieticii au condus o rețea alcătuită din agenți extrem de importanți în S.U.A., majoritatea acestora fiind recrutați din cele mai înalte cercuri politice și diplomatice. Această operațiune a condus în cele din urmă la arestarea dr. Robert Soblen și a unui număr apreciabil de alți agenți.

Supravegherea este o expresie profesională, care desemnează o acțiune de observare sau urmărire. Ca orice acțiune contrainformativă, ea trebuie executată cu maximum de grijă pentru a evita ca cel urmărit să scape de această urmărire.

Ceea ce acesta ar putea face într-o asemenea situație, pentru a ieși de sub supraveghere timp mai îndelungat, ar fi să găsească o ascunzătoare cît mai bună. Un agent de informații însă, o dată ce a fost alarmat că este urmărit, va lua măsuri pentru a părăsi cît mai grabnic țara și se va bucura în acest sens de sprijinul deplin al șefilor săi.

Scopul supravegherii în activitatea contrainformativă este dublu. În primul rînd, în cazul unei persoane care este numai suspectată de a fi un agent inamic, prin urmărirea îndeaproape și un timp mai îndelungat a activității sale se poate ajunge la dovezi faptice care să confirme suspiciunea și să se obțină detalii privind misiunea agentului, precum și modul în care acesta își îndeplinește misiunea. În al doilea rînd, un agent foarte rar acționează izolat. Astfel, el va intra în legătură într-un fel sau altul cu superiorii săi, sursele sale, sau poate cu subalternii săi.



Supravegherea în cazul cel mai fericit va duce la descoperirea rețelei de care aparține agentul și a legăturilor prin care raportează informațiile culese.

Un exemplu grăitor privind succesul la care poate duce o supraveghere bine organizată îl constituie descoperirea și arestarea în Anglia a agenților sovietici din rețeaua lui Lonsdale, în ianuarie 1961. Harry Houghton, un funcționar al Amiralității (Ministerul Marinei, desființat în anul 1946 — N.T.), fiind suspectat că transmite informații unei puteri străine neidentificate *), a fost urmărit de Scotland Yard, și a fost văzut întîlnindu-se într-o stradă puțin populată din Londra cu un alt cetățean necunoscut poliției. Întîlnirea însă a fost atît de scurtă, încît nu s-a putut observa precis dacă aceștia au schimbat ceva între ei sau dacă au vorbit măcar.

Datorită însă faptului că ambii au manifestat o atenție deosebită, verificîndu-se cu multă grijă, organele engleze au rămas convinse că sînt pe drumul cel bun. Imediat Scotland Yard-ul și-a împărțit oamenii special pregătiți pentru urmărire în două echipe, care au continuat supravegherea separată a celor doi suspecți. După mai multe zile de supraveghere neobosită, bine organizată și acoperită, mergînd pe urmele celor doi, ambele echipe s-au întîlnit la o librărie de mîna a doua, proprietatea unei perechi de oameni modești, în aparență absolut nevinovați, care erau de origine americană. Rolul acestora, dacă ei aveau, în general, vreun rol, nu putea fi determinat imediat.

Mai tîrziu, cu o altă ocazie, Houghton a venit din nou la Londra, de această dată însoțit de prietena lui, care lucra și ea în cadrul aceleiași instituții navale. Cei doi, plimbîndu-se

*) Aceste suspiciuni au avut la bază cheltuielile și viața exagerat de luxoasă a lui H. Houghton. Astfel, organele de contrainformații militare din Ministerul Marinei, observind acest lucru, au făcut un calcul aproximativ al cheltuielilor efectuate de Houghton în decurs de un an și au ajuns la concluzia că acestea nici pe departe nu puteau fi acoperite din salariul său. Negăsind nici o altă sursă de venit suplimentară, s-a presupus, fără nici o dovadă materială, ca Houghton își realizează veniturile din activitate de spionaj în favoarea unei puteri străine. (N.T.)

pe o stradă liniștită cu o sacoșă de piață în mînă, au fost ajunși din urmă de un cetățean care purta și el o sacoșă identică. Sacoșele au fost schimbate între ei, lucru ce a constituit semnalul pentru a proceda la arestarea celor trei. Cetățeanul necunoscut s-a dovedit a fi același cu individul care l-a întîlnit pe Houghton mai înainte, Gordon Lonsdale, rezidentul sovietic „ilegal", legalizat în Anglia cu ajutorul unor documente canadiene.

Cu cîteva ore mai tîrziu, în aparență inocenta pereche de americani, proprietarii librăriei în cauză, au fost și ei arestați. Aceștia erau în evidența F.B.I.-ului pentru participarea lor dovedită într-o rețea sovietică în S.U.A., dar care reușiseră să dispară cînd terenul de sub picioare le devenise prea fierbinte. La Londra ei îndeplineau funcția de operatori radiști, pentru transmiterea informațiilor culese de rețeaua lui Lonsdale.

Serviciile de contrainformații, ca de altfel toate serviciile secrete, indiferent de natura lor, dispun de o serie de mijloace tehnice perfecționate, iar dintre acestea unul merită mai multă atenție. Este vorba de mijloacele folosite pentru interceptarea emisiunilor radio clandestine și determinarea locului stației de emisie prin metoda goniometrării, metodă care a constituit în trecutul nu prea îndepărtat un auxiliar foarte eficace în descoperirea rețelelor de agenți.

Goniometrarea se realizează cu ajutorul unor aparate electronice foarte sensibile, constituite în esență din aparate de recepție mobile, montate pe autovehicule și prevăzute cu instrumente de măsurare. Cu ajutorul acestor aparate, în timpul deplasării autovehiculelor într-o localitate, se poate stabili direcția din care transmite o stație de emisie identificată în prealabil ca fiind o stație clandestină, pe baza slăbirii sau intensificării recepției în diverse puncte.

Fiecare post de emisie radio legal, comercial sau de amator, este în majoritatea țărilor înregistrat și funcționează pe baza unor autorizații. In S.U.A. semnalele de apel și locul de dispunere exact al tuturor stațiilor de emisie sînt înregistrate în evidența Comisiei Federale de Comunicații (F.C.C.) care



supraveghează în permanență eterul pe baza unei împuterniciri legale.

Aceasta duce la descoperirea atît a amatorilor entuziaști, care nu s-au deranjat pentru obținerea unei autorizații, cît și a stațiilor de emisie clandestine aparținînd rețelelor de agentură. Acestea din urmă pot fi, de obicei, identificate datorită faptului că mesajele lor sînt cifrate și pentru că ele nu folosesc nici unul din semnalele de apel cunoscute și înregistrate.

Urmărind emisiunile unui post suspect, se poate stabili, de asemenea, dacă operatorul acestuia lucrează pe baza unui program stabilit, stația făcîndu-și apariția în eter pe baza acestui program. Acest amănunt dovedește aproape indiscutabil faptul că avem de-a face cu o emisie pentru o putere străină, pe baza unui aranjament prealabil. In acest stadiu, trece la acțiune serviciul de goniometrie. Principala dificultate în urmărirea acestor emisiuni constă în aceea că, din motive lesne de înțeles, operatorul clandestin își scurtează la minimum prezența în eter. Intrucît specialiștii goniometriști încearcă să urmărească emisiunea postului respectiv, de obicei, într-un oraș mare, pe frecvențe radio supraaglomerate cu alte semnale, se poate întîmpla destul de des ca operatorul urmărit să-și termine brusc emisiunea și să dispară fără urme timp îndelungat. In această situație specialiștilor gonio nu le rămîne altceva de făcut decît să aștepte reapariția „clientului" peste cîteva zile sau, uneori, chiar săptămîni.

Dacă în spatele acestor emisiuni clandestine sînt sovieticii, programul legăturilor poate fi atît de complicat, încît devine foarte dificilă stabilirea lui. De asemenea, frecvența de emisie poate fi schimbată și ea periodic. Singura soluție care rămîne pentru serviciul gonio este de a rămîne tot timpul pe recepție, urmărind semnalele suspecte. Și în acest domeniu însă tehnicienii au adus unele perfecționări importante. Una din ele a fost introducerea metodei emisiunilor rapide. In acest caz, operatorul nu mai stă lîngă manipulatorul Morse, străduindu-se să transmită mai rapid mesajul său. El înregistrează în prealabil comunicarea cifrată pe o bandă de magnetofon, apoi

redă această înregistrare la stația de emisie, însă cu o viteză mult mai mare decît cea normală.

Corespondentul său de acasă înregistrează și el emisiunea recepționată, pe care o redă apoi la magnetofon cu o viteză convenabilă pentru a înțelege mesajul.

Dacă operatorul clandestin este astfel prezent în eter numai 20—30 de secunde, specialiștii de goniometrare nu vor putea ajunge prea departe în încercarea lor de localizare a stației de emisie.

In timpul celui de-al doilea război mondial, înainte de inventarea acestei tehnici rapide, eficacitatea goniometrajului de ambele părți a dus la multe operațiuni contrainformative cu sfîrșit tragic.

In faimoasa operație „Northpole", centrala serviciului de informații englez din Londra menținea legătura prin radio cu rețelele „ilegale" din Germania. Rezidentura din Germania transmitea la Londra prin radio informații militare referitoare la armata germană și, de asemenea, făcea aranjamente pentru trimiterea unor întăriri în personal și materiale, prin parașutare, în Olanda. Intre 1942—1944, englezii, dînd curs solicitărilor și aranjamentelor propuse prin radio de diferite rețele din Germania, au parașutat mari cantități de armament și materiale de aprovizionare în Olanda, la locurile stabilite.

Multe dintre avioanele de bombardament engleze care au transportat oamenii și materialele au fost doborîte la scurt timp după efectuarea lansărilor, dar cel puțin încărcăturile lor prețioase au ajuns la oamenii care aveau nevoie de ele. In orice caz, așa se credea la început în Anglia.

In realitate însă, încă de la sfîrșitul anului 1941 și începutul anului 1942, unitățile de contrainformații ale Abwehr-ului, staționate în Olanda, au reușit să localizeze o serie de stații de emisie ale rețelelor „ilegale" și să-i aresteze pe membrii rețelelor împreună cu operatorii lor radiști. Germanii au trecut apoi la înlocuirea treptată a operatorilor arestați și puși la „treabă" cu sila, prin propriii lor operatori, informînd în același timp Londra că vechiul operator, îmbolnăvindu-se, a fost înlocuit cu altul nou.



Această acțiune a constituit o operație contrainformativă de mare anvergură, concepută cu cea mai mare viclenie.

Jucînd rolul rețelelor „ilegale" engleze din Germania (în realitate de mult lichidate), naziștii au reușit să pună mîna aproape în întregime pe voluntarii trimiși, precum și pe armamentul și materialele destinate pentru distrugerea nemților, neutralizînd astfel în mare parte eforturile engleze îndreptate spre întărirea organizațiilor lor subversive.

Aceeași soartă au avut-o și bombardierele care au fost doborîte după (și niciodată înainte) lansarea încărcăturilor lor prețioase. Controlul nazist al operațiunilor de la Northpole s-a încheiat pînă la urmă datorită faptului că doi dintre agenții arestați au reușit să evadeze și să ajungă în Anglia, unde, bineînțeles, spre stupoarea șefilor, au relatat situația reală.

Goniometrajului german, care era în această perioadă excepțional organizat, îi aparține, de asemenea, într-o măsură considerabilă și marea breșă care s-a produs la începutul războiului în aparatul informativ sovietic din Germania prin căderea a numeroase rețele importante.

Incă din a doua jumătate a anului 1941, stațiile de interceptare radio germane au reușit să înregistreze un număr suficient de mare de mesaje cifrate, emise în mod cert de posturi clandestine din vestul Europei, pentru a ajunge la concluzia că există o vastă rețea informativă sovietică care pompa informații din interiorul teritoriilor ocupate de naziști. Goniometrajul german a fost pus în stare de alarmă, lucrînd neîntrerupt și sistematic pentru localizarea acestor emisiuni. Ce-i drept, sovieticii au ușurat în mare măsură lucrul goniometrajului nazist prin aceea că cereau operatorilor lor să transmită timp îndelungat, fiindcă informațiile ce se raportau erau voluminoase și de importanță vitală.

Cît de esențial era goniometrajul în munca contrainformativă din această perioadă rezultă clar dacă ne gîndim că în acest caz, de exemplu, naziștii nu posedau nici cel mai slab indiciu privind identitatea sau locul de unde agenții sovietici puteau culege informații de un asemenea interes pentru Moscova, încît aproape în permanență transmiteau simultan cîte

4—5 operatori. De asemenea, nici în descifrarea mesajelor interceptate nemții nu au reușit să obțină rezultate demne de luat în considerație.

Singura posibilitate în care naziștii și-au pus toate speranțele pentru a pune mîna pe acest sistem informativ invizibil și necunoscut rămînea localizarea posturilor de emisie alimentate cu informații de către restul rețelelor. Se punea problema localizării unor stații care nu întotdeauna se aflau în orașe, ci erau dispersate pe un teritoriu de mii de km.p.

Intr-o perioadă mai scurtă de un an, din toamna anului 1941 și pînă în vara anului 1942, serviciile gonio ale Abwehr-ului au reușit să stabilească locul a trei dintre cele mai importante stații de radio clandestine ale sovieticilor, arestînd toți operatorii celor trei stații (aceștia fiind, de obicei, luați prin surprindere chiar în timpul emisiei). Două dintre stații se aflau în Belgia, iar una în Franța. O dată ce operatorii au început să vorbească — și trebuie să spunem că unii dintre ei, datorită „insistențelor" naziste, au dat detalii foarte importante despre membrii rețelelor — serviciul de contrainformații nazist a putut găsi relativ ușor urmele care duceau spre agenții și informatorii ale căror informații au ținut aceste stații radio atît de aglomerate.

Cu ajutorul unuia dintre operatorii (radiști) arestați în Belgia, germanii au reușit să pună mîna pe grupul Schulze-Boysen-Harnack, descris în capitolul precedent.

Ca și în cazul operației „Northpole", germanii au menținut active unele din stațiile radio sovietice o anumită perioadă, reușind să inducă în eroare Moscova timp suficient de îndelungat pentru a desăvîrși lichidarea totală a rețelelor respective, de această dată cu sprijinul involuntar al sovieticilor.

Ca rezultat al acestor pierderi și datorită faptului că ar fi fost mult prea periculoasă (dacă nu imposibilă) restabilirea posturilor de emisie radio în Germania sau pe teritoriile ocupate de germani, sovieticii au hotărît în 1942 înființarea unei noi baze de comunicații în Elveția.

Intrucît sovieticii nu aveau reprezentanță diplomatică în Elveția, a fost necesar să recurgă din nou la infiltrarea unor



agenți-radiști ilegali. Mai tîrziu și dintre aceștia o parte au fost descoperiți de către goniometrajul elvețian.

Desigur, goniometrajul constituie numai una din posibilitățile tehnice, departe de a epuiza toată gama variată a auxiliarelor de care dispun organele contrainformative.

Unul dintre ultimele progrese realizate în domeniul administrativ al activității contrainformative constă în mecanizarea și automatizarea parțială a sistemului de evidență, sistem care permite stabilirea rapidă și precisă a tuturor datelor contrainformative legate de un anumit caz sau o anumită persoană.

Activitatea zilnică deosebit de laborioasă, variată și complexă a organelor de contrainformații s-ar putea compara cu un joc de șah între giganți, unde tabla de șah este constituită de întregul glob pămîntesc.

## VOLUNTARII

Obținerea de informații din țările comuniste este de multe ori ușurată datorită voluntarilor care vin în întîmpinarea eforturilor noastre.

Noi nu întotdeauna sîntem obligați să ne deplasăm pînă la obiectiv. Adeseori, ca să spunem așa, vine el la noi prin oamenii care îl cunosc foarte bine.

Acești voluntari sînt refugiați sau transfugi care trec frontierele și vin la noi, ori oameni care rămîn în continuare „pe loc" în societatea comunistă respectivă, pentru a ne ajuta de acolo.

Informațiile obținute de la refugiați sînt, de cele mai multe ori, răzlețe și disparate, însă, adăugate în decursul anilor la fondul nostru de informații, contribuie la îmbogățirea acestuia.

Refugiații unguri din 1956, în număr de peste un sfert de milion, ne-au pus la curent cu toate realizările tehnice, științifice și militare sub toate aspectele și la zi din Ungaria, punîndu-ne în același timp în situația de a putea prevedea capacitățile probabile ale acestei țări și pentru anii următori. Dintre sutele de mii de refugiați, care au venit la noi din R. D. Germană și alte țări comuniste în anii de după cel de-al doilea război mondial, foarte mulți ne-au adus servicii similare.

Termenul de „transfug" este adeseori folosit în limbajul uzual în relațiile internaționale sau de către serviciile de informații pentru a descrie o persoană oficială sau un cetățean cu cunoștințe deosebit de importante, de obicei din țările comuniste, care părăsește țara sa pentru a veni în Vest. Acest termen, deși destul de încetățenit, este pe drept cuvînt neplăcut pentru oamenii care refuză o societate pe care o părăsesc pentru a găsi o alta.

Personal, nu pretind că toți așa-numiții transfugi au venit în Vest datorită unor motive ideologice. Unii dintre ei vin pentru că au săvîrșit cîte o greșeală în munca lor, alții se tem de regim, iar o parte este pur și simplu tentată de atracțiile umane sau materiale ale Vestului. Există însă și un număr de oameni care au venit la noi din cele mai mari foruri comuniste, conduși de convingeri ideologice. De aceea, eu utilizez pentru aceștia termenul de transfug cu o oarecare reținere. Prefer mai degrabă să-i numesc „voluntari".

Dacă omul care vine la noi a aparținut ierarhiei sovietice, el va putea să cunoască bine atît țăria cît și părțile slabe ale regimului. Dacă persoana în cauză este un specialist, el va cunoaște realizările obținute în domeniul respectiv.

Voluntarii pot fi militari, diplomați, oameni de știință, ingineri, oameni de artă, sportivi și lucrători de informații.

De un foarte mare folos practic au fost unii transfugi diplomați sau lucrători de informații sub acoperire diplomatică.

Uneorii, sovieticii recurg la montarea cîte unei „trădări", care deși constituie o cale destul de critică pentru plantarea de agenți, uneori poate prezenta și anumite avantaje.

Falsul „transfug", fiind interogat în țara unde a solicitat azil, își poate da seama de anumite stări de lucruri, care în fond constituie pentru el informații, în special privind datele cunoscute și cele necunoscute despre țara sa. Un pas următor și final în cazul unor asemenea transfugi este, de obicei, „retrădarea". Intr-o bună zi el va anunța că este deziluzionat de viața din Vest și, prezentîndu-se la ambasada țării sale, își va exprima dorința de a se întoarce în patrie, chiar cu riscul de a fi „pedepsit" pentru fapta comisă anterior. Acest procedeu, pe lîngă faptul că reprezintă un mijloc de propagandă eficace împotriva țării gazdă, constituie și o posibilitate destul de convenabilă pentru „transfugul" respectiv, care în realitate a fost un agent, de a se înapoia în țara sa și a raporta informațiile culese. Totuși, în ultimii ani sovieticii se pare că au renunțat la această metodă, care cred că nu le-a adus întotdeauna rezultatele dorite. De obicei, a fost posibil să se descopere din vreme dacă omul respectiv era sau nu de bună credință. In unele cazuri chiar agenții respectivi și-au declarat de bună voie calitatea lor reală.



Desigur, căderea voluntară a unui lucrător de informații dintr-unul din serviciile adverse, reprezintă pentru organele de contrainformații realizarea unei breșe serioase în dispozitivul inamic. Prin informațiile obținute în acest fel, faptul este echivalent cu o pătrundere directă în centrala serviciului de informații inamic, pentru o lungă perioadă de timp. Un asemenea lucrător de informații „voluntar" poate literalmente paraliza pentru cîteva luni întreaga activitate a serviciului pe care l-a părăsit. El va putea descrie organizarea internă și externă a serviciului respectiv, activitatea și caracterul multora dintre colegii săi din centrala serviciului. El va putea identifica personalul serviciului de informații aflat în străinătate sub acoperire și, ceea ce este mai important, va fi în măsură să furnizeze informații despre acțiunile operative ale serviciului. Totuși s-ar putea ca el să nu cunoască adevărata identitate a unui număr mare de agenți, din considerentul că toate serviciile de informații supun unei compartimentări stricte aceste date. Nici unul dintre lucrătorii de informații nu cunoaște adevărata identitate a tuturor agenților.

Printre cei mai de seamă transfugi care au venit în Vest mai recent trebuie să-i amintesc pe Vladimir Petrov, pe Iuri Rostvorov, ofițer de informații sovietic cu acoperire diplomatică în cadrul Misiunii Sovietice din Japonia și Piotr Deriabin, care a fost acreditat tot într-un post diplomatic, la Viena.

Toți acești oameni făceau parte din serviciul de informații sovietic și posedau informații a căror valoare depășea cu mult

nivelul funcțiilor pe care le dețineau. Deriabin și-a povestit mai tîrziu istoria lui în cartea „The Secret World" (Lumea secretă).

Cu cîțiva ani în urmă, două cazuri în care au fost implicați lucrători ai serviciului de informații sovietic, cu misiunea de a săvîrși asasinate, au atras atenția opiniei publice mondiale. Nicolai Khoklov, unul dintre ofițerii implicați în aceste acțiuni, a fost trimis la începutul anului 1954 de la Moscova în Germania de vest, pentru a pune la cale asasinarea unui eminent conducător emigrant, luptător antisovietic, George Okolovici. Khoklov s-a prezentat la Okolovici, i-a relatat acestuia misiunea sa, apoi s-a predat autorităților. In 1957, la München alți agenți sovietici au încercat, fără succes, otrăvirea lui Khoklov. In toamna anului 1961, Bogdan Staslinski, un alt agent sovietic, s-a predat în R. F. a Germaniei și a mărturisit că el a fost acela care, la ordinul sovieticilor, a asasinat la München, cu cîțiva ani în urmă, doi conducători ucraineni în exil, Rebet și Bandera.

Recent, un alt diplomat sovietic a rămas în Vest: Alexandr Kazacev, acreditat în Birmania.

Deși Kazacev nu făcea parte în mod nemijlocit din serviciul de informații sovietic, el a lucrat în calitate de „colaborator", fiind folosit pentru îndeplinirea unor sarcini în care poziția lui de diplomat nu implica un risc atît de mare, în cazul descoperirii, ca pentru un lucrător de informații nediplomat. In cartea sa, apărută de curînd, el descrie ce se petrece în Ambasada sovietică din Rangoon.

Nu toți „voluntarii" de valoare din serviciile de informații adverse erau sovietici. Numeroși diplomați sau ofițeri superiori transfugi au provenit din celelalte țări comuniste. Aceștia, de asemenea, și-au adus contribuția cu informații nu numai asupra propriilor lor servicii, ci și a celui sovietic. Oricît ar încerca guvernele țărilor comuniste din Europa să demonstreze independența lor, este un lucru cert că în materie de spionaj ele depind de U.R.S.S. Ori de cîte ori agenți ai serviciilor acestor țări ajung în Vest ca „transfugi", ei constituie cîte o fereastră spre politica și planurile Kremlinului.

Joseph Sqiato, care s-a predat la Berlin, în 1954, a fost



șeful unui departament din serviciul secret polonez, care supraveghea și asigura paza membrilor guvernului polonez. Fără îndoială, el cunoștea foarte bine toate scandalurile legate de partid, iar sovieticii îl consultau în mod frecvent în aceste probleme.

Pavel Monat a fost atașatul militar al Poloniei la Washington între anii 1955—1958, după care s-a întors la Varșovia, unde a fost pus la conducerea activității de informații desfășurate de atașații militari polonezi în întreaga lume. El a rămas în acest post aproape doi ani, pînă la sfîrșitul anului 1959, cînd a trecut de partea Vestului.

František Tisler a cerut azil politic în Washington, unde în perioada 1955—1959 fusese acreditat ca atașat militar al Cehoslovaciei. Ofițerul din poliția secretă maghiară Bela Lapusnyik a trecut frontiera austro-ungară în 1962, sosind cu bine la Viena, pentru a fi la scurt timp după aceea asasinat prin otrăvire, probabil de către agenții sovietici sau unguri, înainte de a putea mărturisi tot ce știa și dorea să mărturisească.

Transfugul chinez Chao Fu, care a lucrat ca ofițer de securitate în Ambasada Chinei comuniste de la Stockholm și a „dispărut" în 1962, a constituit unul din primele cazuri de evadare din serviciul de securitate chinez, publicat. Și mai sînt mulți alții.

Unii dintre cei mai importanți sau mai recenți fugari (voluntari) nu pot fi deocamdată numiți aici pentru că, atît în interesul nostru cît și pentru securitatea lor, este bine ca ei să rămînă deocamdată necunoscuți publicului. Ei își aduc contribuția la cunoașterea cît mai detaliată de către noi a aparatului de informații și de securitate sovietic, arătînd căile prin care este dus războiul subversiv comunist împotriva noastră.

## INDUCEREA ÎN EROARE A ADVERSARULUI

In domeniul activităţii de informaţii, noţiunea de „dezinformare" cuprinde o varietate largă de măsuri şi acţiuni întreprinse de către un stat pentru a induce în eroare pe un altul, de regulă, un inamic real sau probabil, cu privire la potenţialul şi intenţiile proprii. Dezinformarea îşi aduce foloasele maxime în timp de război sau în perioada premergătoare izbucnirii lui, cînd scopul principal urmărit este de a scoate inamicul din sistemul său de apărare într-un anumit punct, unde se prevede dezlănţuirea ofensivei proprii, de a-i crea impresia că nu există nici o intenţie ofensivă sau de a-l induce în eroare asupra planurilor şi obiectivelor urmărite de forţele armate proprii.

Ca metodă şi tehnică, dezinformarea are o istorie foarte veche. Exemple interesante în acest sens ne oferă Homer şi Thucydides: calul troian care a dus la căderea Troiei, sau strategia folosită de greci în atacarea Siracuzei în 1415 î.e.n. In acest din urmă caz, grecii au infiltrat în rîndul conducătorilor militari ai Siracuzei un agent de încredere, care a reuşit să-i determine pe aceştia să atace tabăra grecească aflată la oarecare distanţă de oraş. In acest timp, grecii şi-au transportat pe corăbii întreaga lor armată în Siracuza, care rămăsese practic neapărată.

In timpul perioadei de pace relativă sovieticii folosesc împotriva noastră forme variate de dezinformare, inclusiv dezinformarea politică. De exemplu, dezinformarea desfășurată de sovietici a luat o formă deosebit de subtilă atunci cînd U.R.S.S., în timp ce continua să nege orice complicitate pe linie militară cu Cuba, instala în mod intens în această țară rachete cu rază medie de acțiune, rachete de tip ofensiv.

Ca manevră strategică, dezinformarea cere, de obicei, o îndelungată și atentă pregătire.

In primul rînd, informația respectivă trebuie să pară veridică, corespunzînd într-o oarecare măsură așteptărilor și aprecierii inamicului, pe baza unor informații reale deținute anterior. De asemenea, informațiile false nu trebuie să fie ieșite din comun față de dimensiunile și natura planurilor despre care inamicul știe că ar putea fi puse în aplicare în mod real. Informația falsă o dată ticluită, trebuie găsite căile cele mai corespunzătoare pe care aceasta să ajungă la inamic în modul aparent cel mai normal. Succesul acestor operațiuni depinde în cea mai mare măsură de colaborarea strînsă între serviciul de informații și comandantul militar respectiv, interesat în acțiunea de dezinformare.

După ce în 1943 trupele aliate i-au scos pe germani din Africa de Nord, devenise clar pentru toată lumea că următoarea mișcare a aliaților se va efectua în sudul Europei. Problema se punea: unde? Intrucît Sicilia îndeplinea toate condițiile strategice pentru cel de-al doilea pas al ofensivei aliaților, a devenit necesar ca ei să depună toate eforturile pentru a nu-și descoperi intențiile față de germani și italieni, creîndu-le acestora impresia că trupele aliate vor ocoli Sicilia.

Nu se putea pune problema de a-i convinge pe germani că ofensiva aliaților se va opri în Africa sau că aceasta va fi reluată și continuată prin Spania, deoarece aceste manevre nu puteau fi crezute de nimeni. Dezinformarea trebuia să arate nemților ceva asemănător cu așteptările lor.

Pentru plasarea rapidă și eficace a unei dezinformări direct în mîinile comandantului suprem inamic, existau foarte puține posibilități și ele puteau fi numai accidentale. Un asemenea „accident" a fost însă organizat de către englezi în 1943, cu puțin timp înainte de invazia din Sicilia.



La începutul lunii mai 1943, în apropierea coastelor de sud-vest ale Spaniei, lingă orașul Huelva, între țărmul portughez și Gibraltar, valurile mării au aruncat pe plajă cadavrul unui maior englez. De centura nefericitului ofițer era fixată o mapă de curier din piele, conținînd o corespondență oficială adresată generalului Alexander în Tunis. Din studiul atent al acestor documente rezulta, fără nici o posibilitate de îndoială, pregătirea unui plan pentru invadarea Europei de sud pe direcția Grecia — Sardinia. După terminarea războiului am aflat că germanii au crezut în întregime în veridicitatea acestor „informații" și au luat măsuri în consecință. Astfel, Hitler a expediat de urgență o divizie de blindate în Grecia, în timp ce garnizoana italiană din Sicilia a rămas neîntărită.

Aceasta a constituit poate cea mai reușită acțiune de dezinformare executată în istoria recentă, cu o singură mișcare bine gîndită și minuțios pregătită. Acțiunea denumită „Operația Mincemeat" și întreaga desfășurare a evenimentelor a fost în detaliu povestită de unul dintre principalii ei executanți — Ewen Montagu — în cartea sa „Omul care n-a existat niciodată" *). A fost o acțiune desfășurată pe baza unui plan care prevedea cele mai mici amănunte, o acțiune care a fost posibilă datorită condițiilor războiului modern, a științei și tehnicii moderne. Nu era nimic neverosimil în faptul că un avion care ducea la bord un ofițer curier cu documente importante asupra lui să se prăbușească în mare, iar corpul acestuia să ajungă, datorită fluxului, pe coastele spaniole.

In realitate, pentru această operațiune s-a folosit cadavrul unui cetățean civil, decedat cu puțin timp înainte în Anglia. Acesta a fost îmbrăcat în uniforma unui ofițer englez prevăzută cu însemnele gradului de maior; în buzunarele uniformei se găseau toate documentele de identitate ale ofițerului, legitimații speciale, o agendă cu numere de telefon și absolut tot ce era necesar pentru a autentifica identitatea lui ca fiind

*) Ewen Montagu: „The man who never was", Ed. Evans Brothers, 1953.

maiorul Martin. Cadavrul astfel pregătit a fost transportat din Anglia în apropierea coastelor spaniole, pe bordul unui submarin englez, care s-a apropiat destul de mult de ţărm, pentru a fi sigur că „maiorul Martin" va ajunge la destinaţie. Şi, într-adevăr, a ajuns.

In pregătirea invaziei comune a aliaţilor în Normandia, în iunie 1944, de asemenea, s-a făcut uz din plin de acţiuni de dezinformare. De această dată însă, nu printr-o singură acţiune izolată, ci printr-o varietate de manevre false, coordonate în modul cel mai strîns unele cu altele. După cum se cunoaşte, în urma acestor manevre, germanii au „reuşit" să ghicească locul „exact" unde urma să aibă loc debarcarea aliaţilor.

Astfel, în rîndurile trupelor noastre proprii au fost răspîndite zvonuri false, pentru ca agenţii germani care operau în Anglia să poată culege aceste „informaţii" şi să le raporteze superiorilor lor.

In acelaşi scop, au fost folosite şi canalele de comunicaţii radio ale unor reţele de agenţi englezi din Franţa, transmiţînd acestora ordine şi dispoziţii cu caracter dezinformator şi cerîndu-le să fie pregătiţi pentru retragere după efectuarea debarcării de către aliaţi. Se cunoştea în mod sigur că unii dintre aceşti agenţi acţionează sub control german şi că ei vor raporta toate mesajele primite serviciului de informaţii german. Astfel, aceşti agenţi au putut fi folosiţi chiar şi după căderea lor, ei constituind un canal de comunicare directă cu serviciul de informaţii german. Pentru a-i face pe germani să creadă că debarcarea aliaţilor va avea loc în regiunea Le Hâvre, agenţilor, despre care se cunoştea că au căzut şi au devenit agenţi dubli, li se cerea să facă anumite observaţii în această regiune, indicînd astfel comandamentului suprem german un interes crescut al aliaţilor faţă de fortificaţiile şi de traficul rutier şi feroviar din falsul raion de debarcare. Mai tîrziu au fost efectuate şi acţiuni de recunoaştere aeriene false de către aviaţia militară. Numărul acţiunilor de recunoaştere aeriană în Normandia a fost mult mai mic faţă de cele executate asupra Le Hâvre-ului şi a regiuniior învecinate.



Au fost lansate şi zvonuri false asupra pregătirii unui atac diversionist în Norvegia, pentru a preveni concentrarea forţelor în nordul Franţei.

In general, pentru furnizarea de informaţii false inamicului există două căi posibile. Una dintre acestea este de genul „accidentului" pus la cale de englezi în Spania. Asemenea accidente sînt totdeauna plauzibile, deoarece ele apar în general ca rezultate inevitabile ale războiului. Istoria cunoaşte nenumărate cazuri cînd curieri care transportau documente de importanţă deosebită au căzut în mîinile inamicului.

Cealaltă cale este de a planta un agent în rîndul comandamentului inamic, care să raporteze totul despre „planurile" trupelor proprii, cum au procedat cei din Atena în războiul cu Siracuza. Acest agent poate fi un „dezertor" sau, eventual, un individ „neutru". Problema, ca de altfel în toate acţiunile contrainformative, este de a-l face pe inamic să-l creadă pe agent. In nici un caz acesta nu se poate prezenta pur şi simplu la serviciul de informaţii advers cu informaţii militare deosebit de valoroase şi cu pretenţia de a fi crezut, fără să explice motivele ce l-au determinat să „trădeze" şi modul cum a intrat în posesia informaţiilor respective.

O altă cale, mai modernă, de dezinformare a apărut o dată cu folosirea comunicaţiilor radio. De exemplu, un paraşutist echipat cu un emiţător de radio portabil este lansat pe un teritoriu inamic, iar aici capturat. El mărturiseşte că a fost trimis cu misiunea de a stabili mişcările de trupe inamice şi a comunica prin radio informaţii asupra acestora serviciului său. Bineînţeles, un asemenea agent are mari şanse de a fi împuşcat înainte de a avea timp să mărturisească ceva. Există totuşi o probabilitate destul de mare ca cei care l-au capturat să ajungă la concluzia că agentul ar putea fi mai folositor viu decît mort, constituind un canal direct de comunicare cu serviciul de informaţii care l-a trimis, în scopul de a furniza inamicului, prin agentul capturat, informaţii false.

Dacă serviciul de informaţii care a trimis agentul ştie că acesta a fost capturat şi lucrează sub control inamic, va putea

continua să traseze acestuia misiuni tocmai pentru a-i induce în eroare pe noii șefi ai lui.

Cerînd, de exemplu, agentului informații asupra concentrărilor de trupe din sectorul A, se va crea impresia că în acest sector sînt planificate anumite acțiuni militare. Această metodă a fost folosită de către aliați ca una dintre măsurile de ordin tactic în pregătirea debarcărilor din Normandia.

Un alt gen de dezinformare, mai ușor de realizat, în special în scopuri defensive, constă în camuflarea obiectivelor mai importante. De exemplu, pentru a induce în eroare bombardierele naziste în timpul celui de-al doilea război mondial, aeroporturile militare din Anglia au fost transformate în așa fel, încît față de observarea aeriană acestea să arate ca niște gospodării țărănești nevinovate. Hangarele, clădirile de întreținere, comandamentele și construcțiile anexe au luat forma unor grajduri, silozuri și hambare, în timp ce în alte raioane au fost instalate baze aeriene false, cu imitații de avioane. De asemenea, în unele raioane îndepărtate de adevăratele baze navale au staționat nave-imitație, sau chiar simple bărci imitatoare de ținte.

Realizarea unor dezinformări strategice necesită o strînsă colaborare între toate instituțiile guvernamentale angajate în acțiunea respectivă, precum și menținerea secretului total asupra caracterului acțiunii. Pentru un guvern occidental, respectarea acestor cerințe pune o serie de probleme dificil de realizat, exceptînd perioadele de război.

Pentru sovietici, situația este fără îndoială mult ușurată. Cu organizarea lor centralizată, cu ajutorul controlului total al presei și difuzării informațiilor, ducerea la îndeplinire a unor operațiuni de dezinformare se poate efectua mult mai ușor decît la noi.

Adeseori, sovieticii expun vederii diferite tipuri de armament, chiar cu un anumit grad forțat de publicitate, cu scopul de a distrage atenția de la alte tipuri de armament pe care le au în arsenalul lor sau pe care plănuiesc să le aibă. Uneori ei expun mostre de avioane sau alt echipament și tehnică mili-



tară care pot să nu vadă niciodată lumina zilei ca tipuri de armament tactico-operativ.

De exemplu, cu ocazia „Zilei aviației" din 1955, în prezența reprezentanților diplomatici și a atașaților militari străini, a avut loc la Moscova o demonstrație cu un nou tip de bombardier greu. Numărul de avioane prezentate cu această ocazie din tipul de bombardier respectiv întrecea cu mult așteptările. Bineînțeles, participanții la această demonstrație s-au gîndit imediat că, probabil, în ultima perioadă un număr foarte mare de asemenea avioane au părăsit liniile de asamblare, iar de aici concluzia că fabricarea acestui tip, fiind bine pusă la punct, în viitorii ani sovieticii intenționează să pună un accent deosebit pe bombardierele grele din categoria aviației strategice. Mai tîrziu s-a dovedit că, de fapt, una și aceeași escadrilă, zburînd pe o traiectorie circulară, reapărea la fiecare 3—4 minute, defilînd în formație în fața spectatorilor din tribune. Scopul acestei acțiuni a fost de a atrage atenția asupra capacității extraordinare a producției sovietice de bombardiere, care ar fi reflectat o anumită concepție operativ-strategică. În realitate, la scurt timp după această farsă s-a dovedit că sovieticii pun un mare accent nu pe realizarea unor avioane de bombardament, ci pe producția și perfecționarea rachetelor.

Dezinformarea poate fi, de asemenea, realizată și prin folosirea unor canale sociale.

De exemplu, un diplomat sovietic care participă la un dineu, discutînd cu un diplomat aparținînd unei țări neutre, în condiții de cea mai profundă confidență, poate „scăpa" cîte o aluzie despre unele măsuri preconizate de sovietici, conform ultimelor directive primite de la Ministerul Afacerilor Externe din U.R.S.S. Diplomatul sovietic este perfect conștient de faptul că interlocutorul său, diplomat neutru, participă în mod regulat la anumite activități protocolare organizate de ambasada americană sau engleză din țara respectivă și, pe această cale, informația ajunge, într-adevăr, de cele mai multe ori, la centralele serviciilor de informații din Vest. Cînd această informație este studiată de către specialiștii de prelucrare-evaluare în serviciul respectiv, se găsește că ea confirmă și veri-

fică în esență o afirmație făcută de un alt diplomat sovietic cu ocazia unui cokteil, undeva la mii de mile depărtare. Astfel, cele două informații par să se verifice și să se completeze reciproc. In realitate, ambii furnizori ai informațiilor au acționat conform unui plan vast de dezinformare politică, coordonat în mod centralizat.

Una dintre cele mai reușite acțiuni de dezinformare de proporții vaste, desfășurată de comuniști înaintea și în timpul celui de-al doilea război mondial, avea drept scop convingerea oamenilor creduli din Vest că mișcarea populară chineză nu avea un caracter comunist, ci un caracter social-agrar, îndreptată spre înfăptuirea unor reforme în acest domeniu.

Această ficțiune a fost răspîndită prin ziariștii de orientare comunistă plantați în Orientul Indepărtat, și prin diverse organizații din Vest în care au reușit să pătrundă elemente comuniste.

Sovieticii au centralizat elaborarea planurilor și executarea acțiunilor de dezinformare într-un departament special al serviciului de securitate sovietic (K.G.B.), cunoscut sub denumirea de „Biroul de dezinformare".

In ultimii ani acest oficiu a fost deosebit de ocupat cu formularea și difuzarea unor materiale care aveau pretenția de a fi documente oficiale ale S.U.A., Angliei și ale altor țări occidentale.

In iunie 1961, dl. Richard Helens, funcționar cu rang înalt în C.I.A., a prezentat un raport în fața unui comitet al Congresului asupra acestei activități desfășurate în U.R.S.S. Din masa mare de contrafaceri pe care le cunoștea, el a ales un număr de 32 exemplare deosebit de concludente, fabricate de sovietici în perioada 1957—1960.

Dl. Helens a demonstrat că serviciul secret al Rusiei are o veche tradiție în folosirea documentelor „oficiale". Astfel, serviciului rus îi aparține confecționarea „Protocolului Sion" de acum 60 de ani, pentru promovarea antisemitismului. Sovieticii au devenit continuatorii demni ai tradițiilor stabilite de predecesorii lor țariști.

Falsurile lor tind astăzi, arăta dl. Helens, să ducă la dis-



creditarea Vestului, în general, și a S.U.A., în special, în ochii restului lumii; să semene discordie între aliații apuseni și să producă nemulțumiri în rîndul populației din țările necomuniste, răspîndind ideea că guvernele acestor țări ar fi aservite Statelor Unite.

Documentele falsificate cuprind diverse comunicări adresate președintelui S.U.A., scrisori adresate sau primite de secretarul de stat sau departamentele guvernamentale, inclusiv de către oficialitățile serviciilor de informații. Pentru cei inițiați, aceste documente constituie de la prima vedere falsuri grosolane, mai ales că unele dintre textele respective sînt prost concepute, conținînd numeroase erori tehnice și argumente inconsistente.

Din nefericire însă, toate aceste elemente nu sînt, în general, evidente și publicului. Documentele sînt concepute, în primul rînd, pentru inducerea în eroare a maselor și nu a elitei conducătoare.

De exemplu, unul dintre aceste documente, conceput cu multă subtilitate și despre care se pretinde că a fost emis de cabinetul britanic, falsifică în mod tendențios atitudinea S.U.A. și Angliei față de politica țărilor din Africa.

Un fals caracteristic metodelor sovietice, publicat într-un ziar de limbă engleză din India, era constituit din două telegrame despre care se pretindea că au fost trimise de către ambasadorul S.U.A. la Taipe secretarului de stat al S.U.A., și care cuprindeau o serie de propuneri în întregime fictive, privind unele măsuri față de guvernul lui Cian Kai-și. Pentru a explica modul cum „telegramele" au ajuns în mîinile lor, sovieticii au exploatat faptul că, aproximativ cu o săptămînă în urmă, sediul ambasadei noastre din Taipe a fost devastat de o adunătură a gloatei, sub pretextul unei demonstrații.

Tehnica falsurilor este deosebit de utilă sovieticilor, deoarece ei posedă toate mijloacele necesare pentru difuzarea rapidă și în masă a „produselor". Pentru aceasta sovieticii au la dispoziție ziare, reviste și buletine informative în întreaga lume. Cu toate că multe din aceste ziare și reviste sînt cunoscute ca fiind exponente ale unor orientări procomuniste, ele

sînt totuşi capabile să pună în timp foarte scurt în faţa a milioane de oameni orice ştire ticluită. Pînă la demonstrarea falsului de către organele guvernamentale, de obicei trece un timp suficient de îndelungat pentru ca ştirile respective să ajungă deja în mase şi să înceapă să-şi facă efectul lor de dezinformare. Pe de altă parte, demonstrarea caracterului fals al acestor „documente", prin argumente reale şi convingătoare, nu întotdeauna se poate realiza atît de rapid de către organele noastre de informaţii, mai ales în timp de pace, pentru că făcînd abstracţie de considerentele etice, există pericolul de a ne dezinforma noi înşine poporul şi presa prin folosirea unor argumente concepute cu pripeală şi inconsistenţă.

Cînd cineva încearcă să inducă în eroare opinia publică, uneori se întîmplă ca falsurile să fie crezute nu numai de cei cărora li se adresează, ci chiar şi de prieteni, iar mai tîrziu, după ce falsul se dovedeşte, farsorul poate să nu mai fie crezut tocmai cînd ar avea mai multă nevoie de aceasta. Cam în această situaţie se găsesc sovieticii astăzi, după afacerea din Cuba.

Foarte adesea teama de dezinformare a orbit pe un adversar, care a refuzat să recunoască şi să exploateze valoarea reală a unor informaţii ce i-au căzut în mînă în mod accidental sau chiar prin acţiuni informative.

În acest sens sînt deosebit de semnificative cuvintele lui Walter Scott, care scria: „Oh, ce păienjeniş încurcat ţesem, cînd sîntem primii cei care înşelăm".

Cînd un inamic este suspectat că înşeală încontinuu, există o mare probabilitate ca aproape orice acţiune pe care o întreprinde să fie considerată ca înşelăciune şi să se pună la îndoială chiar informaţiile reale obţinute despre acesta.

La 10 ianuarie 1940, un avion-curier german, zburînd între două puncte din interiorul Germaniei, s-a rătăcit datorită ceţei şi, consumîndu-şi toată rezerva de combustibil de care dispunea, a fost nevoit să aterizeze forţat undeva în Belgia.

Avionul transporta la bord planurile complete de invadare de către germani a Franţei şi Belgiei, pentru care Hitler şi dăduse ordinul de marş. Cînd maiorul de aviaţie care pilota avio-



nul şi-a dat seama unde a aterizat, a încercat cu disperare să distrugă documentele, dîndu-le foc, dar autorităţile belgiene au sosit la faţa locului înainte ca acesta să-şi termine opera şi au reuşit să salveze suficiente documente nearse sau arse numai pe jumătate, pentru a putea reconstitui planul german.

Mulţi dintre specialiştii englezi şi francezi care au studiat acest material au ajuns la concluzia că toată afacerea nu era altceva decît o acţiune de dezinformare, pusă la cale de germani. Cum puteau fi germanii atît de proşti, încît să permită transportarea unor documente atît de importante cu un avion uşor, neînsoţit, în condiţii meteorologice grele, atît de aproape de graniţa cu Belgia?

Această judecată ţinea cont însă numai de circumstanţe, nu şi de conţinutul documentelor.

Churchill scrie în memoriile sale că el s-a opus de la început unei asemenea interpretări. Punîndu-se în locul conducătorilor germani, el s-a întrebat care ar fi fost avantajele în momentul respectiv pentru aceştia, dacă reuşeau ca, printr-o acţiune de dezinformare, să pună în stare de alarmă Belgia şi Franţa, ameninţîndu-le cu o invazie ireală. Evident, nu rezulta nici un fel de avantaj.

Aşa cum am aflat după război, invazia Belgiei, planificată a se dezlănţui la 16 ianuarie (cu şase zile mai tîrziu după incidentul cu avionul) a fost amînată de Hitler în primul rînd tocmai pentru faptul că planurile acesteia căzuseră în mîinile aliaţilor.

Accidente de acestea nu constituie singurele împrejurări în care se poate ridica spectrul dezinformării. S-a arătat mai înainte că un agent trimis pentru dezinformare trebuie să se facă crezut de inamic, aceasta fiind condiţia esenţială ca el să-şi poată îndeplini misiunea sa reală.

Adeseori, oamenii care au oferit de bună credinţă informaţii valoroase au fost trataţi cu îndoială sau neîncredere, fiind suspectaţi ca agenţi de dezinformare, aşa cum s-a întîmplat, de exemplu, în cazul „Cicero", spre sfîrşitul celui de-al doilea război mondial.

„Cicero", valetul albanez al ambasadorului britanic în

Turcia, a reușit să-și confecționeze o cheie a safe-ului particular al ambasadorului, avînd astfel acces la documente deosebit de secrete cu privire la concepțiile și planurile de război ale englezilor. Intr-o bună zi el s-a oferit să vîndă aceste documente germanilor și, totodată, să continue a furniza documente asemănătoare din aceeași sursă.

Oferta lui a fost acceptată, însă unii dintre experții lui Hitler la Berlin refuzau cu încăpățînare să creadă că această afacere nu este în fond un truc al englezilor. Argumentele și cauzele care au determinat această apreciere au fost de fapt mult mai complexe decît în cazurile cînd se presupune numai o acțiune de dezinformare. Acest caz este un exemplu excelent pentru a ilustra la ce prejudicii pot duce în munca de informații ideile preconcepute și omisiunea de a încerca măcar o evaluare justă a unor informații reale, chiar dacă ele par uneori suspecte. In primul rînd documentele furnizate de „Cicero" puneau în evidență pregătirea din partea aliaților a unei ofensive de proporții masive, precum și potențialul crescînd al puterilor aliate, informații care erau în contradicție cu iluziile nutrite în cercurile înalte germane.

In al doilea rînd, competiția și discordia dintre diferitele organe ale guvernului nazist au împiedicat analizarea corespunzătoare a acestei surse. Cele două servicii de informații conduse de Himmler, respectiv Kaltenbrunner și serviciul diplomatic al lui Ribbentrop erau tot timpul la cuțite și, ca rezultat al acestei situații, ori de cîte ori Kaltenbrunner considera o informație bună, Ribbentrop în mod automat o considera lipsită de valoare sau falsă.

Bineînțeles, despre o analiză obiectivă a datelor informative obținute nici nu se putea vorbi în condițiile cînd serviciile de informații rivale se strîngeau de gît reciproc pentru cîștigarea terenului, poziției sau prestigiului. In cazul „Cicero", de exemplu, Ribbentrop și serviciul său diplomatic presupuneau o dezinformare. Efectul net al acestor certuri a fost acela că materialul valoros furnizat de „Cicero" nu a putut avea niciodată vreo influență mai apreciabilă asupra strategiei naziste.



Trebuie să arăt totuși că, spre deosebire de impresia generală, nu există încă nici o dovadă certă asupra faptului că „Cicero" ar fi furnizat germanilor planul invaziei aliaților, în întregime, exceptînd poate planul „Overlord" (planul operațiunilor de debarcare în Normandia — N.T.).

Un alt aspect destul de amuzant al acestui caz faimos este acela că serviciul de informații nazist a plătit pe acest agent deosebit de valoros cu sute de mii de lire în bancnote engleze contrafăcute. „Cicero" nu a încercat niciodată să obțină, pentru serviciile aduse, restituirea de către guvernul german a sumelor respective, în bani reali.

## CUM SE PUN IN VALOARE INFORMAŢIILE

Informaţiile culese de către serviciile secrete sau cele elaborate pe baza analizei şi prelucrării unor date obţinute din surse deschise rămîn fără valoare practică dacă nu ajung în mîinile „beneficiarilor", în mîinile acelora care răspund de promovarea unei politici sau atitudini, într-un domeniu sau altul.

Această transmitere a informaţiilor trebuie efectuată prompt, clar, în forma cea mai inteligibilă, pentru ca datele furnizate să poată fi folosite la maximum şi în timpul oportun de către „beneficiari".

Realizarea practică a acestor cerinţe nu este uşoară, avînd în vedere suma totală deosebit de mare a informaţiilor din domeniile cele mai variate. La conducerea C.I.A. sosesc zilnic mii de date informative, direct prin organele proprii sau prin alte organe guvernamentale, în special prin Departamentul de Stat şi Departamentul Apărării.

Dacă ne gîndim însă la toate domeniile care ne interesează în statele comuniste şi în alte peste o sută de ţări, acest volum nu pare de loc surprinzător. In orice parte a lumii pot avea loc evenimente care, într-un fel sau altul, ar putea afecta securitatea S.U.A. Dar cum se realizează în practică manipularea acestor mase de informaţii de către diferitele organe

de culegere, cum sînt prelucrate ele în cadrul Departamentului de Stat, Departamentului Apărării sau C.I.A. ?

În primul rînd, între aceste trei agenţii există un imediat şi deseori automat schimb al datelor informative importante.

Desigur, trebuie să existe cineva care să determine ceea ce este „important" şi să stabilească prioritatea datelor respective.

Autorul sau expeditorul unui raport informativ (care poate fi cineva din rîndul personalului nostru oficial din străinătate — lucrător diplomatic, militar sau de informaţii), va eticheta deseori aceste rapoarte ca fiind de un anumit grad de importanţă. Problema priorităţii însă este, de regulă, stabilită la celălalt capăt al firului, de către destinatar.

Dacă un asemenea raport are totuşi un caracter deosebit de important, referitor la o anumită situaţie critică şi urgentă, cum ar fi, de exemplu, pericolul unor ostilităţi sau un alt pericol major privind securitatea noastră naţională, expeditorul raportului sau mesajului telegrafic va folosi un canal de transmitere care să asigure primirea simultană a raportului său de către Departamentul de Stat, Departamentul Apărării şi C.I.A. Aceasta din urmă (C.I.A.), în calitate de coordonator general al întregii activităţi informative desfăşurate în exterior, are drept de acces la oricare din departamentele guvernamentale.

Acest drept îi este asigurat prin lege.

În fiecare din cele trei departamente sus-menţionate există un serviciu permanent de alarmare, care examinează informaţiile importante primite.

În timpul orelor de program (care în munca de informaţii niciodată nu are o durată bine stabilită), lucrători numiţi special în acest scop cercetează toate informaţiile intrate, pentru a desprinde eventualele date deosebite care ar implica luarea unor măsuri urgente.

De asemenea, pe timpul orelor lungi de noapte, în toate cele trei departamente veghează lucrători de serviciu special numiţi.

Lucrătorii de serviciu din aceste departamente sînt în strînsă şi directă legătură unii cu alţii, ajungînd chiar să se cunoască bine între ei în procesul schimbului continuu de idei, de sortare sau apreciere a informaţiilor care se referă la anumite situaţii sau evenimente critice în curs de desfăşurare. În cazul cînd din rapoartele şi comunicările primite pe timpul nopţii ar rezulta vreun indiciu asupra unor evenimente deosebit de importante sau care prezintă un grad de urgenţă, lucrătorii de serviciu îşi anunţă şefii direcţi prin modalitatea şi mijloacele dinainte stabilite. Aceştia, la rîndul lor, vor stabili care dintre înaltele oficialităţi politice din guvern, începînd cu preşedintele şi pînă la funcţionarii superiori de resort din Departamentul de Stat, al Apărării sau C.I.A., vor fi anunţaţi imediat.

Lucrătorii de serviciu urmăresc nu numai rapoartele organelor de culegere a informaţiilor din exterior, ci şi pe cele ale serviciilor de presă şi radio, inclusiv pe cele aparţinînd U.R.S.S. şi Chinei comuniste. Uneori informaţii deosebit de importante, dar cu caracter deschis, cum au fost, de exemplu, moartea lui Stalin, producerea unei revolte în Irak, asasinarea unui conducător politic etc. pot fi transmise prin mijloacele de comunicaţii publice. Organele noastre de informaţii din exterior dispun astăzi de cele mai rapide mijloace de transmitere a rapoartelor sau comunicărilor din ambasade sau alte oficii pe care le avem în ţările respective, însă aceste comunicări trebuie să treacă prin operaţiuni de cifrare şi descifrare, ceea ce produce o oarecare întîrziere, aşa că, uneori, anumite ştiri se obţin prima dată prin canalele publice.

După ce a avut loc un incident mai important, care a afectat sau ar fi putut afecta securitatea S.U.A., ori evenimente ce au determinat luarea unor măsuri sau întreprinderea anumitor acţiuni politice, se trece la analizarea „post-mortem" atît a informaţiilor cît şi a modului în care acestea au fost folosite.

Scopul acestei analize este de a determina cu ce grad de eficacitate au fost exploatate informaţiile existente la un moment dat şi ce posibilităţi de prevedere au oferit acestea serviciului de informaţii. De exemplu, evenimente ca revoluţia din Irak din 1958 au necesitat o asemenea analiză, cu toate că ele nu au fost prevăzute în mod clar de către serviciile noastre de

informaţii. Ca rezultat al acestor analize, metodele şi capacitatea de prevedere ale serviciilor respective trebuie să se îmbunătăţească continuu.

Ori de cîte ori, cu ocazia acestor analize, se constată lipsuri în transmiterea oportună a informaţiilor sau în prelucrarea şi valorificarea celor deja existente, se iau măsuri pentru a se determina cauzele care au produs aceste neajunsuri şi se depun toate eforturile pentru a se găsi căile şi mijloacele necesare eliminării acestora în activitatea de viitor.

Prelucrarea şi valorificarea informaţiilor primite se încadrează, în general, în trei categorii.

Prima categorie cuprinde informarea curentă, zilnică şi orară a departamentelor interesate. Cea de-a doua se referă la studiul şi prelucrarea tuturor informaţiilor existente privind o serie de subiecte de interes major în elaborarea politicii noastre şi ar putea fi numită „informare de bază". De exemplu, un grup de specialişti analişti pot prelucra informaţiile obţinute asupra economiei sovietice, altele se ocupă cu agricultura, producţia de oţel, dezvoltarea rachetelor, producţia bunurilor de consum etc. Cea de-a treia categorie de prelucrare se referă la întocmirea sintezei.

Desigur, nu întotdeauna există la dispoziţie timpul necesar pentru a supune fiecare element din informarea curentă unei analize aprofundate, înainte de a-l raporta organelor şi persoanelor interesate din conducerea statului. Informaţiile „brute" pot constitui însă un lucru deosebit de periculos dacă nu se are în vedere ceea ce sînt ele de fapt, rapoarte neprelucrate, expediate uneori fără a se avea la dispoziţie timpul necesar pentru verificarea preciziei şi veridicităţii lor.

De aceea, conducătorii politici cărora li se trimit asemenea informaţii sub forma unor buletine periodice (sau informaţii izolate, cînd caracterul şi urgenţa acestora impun raportarea lor imediată) sînt preveniţi pentru a nu întreprinde acţiuni numai pe baza acestor informaţii brute.

Buletinele informative, atît cele zilnice cît şi cele săptămînale, însumează datele informative noi şi mai importante obţinute în decursul ultimelor ore sau zile, de pe tot globul.



Ele conţin totodată şi o apreciere sumară, în măsura în care lucrătorul care a trimis informaţia respectivă a putut să o facă, sau aprecieri rezultate din consultarea de către C.I.A. a reprezentanţilor celorlalte organe de informaţii ale departamentelor de resort. Aceşti reprezentanţi ai diferitelor organe se întîlnesc adeseori pentru discutarea informaţiilor ce urmează a fi incluse în buletinele zilnice. Buletinele zilnice conţin informaţii ce sosesc pînă în primele ore ale dimineţii zilei cînd apare buletinul. Cînd aceste informaţii (cele cuprinse în buletin) se înaintează organelor superioare, de regulă, ele sînt însoţite şi de un material explicativ referitor la sursă, la modul de obţinere şi la gradul de veridicitate a informaţiilor. Unele din aceste mesaje sînt de autenticitate sigură, multe însă nu.

Pe lîngă rapoartele informative curente şi „informarea de bază", există şi documente sinteză, întocmite de către organele de prelucrare ale tuturor serviciilor de informaţii departamentale, în strînsă colaborare, folosind în acest scop totalitatea informaţiilor existente asupra unui subiect anumit, cu o interpretare corespunzătoare. De asemenea, aceste sinteze, numite şi „sinteze naţionale", conţin o apreciere a posibilităţilor şi perspectivelor în domeniul respectiv analizat. De fapt, în această etapă ajungem la una dintre cele mai vitale funcţii ale întregii munci informative: cum să fie folosită masa informaţiilor referitoare la viitoarele evenimente posibile în aşa fel încît ele să fie de un folos real conducătorilor noştri de stat în examinarea problemelor privind ziua de azi şi cea de mîine. Berlin, Cuba, Laos, obiectivele comuniste, programele militare şi nucleare ale sovieticilor, economia U.R.S.S. şi cea a Chinei comuniste etc., toate acestea fac parte din lista aproape infinită a problemelor ce ne interesează şi, desigur, lista nu se referă exclusiv la ţările comuniste. Uneori aceste sinteze trebuie întocmite rapid, numai pe baza unor informaţii disparate. Alteori, mai ales cînd se pune problema unei prevederi de perspectivă mai îndepărtate, întocmirea acestor sinteze-aprecieri necesită săptămîni îndelungate de studiu.

Unul dintre argumentele principale pentru înființarea și organizarea C.I.A. a fost tocmai realizarea unui organism de coordonare a informării centralizate, astfel ca președintele, secretarul de stat și ministrul apărării să poată avea în orice moment în fața lor o analiză unică a tuturor factorilor sau situațiilor ce pot afecta securitatea noastră națională. Președintele Truman, care în 1947 a prezentat proiectul privind crearea C.I.A., arată în memoriile sale despre necesitatea unui astfel de organism următoarele:

„Războiul ne-a învățat că avem nevoie să organizăm culegerea de informații. Această culegere însă trebuie astfel organizată încît informațiile respective să poată fi puse la dispoziție acolo unde, și atunci cînd se cer, într-o formă clară și inteligibilă. Informația care nu este clară sau nu este concepută și redactată într-o formă inteligibilă, de cele mai multe ori nu poate fi de folos".

De asemenea, președintele Truman descrie sistemul de lucru și mecanismul folosit pentru coordonarea muncii de informații și asigurarea informării oportune a organelor guvernamentale interesate.

„De fiecare dată cînd Consiliul Securității Naționale este pus în situația de a lua o hotărîre într-o anumită problemă politică — să zicem într-o problemă privind politica noastră în Asia de sud-est —, se face imediat apel la C.I.A. pentru a prezenta o apreciere-sinteză asupra efectelor pe care le-ar avea linia politică preconizată. Directorul C.I.A. participă la lucrările consiliului alături de conducerea acestuia și asigură informarea continuă a sa. Aprecierile pe care el le prezintă sînt un rezultat sintetizat al analizei și evaluării situației efectuate de C.I.A. în colaborare cu toate Consiliile consultative ale C.I.A. Aceste Consilii consultative sînt formate din conducerile celorlalte organe de informații (în special ale Departamentului de Stat și Departamentului Apărării), precum și din conducerea F.B.I.

In urma discutării problemelor în Consiliul Securității Naționale, secretarul de stat elaborează și prezintă președintelui recomandări privind linia politică propusă a fi adoptată, iar președintele ia hotărîrea definitivă".



Ceea ce președintele Truman denumește aici „Consilii consultative ale C.I.A." nu reprezintă altceva decît Comitetul consultativ pentru informații, înființat în 1950, devenit ulterior Colegiul general interdepartamental al informațiilor din S.U.A. (United States Intelligence Board, prescurtat U.S.I.B.) și despre care se vorbește adeseori sub denumirea neoficială de „Comunitate informativă". In prezent, U.S.I.B. are un nou membru în persoana șefului Serviciului de informații al apărării, un organ nou creat (Defence Intelligence Agency, prescurtat D.I.A.), care coordonează activitatea informativă desfășurată de către serviciile celor trei arme: trupele de uscat, forțele aeriene și forțele maritime, avînd un rol din ce în ce mai important în cadrul Comunității informative. De aceeași importanță este și organul de informații al Departamentului de Stat, al cărui șef are funcția de adjunct al secretarului de stat.

Colegiul general interdepartamental, iar în situații critice cînd se primesc noi informații de importanță vitală, directorul C.I.A., care totodată este și președintele colegiului, răspund de aprecierile-sinteze întocmite. Dacă însă oricare dintre membrii colegiului are o părere diferită de cea exprimată în aprecierea-sinteză și dorește ca părerea lui să fie menționată, vederile și concluziile acestuia sînt cuprinse într-o notă anexă la documentul sinteză final, care se prezintă președintelui și membrilor Consiliului Securității Naționale, interesați în problema respectivă.

In întreaga perioadă de peste nouă ani, cît am fost director al C.I.A., nu s-a întîmplat nici măcar o singură dată ca să nu pot lua legătura cu președintele în cîteva minute, ori de cîte ori intram în posesia unor informații pe care le consideram de importanță imediată.

C.I.A. și-a constituit în interiorul organului său și un Colegiu național de prelucrare-evaluare, unde își desfășoară activitatea un grup de experți în analiza și interpretarea informațiilor. Acest grup are o componență mixtă, din el făcînd parte atît personal militar, cît și civil. Colegiul național de pre-

lucrare-evaluare al C.I.A. pregătește documentele de analiză și sinteză inițiale care urmează apoi a fi discutate și coordonate de către reprezentanții U.S.I.B.

Pentru domeniile tehnice speciale, cum ar fi sectoarele care se ocupă cu rachetele sovietice, programele nucleare, producția de avioane, submarine etc., în cadrul U.S.I.B. sînt constituite subcomitete speciale, încadrate cu personal competent, de cea mai înaltă calificare. De asemenea, în anumite cazuri pot fi consultați și alți specialiști, dinafara organismului informativ guvernamental.

Desigur, urmărirea întregului lanț de prelucrare, analiză, evaluare și valorificare a informațiilor, începînd de la întocmirea sintezelor inițiale și pînă la prezentarea raportului final organelor guvernamentale și președintelui este un proces care consumă destul de mult timp. Sînt însă și situații cînd se cer aprecieri-sinteze fulger. Un asemenea exemplu l-a constituit criza Canalului de Suez din noiembrie 1956. Eu părăsisem Washingtonul pentru a mă deplasa în districtul meu electoral din statul New York. Acolo am primit într-o zi, încă din primele ore ale dimineții, un mesaj telefonic din partea generalului Charles P. Cobell, director adjunct al C.I.A. El mi-a citit la telefon conținutul unei note sovietice primite la C.I.A. cu puțin timp înainte. În această notă Bulganin amenința Londra și Parisul cu un atac cu rachete, în cazul cînd englezii și francezii nu-și vor retrage imediat forțele lor din Egipt. Eu l-am rugat pe generalul Cobell să convoace imediat Comunitatea informativă (U.S.I.B.) și m-am întors pe calea aerului la Washington. Ședința colegiului a avut loc chiar în noaptea premergătoare alegerilor, iar în primele ore ale dimineții am prezentat președintelui Eisenhower aprecierile noastre unanime asupra intențiilor sovietice și cursul probabil al acțiunilor în cadrul crizei.

Conținutul acestor aprecieri, ca în general al tuturor aprecierilor-sinteze informative prezentate guvernului, rămîne secret. Faptul însă că acest mecanism există și este în măsură să acționeze în timpul cel mai scurt poate fi cunoscut de publicul larg, fiind vorba de o rotiță foarte importantă în mașina sistemului nostru de securitate națională.

La 22 octombrie 1962, cînd președintele Kennedy în mesajul său adresat națiunii s-a referit la pericolul pe care îl prezentau rachetele sovietice cu rază medie de acțiune instalate în Cuba, Comunitatea informativă primise deja cu multă vreme înainte informații din partea unor agenți și refugiați asupra unor construcții misterioase care, după descriere, păreau a fi baze de rachete. Era un fapt bine cunoscut că în Cuba exista un mare număr de baze de rachete de tip sol-aer de proveniență sovietică. Aceste rachete însă erau cu rază mică de acțiune, destinate în exclusivitate apărării antiaeriene a țării.

Întrucît numeroasele rapoarte care atestau existența unor noi construcții proveneau de la oameni care nu posedau cunoștințele tehnice necesare, nu se putea stabili cu precizie dacă toate aceste instalații noi sînt tot pentru rachete cu rază mică de acțiune sau se întîmplă ceva mult mai periculos.

Experiența acumulată în anii precedenți a fost însă suficientă pentru a atrage atenția Comunității informative asupra necesității de a obține elemente în vederea unei analize mai precise și mai științifice. Imediat au fost luate măsuri pentru efectuarea unor zboruri de recunoaștere, în urma cărora s-au obținut probele concrete ce au stat la baza mesajului președintelui către națiune și a acțiunii întreprinse de noi ulterior privind organizarea blocadei economice. Aceasta a cerut, desigur, nu numai o analiză informativă minuțioasă, ci și o apreciere promptă. Așa cum președintele arăta în mesajul său, recunoașterile aeriene au demonstrat fără nici o urmă de îndoială că pe teritoriul cuban se construiau instalații care reprezentau mai mult decît instalații de apărare antiaeriană. Acest caz constituie un exemplu, o excepție față de regula generală, al unei situații cînd a fost necesar să se dea publicității concluziile informative. Declarațiile lui Hrușciov și acțiunile sale ulterioare au demonstrat pe deplin precizia acestor informații.

De asemenea, acest caz constituie totodată și un exemplu al unei probleme în care a fost necesară efectuarea unei analize-fulger.

Multe din analizele-fulger se pot efectua pe baza unor dispoziţii sau cerinţe, cu toate că există, de obicei, o ordine de urgenţă, ca de altfel în întreaga activitate informativă.

Dar, indiferent dacă o analiză informativă are la bază săptămîni de muncă asiduă sau a fost produsă „peste noapte", produsul final conţine întotdeauna şi rezultatele unei pregătiri şi experienţe îndelungate în munca informativă.

O analiză a informaţiilor este indispensabilă cînd este vorba de ţările unde interesele noastre sînt în joc sau de domeniile care prezintă un interes special din punct de vedere informativ (de exemplu, realizările Uniunii Sovietice în domeniul fizicii nucleare, balisticii, aerodinamicii, ştiinţei spaţiale, industriei, agriculturii, transporturilor etc.). Desigur că şi situaţia politică, economică şi socială a multor ţări prezintă interes şi trebuie cunoscută. Imi reamintesc că, într-o zi, a trebuit să scot din arhivă şi să prezint o documentaţie importantă asupra Groenlandei; cîteva minute mai tîrziu mi s-a adus un studiu asupra geografiei, geologiei, climatului, locuitorilor şi istoriei acestei ţări puţin cunoscute.

Toate acestea sînt o simplă problemă de automatizare şi evidenţă, de clasare a vechilor rapoarte şi date, şi este suficient să apeşi pe un buton pentru a avea la dispoziţie informaţiile dorite. Automatizarea muncii noastre ajută şi accelerează procesul ei, dar maşinile complicate ce le realizăm cer o foarte mare experienţă din partea operatorilor şi analiştilor.

In activitatea noastră există lucruri pe care le cunoaştem şi altele pe care nu le cunoaştem. Unele sînt uşor de descoperit, altele foarte dificil. In aceste cazuri se intră într-o altă fază a activităţii informative, şi anume în faza evaluării informaţiilor. In fond este vorba de o muncă obscură şi de loc spectaculoasă, dar eu am văzut adesea cum oamenii noştri care analizează informaţiile au ajuns la rezultate senzaţionale, cînd au trecut la evaluarea unei situaţii reclamată de guvern. Funcţionari ai guvernului, la nivel înalt, ne-au cerut unele evaluări capabile să-i orienteze în examinarea unor probleme ce-i interesau sau să le dea o idee asupra riscurilor pe care le-ar implica aplicarea cutărei sau cutărei linii politice. Alte evaluări au fost pregătite după un program mai regulat, de exemplu, rapoartele periodice asupra pregătirilor militare şi tehnice ale sovieticilor. Inainte de finalizarea unei astfel de evaluări noi adresăm un apel urgent lucrătorilor noştri de informaţii pentru a completa anumite goluri, completări necesare unei analize complete a problemei. Astfel de goluri apar în informaţiile militare sau economice de care noi dispunem.

In sfîrşit, procedăm adesea la evaluări la cererea unor înalţi funcţionari din serviciul de informaţii atunci cînd ei consideră că o anumită situaţie cere o vigilenţă sporită. Norul de pe cer nu poate fi atît de periculos ca mîna unui om, dar tot mîna omului poate produce furtuna şi, ca atare, este datoria unui serviciu de informaţii de a da alarma înainte ca o situaţie să ia proporţiile unei crize.

Cîteodată, serviciul de informaţii este acuzat de a nu fi avertizat la timp asupra unor crize, dar presa şi neiniţiaţii ignoră sesizările serviciului de informaţii pentru că, după cum se ştie, activitatea lui trebuie să rămînă în umbră.

Există o categorie de subiecte care se bucură de atenţia noastră permanentă pentru a se ajunge la evaluarea lor justă şi în mod constant. O asemenea atenţie este îndreptată asupra dezvoltării „puterii militare" a ţărilor comuniste şi în special a Uniunii Sovietice. Expresia „putere militară" înglobează progresele Uniunii Sovietice în privinţa proiectilelor ghidate de toate categoriile, încărcăturilor nucleare, submarinelor atomice, avioanelor de ultim model, precum şi în privinţa tuturor celorlalte arme care, în ansamblu, pot lovi şi efectua o spărtură în oricare din sectoarele noastre de apărare, precum şi în spaţiul cosmic. Iată deci una din sarcinile cele mai dificile cărora trebuie să le facă faţă oamenii noştri care evaluează informaţiile. In fond, prin aceasta se urmăreşte precizarea posibilităţilor sovietice în privinţa producţiei unui sistem deosebit, rolul afectat acestui sistem de către militari şi gradul său exact de prioritate în ansamblul programului militar. Cum să prezici dezvoltarea ce o va putea avea un oarecare sistem deosebit înainte de a se trece la încercarea acestuia, înainte ca uzinele să primească ordinul de începere a producţiei de

serie? Atîta timp cît un prototip sovietic se va găsi în faza de început, evaluările noastre vor sublinia capacitățile și intențiile probabile. Îndată însă ce fapte tangențiale asupra prototipului dat vor fi la dispoziția noastră, vom avea posibilitatea de a efectua o evaluare asupra programului real de dezvoltare a prototipului ce a intrat în atenția noastră.

Astfel, în 1954, noi posedam informații conform cărora Uniunea Sovietică construia bombardiere grele intercontinentale cu rază lungă de acțiune, asemănătoare avioanelor noastre B-52. Mai întîi, informațiile posedate duceau la concluzia că rușii voiau să facă din această armă elementul major al forței lor ofensive și au proiectat producția de bombardiere grele într-un ritm care depășea posibilitățile lor economice și tehnice. Ca urmare, Departamentul Apărării al S.U.A. a cerut o evaluare a puterii pe care o va atinge această forță de bombardiere sovietice în viitorii cîțiva ani, iar serviciul nostru de informații i-a pus la dispoziție evaluarea cerută. Această evaluare se fonda pe ceea ce noi cunoșteam despre industria aeronautică sovietică, precum și despre tipurile de avioane în construcție. De asemenea, se fonda pe datele cunoscute despre cadența viitoare de fabricație în funcție de indicii producției din 1954, precum și de cei de dezvoltare a capacității industriale. La data respectivă (1954) toate datele de care noi dispuneam lăsau să se presupună că sovieticii aveau dorința și intenția de a traduce această capacitate într-un program real. Toate acestea au dus în Statele Unite la speculații privind inferioritatea noastră în bombardiere.

Ca urmare, serviciul nostru de informații supraveghea de aproape desfășurarea acestui eveniment. El a constatat însă că producția acestor avioane nu creștea așa cum se prevăzuse. Alte date ne-au relevat că bombardierul respectiv nu avea calități satisfăcătoare. La un moment dat, probabil în 1957, conducătorii sovietici au decis să reducă considerabil producția de bombardiere grele, astfel că inferioritatea noastră în asemenea aparate nu s-a concretizat niciodată. Toate acestea au devenit clare cînd au început să ne parvină unele informații asupra progresului realizat de către ruși în privința construcției de rachete intercontinentale. Astfel, evaluările noastre anterioare asupra capacității de producție a bombardierelor grele au rămas valabile, dar modificările aduse politicii de ansamblu a sovieticilor necesitau o nouă evaluare, mai ales asupra noilor realizări în acest domeniu particular, al rachetelor.

Intențiile se pot schimba sau chiar inversa în mod radical. În acest caz evaluările făcute anterior de serviciul de informații nu mai sînt satisfăcătoare. Astfel, foarte recent noi ne-am modificat proiectele privitoare la racheta Skybolt și, ca urmare, serviciul de informații sovietic a fost nevoit să-și revadă toate calculele. Programul sovietic de rachete, ca și cel de construcție a avioanelor grele a cunoscut diverse schimbări. Sovieticii au observat la timp, înaintea noastră probabil, însemnătatea rachetei ca armă a viitorului, ca și efectul psihologic al reușitelor spațiale. Ei au înțeles aceasta chiar înainte de a avea certitudinea că încărcătura nucleară poate fi redusă pînă la dimensiunile și greutatea care să facă posibilă expedierea ei la mari distanțe. Dată fiind situația lor geografică — nevoile lor strategice diferă de ale noastre —, ei n-au întîrziat a-și da seama că rachetele cu bătaie medie sau chiar mică vor fi de o mare importanță în programul lor de dominare a Europei. Originea acestui program o găsim la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Urmărind cu minuțiozitate progresele realizate de germani în construcția rachetelor V1 și V2, sovieticii au făcut tot posibilul pentru a intra în posesia unor materiale tehnice, precum și pentru atragerea unor specialiști germani de rachete pe timpul pătrunderii și șederii lor în Germania de est. În acest sens ei au atras un număr considerabil de tehnicieni germani, în afară de cei capturați și deportați cu forța. Totodată, ar fi o eroare să se creadă că varietatea și abundența actualelor rachete sovietice se datoresc numai specialiștilor germani. Rușii au o lungă experiență în acest domeniu și ei au ajuns în mod rapid la o competență superioară. Ei niciodată nu i-au inițiat pe germani asupra secretelor lor, dar au folosit toate cunoștințele acestora. Cîțiva ani, specialiștii germani au fost ținuți la planșele de desen, departe de zonele de experimentare și apoi sovieticii i-au trimis pe toți acasă. În

Germania. Acești oameni au fost surse foarte utile pentru occident, dar ei niciodată n-au fost în contact cu veritabilele realizări sovietice, din care cauză nu ne-au putut da mare lucru în afară de contribuția lor personală.

In primii 10 ani după sfîrșitul războiului noi nu am avut decît foarte puține informații asupra realizărilor sovietice în domeniul rachetelor. Planșele de desen sînt liniștite și rachetele cu bătaie mică nu provoacă mari emoții. Cînd realizările tehnico-științifice au putut fi utilizate și cînd, după 1956, noi am avut la dispoziție fotografiile efectuate de avioanele U-2, și am avut posibilitatea de a evalua potențialul de rachete sovietic, ofițerii angrenați în operația de evaluare au devenit foarte nerăbdători. Nerăbdarea lor era de înțeles, pentru că specialiștii Departamentului Apărării, însărcinați cu realizarea propriului nostru program de rachete și de apărare antirachetă îi copleșeau cu întrebările. Intr-un astfel de domeniu planificarea cunoașterii se întinde pe durata a cîțiva ani și Departamentul Apărării a cerut serviciului nostru de informații să stabilească care vor fi realizările sovieticilor în materie de rachete peste cîțiva ani.

In privința evaluării făcute cu privire la producția de bombardiere grele sovietice, Departamentul Apărării a fost încîntat de rezultatul obținut. Dar, cum acest departament are nevoie permanent de asemenea evaluări ca în cazul bombardierelor sovietice, specialiștii lui spun celor ai serviciului de informații: „Dacă voi nu aveți să ne furnizați date despre perspectivele de viitor ale inamicului, vom fi obligați s-o facem noi în locul vostru. Dar voi, ca experți ai serviciului de informații, trebuie să fiți mult mai calificați decît noi pentru a evalua corespunzător aceste perspective". Dacă serviciul de informații nu va satisface cerința respectivă, aceasta va demonstra că el nu se găsește la înălțimea sarcinii ce-i revine.

Iată pentru ce primele cifre ale producției sovietice de rachete trebuiau să fie calculate în funcție de evaluarea producției și capacității ei de dezvoltare pentru o perioadă dată în viitor. Incă o dată a trebuit să determinăm cum vor repartiza sovieticii efortul lor militar pe o perioadă anumită, ce efort vor



depune pentru realizarea de rachete, pentru dezvoltarea potențialului nuclear, a producției bombardierelor grele, aviației de vînătoare, construcției de submarine, precum și a mijloacelor de atac și de apărare. Datorită tuturor acestor incertitudini, la sfîrșitul anului 1960 s-a deschis o dezbatere pe plan național asupra așa-zisei noastre inferiorități față de sovietici în materie de rachete. Apoi, pe baza unor posibilități dovedite practic de sovietici, precum și a punctului nostru de vedere privitor la intențiile și strategia lor de ansamblu, am început a evalua numărul de rachete și încărcături nucleare, ca și al bazelor de lansare de care sovieticii vor putea dispune în viitorii cîțiva ani.

Nu era nici o îndoială că experiențele sovietice din 1957 și de mai tîrziu atinseseră un înalt nivel în materie de rachete intercontinentale. Tirul sovietic de rachete în Pacific a făcut obiectul unei savante publicități ca și în cazul plasării pe orbită a primului sputnic. Incercările lor în domeniul rachetelor intermediare le-au adus, de asemenea, satisfacție. Dar vor ajunge ei la fabricarea primei serii de rachete intercontinentale, voluminoase și relativ puțin manevrabile cu toată buna lor eficacitate, sau vor ajunge la realizarea celui de-al doilea sau de-al treilea prototip mai perfecționat? Erau ei cu adevărat presați de necesitatea accelerării construcției de rachete intermediare în detrimentul unui program de ansamblu mai metodic de construcție a rachetelor intercontinentale?

Astăzi, după criza cubană, ne putem foarte bine întreba dacă deciziile lor recente nu relevă cumva că ei sînt din ce în ce mai presați de necesitatea realizării unui program de rachete intercontinentale.

In orice caz, informațiile primite de noi asupra rachetelor sovietice au fost excelente atît în privința naturii lor cît și a calității și puterii acestora. Informațiile noastre asupra producției sovietice de motoare de rachete foarte puternice și asupra sputnicului au fost, de asemenea, bune și oportune. Toate aceste informații ne-au stimulat în accelerarea programelor noastre proprii de construcții de rachete cît și în privința cuceririi spațiului cosmic.

Cu mai mult timp în urmă, în toamna anului 1950, Statele Unite se găseau în fața unei probleme dificile privind Coreea de Nord: trebuia sau nu să reunificăm Coreea? Dacă da, ar fi trecut China la un atac direct sau ar fi stat pasivă? La acea dată noi posedam informații sigure asupra dislocării și capacității de luptă a trupelor chineze de dincolo de Yalu și trebuia să evaluăm intențiile Pekinului și ale Moscovei. Specialiștii noștri în evaluarea informațiilor au ajuns la concluzia că poate fi și una și alta, cu o preferință pentru ipoteza că chinezii nu vor interveni în acest război. S-a dovedit, în realitate, că noi am ignorat intențiile Chinei comuniste și, de asemenea, nu am cunoscut nici dacă Uniunea Sovietică va face presiuni asupra chinezilor și va consimți a-i susține în cazul în care ei vor trece la acțiune. Aceasta a constituit pentru noi un eșec.

Nu se poate presupune că un conducător comunist nu va acționa ca noi sau că el nu se va înșela niciodată în evaluările sale asupra intențiilor noastre. In Cuba, în octombrie 1962, Hrusciov evalua probabil că el putea debarca masiv rachetele sale pe insulă, să le instaleze și să le camufleze, iar apoi, la momentul pe care l-ar fi ales, să pună Statele Unite în fața unui fapt împlinit pe care noi l-am fi acceptat. In acest exemplu concret, Hrusciov a comis o eroare de evaluare ca și cei care — la noi — preziceau că el nu va încerca să instaleze arme ofensive în Cuba, chiar sub nasul nostru.

Rolul serviciului de informații în primele faze ale crizei cubane din octombrie 1962 a fost menționat într-un raport public al subcomisiei militare a Senatului prezidată de senatorul statului Mississippi, John Stennis. Principala concluzie a subcomisiei a fost următoarea: „evaluarea defectuoasă și convingerea psihologică a serviciului de informații că introducerea de rachete strategice în Cuba ar fi incompatibilă cu politica sovietică au stat la baza unor analize și aprecieri care, ulterior, s-au dovedit a fi eronate".

Această critică la adresa serviciului de informații viza perioada lunii septembrie și începutul lui octombrie, anterioare luării de fotografii decisive asupra teritoriului Cubei. In acea perioadă noi aveam unele date generale, care făceau însă pu-



țin verosimilă intenția sovieticilor de a introduce în Cuba rachete cu bătaie medie, adică rachete care puteau lovi departe în adîncimea teritoriului S.U.A.

Anumite persoane, printre care și Mc.Cone, actualul director al Agenției centrale de informații *), au exprimat grave presimțiri, dar serviciul de informații, în majoritatea sa, a fost de părere că Hrușciov nu va risca o politică atît de amenințătoare pentru Statele Unite. După cum au arătat evenimentele următoare, el a fost gata să o abandoneze brusc în fața unei riguroase reacții americane. Acest caz a constituit pentru noi un nou avertisment: noi trebuie să fim pregătiți față de ceea ce Hrușciov ar putea face în mod neprevăzut, neobișnuit sau șocant, pentru că el are încredere în aptitudinea sa de a ataca sau, atunci cînd opoziția devine prea amenințătoare, de a bate în retragere, precum și pentru că este sigur că prin manevrele sale nu-și va afecta serios poziția personală în interiorul Uniunii Sovietice. Dispunînd de controlul total al mijloacelor de comunicații din țara sa, el poate prezenta retragerea din Cuba ca un exemplu de atitudine „pacifistă" a Uniunii Sovietice.

Pentru evaluarea politicii sovietelor, a acțiunilor și reacțiilor lor, este necesar a avea permanent un număr de specialiști — două sau trei persoane — care să joace rolul de avocați ai inamicului și să susțină motivele pentru care sovieticii ar putea urma o linie de conduită neobișnuită, dramatică sau, privită din punctul nostru de vedere, imprudentă.

Specialiștii de informații știu bine că, de fiecare dată cînd se produce un eveniment dramatic în sectorul relațiilor străine — eveniment asupra căruia publicul n-a putut fi pregătit —, se ridică același strigăt: „nou eșec al serviciului de informații". Toată lumea crede că acuzația este justă. Dar în nenumărate ocazii evenimentul a fost prevăzut și corect apreciat; numai că serviciul de informații nu poate să se laude cu asemenea succese ale sale.

Spre exemplu, invadarea Suezului în 1956. La acea dată

*) La data cînd a apărut lucrarea, Mc.Cone era director al C.I.A. (N.R.)

serviciul de informații cunoștea ceea ce aveau de gînd să facă Izraelul, Anglia și Franța. Cu toate acestea, publicul avea impresia că serviciul de informații nu cunoaște problema, iar înalții funcționari ai Statelor Unite declarară că țara noastră nu a fost avertizată în prealabil. Bineînțeles, oficialii noștri voiau să spună că englezii, francezii și izraelienii nu ne-au relevat intențiile lor. In realitate, serviciul de informații american informase bine guvernul, dar, ca de obicei, el a păstrat tăcere asupra eforturilor depuse pentru aceasta.

Sputnicul este un alt exemplu. In ciuda celor ce gîndeau mulți oameni, serviciul de informații prezisese cu o mare exactitate progresele sovietice în tehnica spațială, precum și perioada aproximativă la care un satelit sovietic va fi plasat pe orbită.

In alte ocazii, presa și publicul s-au înșelat asupra rolului real jucat de serviciul de informații.

Este evident deci că specialiștii serviciului nostru de informații, în evaluările pe care le fac trebuie să țină cont nu numai de aspectul normal și anormal al unor situații, ci și de elementul neobișnuit, neașteptat sau violent. Nu pot fi prevăzute acțiuni și reacții ale inamicului dacă ne orientăm după ale noastre, pentru că putem fi puși în fața unui neprevăzut. Gesturile sovietelor adesea sînt influențate de teoriile lui Ivan Petrovici Pavlov, acest celebru fiziolog rus care a provocat anumite reflexe la animale și apoi, modificînd brusc tratamentul lor, le-a făcut să cadă într-o stare de confuzie. Influența pavloviană se distinge în schimbările bruște pe care Hrusciov le manifestă în hotărîrile sale. Torpilarea conferinței la nivel înalt de la Paris din 1960, în timp ce el știa de ani de zile ce fac avioanele U-2, reluarea neașteptată a experiențelor nucleare chiar în momentul în care țările neangajate se găseau reunite la Belgrad într-o conferință în 1961 etc. sînt concludente. Fără îndoială, el spera ca și rachetele instalate în Cuba să aibă un efect de șoc la adresa noastră. Specialiștii noștri trebuie să țină cont, în evaluările pe care le fac, de această comportare.

## LUCRATORUL DE INFORMAȚII

Inființarea, în 1947, în Statele Unite a unui serviciu permanent de informații a dus la crearea unei profesii cu totul noi: aceea de „intelligence officer" (lucrător de informații). In prezent, Statele Unite oferă tinerilor și tinerelor lor, în urma unei selecționări minuțioase, ocazia de a face carieră în serviciul de informații.

In timpul celui de-al doilea război mondial această profesiune a fost exersată de mii de oameni care, însă, odată sfîrșit războiul, s-au întors în cea mai mare parte a lor la ocupațiile civile pe care le aveau. In prezent, trupele de uscat, maritime și aeriene folosesc în timp de pace unități de informații compuse din civili. Cea mai mare parte din personalul militar al acestor unități este înlocuit periodic după un timp relativ scurt. Pînă nu de mult, o lungă perioadă de stagiu în serviciul de informații era considerată de către un militar ambițios ca o înmormîntare a carierei lui; astăzi, însă, acest lucru nu se mai întîmplă.

Din ziua constituirii sale, Agenția centrală de informații s-a fondat pe postulatul că majoritatea funcționarilor vor fi lucrători de informații de carieră și vor avea aceleași drepturi ca și cadrele forțelor armate sau ca cele ale Departamentului de Stat. In schimb, Agenția centrală de informații ce-

re de la lucrătorii de informaţii angajaţi în serviciul său o asociere durabilă la profesiunea pe care şi-au ales-o, căci nu-şi poate permite luxul de a investi sume de bani pentru pregătirea de persoane care au de gînd s-o părăsească înainte măcar de a-şi aduce contribuţia personală la activitatea pentru care au fost angajate. Acest lucru este necesar şi pentru păstrarea conspirativităţii asupra activităţii C.I.A. Perindarea unui număr mare de persoane prin C.I.A. este periculoasă, deoarece există posibilitatea dezvăluirii metodelor de lucru, a identităţii personalului de conducere, proiectelor acţiunilor de viitor etc.

Natura unui serviciu de informaţii cere ca el să recruteze personalul pentru o perioadă lungă de timp şi să-l selecţioneze minuţios pentru a determina încă de la început capacitatea şi competenţa lui.

Cum se face recrutarea în serviciul de informaţii şi, în particular, în Agenţia centrală de informaţii? Factorul decisiv este stabilirea timpului cît candidatul este dispus să lucreze în cadrul C.I.A. Candidatul nu va fi invitat de la început în interiorul imobilului pentru a-i arăta care este diversitatea şi perspectiva activităţii serviciului de informaţii. Lui nu i se va da nici măcar o broşură ilustrată asupra funcţionării C.I.A. De fapt, C.I.A. a pus în circulaţie o broşură destinată candidaţilor la angajare, dar această cărţulie nu conţine informaţii folositoare inamicului şi nici măcar nu-l lămureşte pe deplin pe candidat. Organul nostru vrea să ştie totul despre candidat înainte de a-l angaja, dar în acest stadiu el nu-i poate spune mare lucru asupra organizării sale şi nici asupra activităţii concrete pe care candidatul o va desfăşura după angajare. In aceste condiţii, este evident că organul nostru trebuie să judece nu numai dacă candidatul este apt, dar şi dacă el se va ataşa de activitatea pe care urmează să o desfăşoare. Singurul mijloc de care dispune serviciul de informaţii pentru cunoaşterea acestor elemente este de a cerceta cu amănuntul şi foarte profund viaţa personală a candidatului atît în interesul său cît şi în acela al serviciului. Anchetele ce se fac pentru cunoaşterea candidaţilor sînt riguroase. 90% dintre americani trec cu succes la această anchetă de cunoaştere. Nu este



dificil a înţelege pentru ce serviciul nostru de informaţii nu poate angaja persoane care au rude în ţările comuniste, nici persoane care cîndva au fost asociate cu comuniştii sau cu alte mişcări antiamericane ori care în viaţa lor au dovedit lipsuri în comportarea socială şi morală.

O dificultate pe linia recrutării de personal este că posturile în serviciul de informaţii sînt multiple şi că există locuri pentru o diversitate de talente. Nu există un model tip de caracterizare personală care să poată servi la selecţionarea candidaţilor în serviciul nostru. Din contră, există anumite condiţii prealabile fără de care candidatul nu va reuşi niciodată să fie selecţionat.

Recent m-am adresat unei categorii de lucrători de informaţii din C.I.A. şi, încercînd să enumăr ceea ce eu consideram calităţi indispensabile pentru un bun lucrător de informaţii, le-am spus:

— „Fiţi perceptivi în privinţa oamenilor; fiţi capabili să lucraţi bine cu oamenii în circumstanţe dificile; faceţi distincţie între realitate şi ficţiune (închipuire, subiectivism); fiţi capabili să discerneţi esenţialul de ceea ce nu este esenţial; posedaţi un spirit de curiozitate; să aveţi o bună doză de ingeniozitate; acordaţi atenţia cuvenită detaliilor; să fiţi capabili să vă exprimaţi ideile cu claritate, pe scurt, şi, ceea ce este foarte important, de o manieră cît mai interesantă; să ştiţi cînd trebuie să tăceţi".

Aş vrea să adaug la această listă alte cîteva aptitudini care sînt indispensabile pentru un bun specialist de informaţii. Un bun lucrător de informaţii trebuie să posede capacitatea de a înţelege alte puncte de vedere (în afară de ale noastre), alte feluri de gîndire, alte moduri de comportare, chiar dacă toate acestea îi sînt complet străine. Rigiditatea şi îngustimea în gîndire nu prezic un bun viitor în serviciul de informaţii.

Lucrătorul de informaţii nu trebuie să fie ambiţios, dar nici nepăsător. El trebuie să fie activ în orice situaţie, conştient de ceea ce face, iar faptele lui să fie bine motivate. Ce înseamnă acest lucru? Pentru a răspunde la întrebare mă voi referi la cîţiva dintre oamenii care fac parte din personalul

serviciului de informații american. Iată unul care acum are o funcție superioară în C.I.A. El a participat la cel de-al doilea război mondial în Europa, a rămas în Germania cu trupele de ocupație, a fost la Berlin pe timpul „podului aerian" din 1948 și, în sfîrșit, s-a întors în Statele Unite, unde a fost demobilizat. După trei luni de activitate în meseria ce o avea înainte de război, el și-a dat seama că ceea ce l-a sedus altădată — cîștigarea de bani — nu-l mai interesa acum, într-o lume în care se petrec conflicte internaționale din care a înțeles cîte ceva tocmai pentru că a făcut servicii pentru C.I.A. Un altul, mult mai tînăr, care a obținut diploma unui colegiu în anul 1950 și o licență în științe guvernamentale și internaționale, a venit la Washington pentru a căuta de lucru. Un timp a lucrat la un serviciu guvernamental care avea o mică tangență cu probleme de politică externă. Cu toate acestea, el și-a oferit serviciile organului de informații. Un al treilea, originar dintr-un mic oraș din Sud-Vest, fără o pregătire superioară, a fost mobilizat și repartizat, din întîmplare, la o unitate de transmisiuni de peste mări. A asistat la atacul chinezilor asupra insulei Quemoy, a început să devină pasionat față de evenimentele din Extremul Orient și, reîntors în Statele Unite, a fost demobilizat. Grație pregătirii primite în armată, el ar fi putut să-și deschidă un atelier de reparații pentru aparate de radio și televizoare. In loc de aceasta, într-o zi el s-a prezentat la C.I.A. oferindu-și serviciile. Desigur că a fost angajat pentru un post important în serviciul de transmisiuni al C.I.A. de peste mări.

Ce era comun la acești trei oameni? Conștiința că în lumea de azi există un conflict, convingerea că Statele Unite sînt implicate în acest conflict. Toate acestea i-au determinat să încerce a face ceva, punîndu-se astfel în slujba Agenției centrale de informații. Ceea ce i-a îndemnat la o astfel de faptă este un mobil mult mai complicat decît simplul patriotism, mult mai profund decît gustul pentru senzații tari. Printre lucrătorii de informații care lucrează în țară sau în străinătate există o anumită mentalitate — „mentalitatea frontului" ?sau „mentalitatea primei linii". Aceștia sînt convinși că activitatea



lor cotidiană îi plasează continuu în fața inamicului. Dacă sensul aventurii are aici un anumit rol, acesta este determinat de grija față de securitatea publică și aceasta nu este rău. Cu o astfel de mentalitate, un patriot cu conștiință trează și plin de curiozitate poate fi făcut printr-o pregătire corespunzătoare să devină un bun specialist al serviciului de informații. Tocmai astfel de oameni trebuie să caute și să angajeze C.I.A. *Educația, pregătirea teoretică, talentul, cinstea și devotamentul, nu vor face însă din omul căutat lucrătorul de informații dorit dacă-i lipsesc conștiința trează a datoriei și spiritul energic de acțiune.

## AGENTUL

Lucrătorul de informaţii are sarcina de a căuta şi achiziţiona informaţii secrete; aparţine personalului serviciului de informaţii; este cetăţean al S.U.A.; îşi desfăşoară activitatea acoperit în S.U.A. sau în străinătate şi acţionează în baza instrucţiunilor primite de la eşalonul său superior. Lucrătorul de informaţii poate fi un administrator, un director, un recrutor, precum şi omul care evaluează la faţa locului informaţiile primite de la „operatorii" săi.

Omul care culege, se angajează şi îşi desfăşoară activitatea pentru obţinerea de informaţii este *agent*. Agentul, care poate avea orice naţionalitate, procură el însuşi informaţiile sau dispune de surse la faţa locului, care-i permit procurarea de informaţii. Asocierea cu serviciul de informaţii durează atîta timp cît cele două părţi găsesc satisfăcătoare şi bănoasă activitatea desfăşurată.

In activitatea de identificare de oameni care să prezinte interes pentru serviciul de informaţii, lucrătorul de informaţii trebuie să asigure mai întîi baza de recrutare a lor, respectiv mijlocul prin care aceştia să fie determinaţi a lucra pentru el. In cazul în care un individ îşi propune singur serviciile, o astfel de problemă nu se mai pune, dar lucrătorul de informaţii trebuie să afle motivele reale care l-au determinat pe acesta

să-şi ofere serviciile, deoarece el ar fi putut fi foarte bine dirijat de organe adverse către o astfel de activitate.

Din lista mobilurilor de recrutare, noi acordăm prioritate mobilului convingerilor ideologice şi patriotice. Voluntarul ideologic este un om a cărui loialitate nu trebuie să fie suspectată, în timp ce în cazul unui agent care lucrează pentru bani sau din gustul aventurii ori al intrigii va trebui să vă puneţi mereu problema loialităţii lui.

In realitate, ideologia (cînd vorbim de mobilul ideologic) nu este termenul cel mai exact care să explice pe deplin acest mobil, dar noi îl folosim în lipsa unui alt termen mai bun. De fapt, rare sînt persoanele care fac un proces analitic prin care să ajungă la constatarea personală că un sistem de guvernămînt este preferabil altuia. De asemenea, rare sînt persoanele care plăsmuiesc o justificare sau un raţionament intelectual al trădării, cum a fost cazul lui Klaus Fuchs care, deşi jurase credinţă coroanei britanice, comunica totuşi secrete Uniunii Sovietice, pentru că „eu utilizam filozofia mea marxistă pentru a stabili în mintea mea două compartimente de activitate distinctă, unul pentru coroana britanică, altul pentru Uniunea Sovietică şi pe ambele le trădam".

Există mult mai multe şanse de recrutare cînd opiniile şi logica gîndirii celui vizat sînt fondate pe pasiune şi consideraţiuni practice. Fiecare ţară comunistă are oameni care au avut de suferit de pe urma statului sau care suferă recent de pe urma acestuia. Intr-o astfel de situaţie va fi suficientă o uşoară forţare, pentru ca un mare număr de oameni să consimtă a practica spionajul contra regimului pe care ei nu-l doresc.

Agentul ideologic de astăzi nu se consideră, în general, un trădător, în sensul trădării compatrioţilor săi. Inainte de toate, la un asemenea agent există dorinţa de a contribui la şutul ce trebuie dat regimului pe care el îl detestă.

Agentul prea idealist care aparţine acestei categorii de oameni nu se angajează cu uşurinţă în activitatea de spionaj. La început se poate ca el să prefere a adera la o mişcare de rezistenţă — dacă există o astfel de mişcare în ţara dată — sau să participe la acţiunile politice ale celor din exil care urmăresc răsturnarea tiraniei ce s-a abătut asupra ţării lui.

In timpul celui de-al doilea război mondial unul din cei mai buni agenţi ai mei din Germania, ale cărui informaţii erau de cea mai mare importanţă pentru efortul de război al aliaţilor, căuta în mod constant a mă convinge a-l lăsa să participe la rezistenţa clandestină contra naziştilor, care lua atunci amploare. De fiecare dată a trebuit să-i explic că procedînd astfel nu va face decît să atragă atenţia asupra lui şi să-şi compromită securitatea, avînd în vedere că aptitudinile sale pe linia furnizării de informaţii erau foarte preţioase pentru noi. Cu toate acestea, el s-a simţit frustrat şi dorea să intre în lupta de rezistenţă. El a mai prezentat şi un alt argument, şi anume acela că încadrat în lupta de rezistenţă, o dată cu terminarea războiului situaţia sa va fi alta, dar dacă va rămîne în continuare agent de informaţii, după război nimeni nu va face din el un erou pentru că a lucrat pentru aliaţi. Din acest punct de vedere el avea dreptate.

Un alt antinazist care coopera cu mine a consimţit să-mi dea tot felul de informaţii, dar nu şi dintre acelea care ar fi putut provoca pierderi în rîndul compatrioţilor săi pe cîmpul de luptă.

Nu există servicii de informaţii care să refuze folosirea de oameni care lucrează numai pentru bani sau din gustul de aventură şi de intrigă. Anumite persoane se angajează în clandestinătate pentru că aceasta le face plăcere, pentru că din aceasta ele au satisfacţia de a fi motorul necunoscut al evenimentelor.

In lumea în spatele căreia se face spionaj, se pot întîlni oameni dornici de putere sau să li se acorde o importanţă de care nu s-ar putea bucura în activitatea lor obişnuită.

In povestirea de spionaj a lui Somerset Maugham există un excelent pasaj care explică cum un om s-a angajat în spionaj pe timpul primului război mondial. „El nu se gîndea că Ceypor devenise spion exclusiv pentru bani, era un om cu gusturi modeste... Probabil că el era unul din aceia care preferă

căile întortocheate în locul celor drepte, pentru plăcerea complicată de a dovedi că el poate să-și înșele prietenii..."

Ceea ce Maugham pune aici în lumină este un fapt bine cunoscut de orice scriitor, de orice psiholog sau de orice specialist în informații și anume că mobilul recrutării este simplu în foarte puține cazuri și că cel mai adesea el este mixt, multiplu. Posibilitatea de a obține bani poate fi un factor decisiv pentru o persoană care ar putea fi recrutată pe motive ideologice, dar care nu are încă suficiente convingeri ideologice. Unii lucrători de informații se agită cînd un colaborator ideologic acceptă cîte o dată și bani, un oarecare favor, un cadou, considerind că aceasta va duce la terminarea activității cu un astfel de agent.

Printre oamenii care practică spionajul pe bază de salariu sînt cei ce au nevoie de bani, ori au obligații pe care nu le pot rambursa, datorii publice etc. Crezîndu-se incapabili de a găsi fondurile necesare prin intermediul unor surse legitime, aceste persoane se îndreaptă cîteodată către serviciile de informații străine, oferindu-le informații, dacă în schimb vor primi sumele de care au nevoie.

C U P R I N S

Bazele recrutării:

Redactor literar: cpt. CIMPEANU MIRCEA
Corector: STOIAN RADU

Dat la cules: 01.11.67; Bun de tipar: 25.11.67.
Tiraj 350 ex., din care 300 ex. hirtie scris tip II
şi 50 ex. hirtie scris tip I. 61x86/34.1